

ITALO SVEVO

EEUWIGE

JEUGD

VERTALING

JAAP DIELEMAN

*komedie in drie
bedrijven
(1926)*

Personages

Giovanni Chierici *textielhandelaar in ruste*

Anna *zijn vrouw*

Emma *hun dochter*

Umbertino *zoon van Emma (10 jaar)*

Guido Calacci *neef van Giovanni*

Enrico Biggioni *aanstaande van Emma*

Dottor Raulli *huisarts*

Signor Boncini *handelaar in verpakkingsmateriaal*

Rita *kamermeisje*

Fortunato *chauffeur*

eerste bedrijf

Eetkamer ten huize van Giovanni Chierici. Hoogzomer. Twee deuren, een achter op het toneel en een links vanuit het publiek gezien. Rechts een raam waardoor verblindend zonlicht naar binnen valt. Eettafel achter op het toneel. Dichtbij het voortoneel een werktafeltje.

Scène 1

Emma, helemaal in het zwart, zit aan het werktafeltje aan een al even zwarte lap te naaien. Anna, ook in het zwart, kijkt uit het raam; daarna Rita.

anna schreeuwt Rita! Rita! Kom nou toch hier. buigt zich voorover om het beter te kunnen zien Vlug! vlug! Oh, dat vervloekte beest! Hij heeft ze allemaal doodgebeten. Het is over en uit. loopt snel naar de deur achter op het toneel maar blijft staan alvorens die te bereiken

Ik ben hoe dan ook te laat. *gaat terug naar het raam* Die arme diertjes! Het is mijn eigen stomme schuld.

rita Hebt u mij geroepen?

anna Ik sta hier al een uur naar je te gillen en jij komt op je dooie akkertje aanzetten. In de tuin heerst nu weer vrede.

Ze zijn allemaal opgevreten.

rita Opgevreten? Wie?

anna *huilt bijna* De vogeltjes. Die arme musjes. Ze groeiden als kool en barstten al bijna uit het nest. Het nest was één en al veren. En ik, ik gluurde naar ze door het luik maar naar mij keken ze niet op of om. Het was zo vertrouwd dat het wel leek of ik zelf bij hun in hun warme nestje zat. Ook de moeder sloeg geen acht op me. Ze hielden zich stil wanneer wij hard met elkaar praatten.

rita Wie heeft er dan met zijn vingers aan die luiken gezeten? U heeft toch tegen iedereen gezegd dat ze niet dicht mochten.

anna Ik! Ikzelf was zo onnadenkend. Ik kan niemand de schuld geven. Maar met het instinct van dat moedertje is wel het een en ander mis. Hoe haalt ze het in haar hoofd om een nest te gaan maken tussen het luik en de muur?

Giovanni heeft ze op het verkeerde been gezet. Hij staat

erop dat de luiken in deze kamer nooit dicht gaan. Zelfs niet 's nachts, zodat 's morgens de eerste zonnestralen al binnen-komen in de kamer waar hij overdag verblijft. Hij gelooft dat de zon hem goed doet. Daardoor geloofden de vogeltjes dat het luik voor altijd vast zat aan de muur. Eén grote samenzwering tegen dat nest. Giovanni was niet thuis en de zon was zo fel dat ik me ertegen wilde beschermen. Ik was gehaast en dacht er niet bij na. Verstrooid! Arme beestjes! Het nest scheurde in tweeën. En dan die moeder. Ze liet alleen nog even van zich horen toen ze wegvloog. Dwaas diertje! Toen ik voorover boog uit het raam gaf ze geen kik en liet me gewoon mijn gang gaan.

rita kijkt uit het raam Daar heb je de kat.

Die gaat er likkebaardend vandoor.

anna Dat is ook maar een zielepiet. Hij weet niet beter.

biddend Oh God, zowel de vogeltjes, die eerst zo'n lange tijd niet kunnen vliegen, als de kat die het op hen voorzien heeft, zijn door Uwe handen geschapen. Had deze tragedie voorkomen kunnen worden? Zeker niet! Anders had gij dat wel gedaan, gij die alles vermag. *leunt naar buiten uit het raam* Het is waar, hij is volmaakt tevreden.

rita Wie?

anna De kat. *slaakt een zucht* Zalig zijn zij die niet van
beesten houden. We leven in een verscheurde wereld.

emma Dat hoef je mij niet te vertellen. *begint zachtjes te
huilen*

anna *in verlegenheid* Het spijt me, ik heb iets doms gezegd.
loopt op Emma af en streelt haar Vergeef me.

emma *tussen het snikken door* Beesten zijn er altijd wel.
Mensen die dood zijn, die zijn zo echt morsdood.

anna Maar de vogeltjes, die zijn toch ook dood.

emma Maar de kat leeft en die troost je.

anna *in verlegenheid* Waar troost wordt gezocht... wordt
troost gevonden. Jij zou die ook moeten vinden... vanwege
ons en je zoon.

emma *nog steeds in tranen* Dat kan ik niet. Hij was in de
kracht van zijn leven. Toen sloeg het noodlot toe... en dat
heeft hem genadeloos geveld na hem eerst te hebben
onteerd door hem het uiterlijk van een stokoude man te
bezorgen.

anna De arme! Ook wij wijden onze tranen aan hem wanneer
we hem gedenken. Gisteren nog toen we naar bed gingen zei
Giovanni tegen me: besef je wel dat, terwijl wij ons warme
bed ingaan, hij daar onder de koude grond ligt. Toen vielen

we beiden stil en verbleven in gedachten bij de arme overledene.

emma Ik hoef niet te wachten op het moment dat ik naar bed ga om aan hem te denken.

Ik denk de hele dag aan hem of de zon nou schijnt of dat het donker is. Maar ik adem nog en ik beweeg en ik ervaar het als een groot onrecht dat de vrijheid van bewegen waarover ik beschik, hem is ontnomen.

anna Maar wees nou eerlijk, dochterlief. Wat voor redenen zouden we kunnen hebben om er de hele dag met jou aan te denken? Komt dat niet neer op een belasting voor ons die jou verdriet alleen maar vergroot?

emma *bitter* Dus jullie denken er maar niet aan om mij te sparen?

anna Precies, we willen jou verdriet niet nog eens verhevigen.

emma *fel* Heviger kan mijn verdriet niet worden, daarvoor is het te groot. Het komt er simpelweg op neer dat jij je kaartspel hebt, je musjes en de kat. Vader heeft zijn eeuwige geneeskrachtige kuren, zijn dieet en hij knapt twee keer per dag een uiltje. Jullie hebben gewoon geen tijd voor mij en ook niet voor Valentino.

anna *hapt naar adem van verontwaardiging* Maar mogen wij misschien nog wel ons leven leven. Papa op zijn leeftijd moet zich in acht nemen. Wil je soms dat hij ook dood gaat?

emma *alsmaar huilend* Ik zou willen dat niemand doorging. Ik begrijp dat het leven doorgaat. Het is heel goed dat papa zich in acht neemt. Had Valentino ook maar beter op zichzelf gepast.

anna Dat zou nergens goed voor zijn geweest. Dat zegt Guido ook...

emma Hoezo, wat weet Guido daar nou van?

anna Hij heeft ervoor gestudeerd en dokter Raulli vindt het ook.

emma Als iemand sterft zeggen dokters altijd dat zo iemand moest sterven. Ze zeggen dan zelfs dat het feit dat zo iemand sterft het duidelijke bewijs is dat hij moest sterven. Maar waar staat geschreven dat Valentino zo jong moest sterven? Hij is dood ja, hij is dood. En dat is echt een groot onrecht.

rita Arme mevrouw! Het is een klap in ons gezicht. Toen ik in dit huis begon was hij een mooie jongen en kort daarna werd hij afzichtelijk lelijk.

emma *gilt* Nee, lelijk is hij nooit geweest.

rita Ik bedoel niet lelijk maar meer een klein beetje lelijk,
ziek, minder mooi.

anna Lelijk... echt lelijk is hij nooit geweest.

emma Integendeel, door de lichamelijke aftakeling leek hij
op een recht in het hart getroffen engel. De milde trekken
die zijn gezicht altijd al sierden kwamen nog meer naar
voren door zijn ziekte.

rita Dat bedoel ik nou, juffrouw. Ik kan me alleen niet zo
goed uitdrukken.

emma Daarom zou je beter op je woorden moeten letten.
staat op en laat de lap stof waaraan ze werkte vallen. Rita
haast zich om hem op te rapen en zij zegt droogjes Bedankt.
tegen Anna Ik schei uit met dit werk. Ik dacht dat het me
zou afleiden. Het doet nog meer pijn omdat het mij probeert
weg te rukken van mijn pijn.

anna Omdat de stof zwart is.

emma Omdat ie niet zwart genoeg is. Nee! Zelfs werken is
me niet gegund. Het mag niet. Deze lap breng ik ook naar
de naaister. Nog voor het middageten ga ik naar haar toe. Ik
ga mijn jas aandoen. *gaat af door de linker deur*

Scène 2

Anna en Rita

anna Ik wil niks lelijks over mijn dochter zeggen en ook ik lijd als ik haar leed zie. Maar ze maakt ons het leven onmogelijk. We schamen ons dat we leven omdat zij meent dat op ons allen de plicht rust om de hele dag te huilen. De onschuldigste tijdverdrijfjes worden ons op die manier ontzegd.

rita Het spijt me heel erg dat ik heb gezegd dat meneer Valentino er lelijk uitzag. Ik had beter mijn mond kunnen houden.

anna Hij zag er afgrijselijk uit. Met die alsmaar half openstaande mond leek het wel of hij niet goed snik was.
maakt een niets aan de verbeelding overlatend grimas

rita Wat zeg ik nou net? Maar toch spijt het me. Het is toch niet zo moeilijk om van een dode gewoon te zeggen dat hij knap was.

Zelfs Fortunato zou daar niet boos over worden.

anna Maar een beetje eerlijkheid is onvermijdelijk. Voor haar bestwil. Zoveel rouw, zoveel ophef en... zoveel torenhoge rekeningen van de naaister. Zelfs mijn lieve beesten neemt ze van alles kwalijk. Ze zegt dat beesten altijd leven. Een grotere bêtise is toch nauwelijks denkbaar nu zojuist die arme musjes, vers uit het nest, op zo gruwelijke wijze de dood op hun pad vonden. Als zij ouder wordt zal haar zoon haar op hetzelfde gedrag trakteren als zij mij. Hij zal op zijn beurt haar opzadelen met zijn pijn, want pijn blijft nou eenmaal niemand bespaard en misschien ook wel met zijn eigen pleziertjes. Uiteindelijk zal ook zij zich gedwongen zien om voor zichzelf te kiezen en haar toevlucht moeten nemen tot de dieren.

rita Ik houd nu al zoveel van dieren. En ook van vogeltjes: zo levendig, zo mooi en blij. Maar ook heerlijk bij de polenta zoals die bij ons thuis wordt gemaakt.

anna Je moest je schamen! Hoe durf je vogeltjes te eten.

rita Met spek vindt Fortunato ze ook zo lekker. En ja, ik moet me nu eenmaal richten naar de smaak van mijn toekomstige echtgenoot.

anna Jullie maken anders wel verschrikkelijk veel ruzie zeg. Ik hoorde jullie gisteren in de keuken zo te keer gaan. Ik

heb me er maar niet mee bemoeid. Tenslotte is het al bijna de dag van jullie bruiloft en kunnen jullie eigenlijk nu al worden beschouwd als man en vrouw, het ontbreekt jullie alleen nog aan een huis waarin jullie naar hartenlust ruzie kunnen maken. Maar jullie zouden wel meer rekening met ons mogen houden en jullie toon een beetje moeten matigen. Wees maar blij dat Giovanni een beetje doof is en niks heeft gehoord.

rita Maar ik heb niet geschreeuwd, mevrouw. Ik ben degene tegen wie geschreeuwd wordt. Het is die Fortunato die zo krankzinnig jaloers is! Ik houd me gedeisd. Ik laat het maar over me heen komen en wacht tot de storm weer is gaan liggen.

anna En op wie is hij dan zo jaloers?

rita Op meneer Guido.

anna Op Guido? Dat is bespottelijk. Allereerst: Guido is nog een kind. Hij is toch jonger dan jij?

rita Maar twee maanden.

anna Maar dan nog, wat haalt die Fortunato zich in zijn hoofd? Guido heeft van alles te doen. Guido moet studeren.

rita En ik heb ook van alles te doen.

anna *verrast* Foei, Fortunato heeft het dus bij het rechte
eind.

rita Oh, geloof dat maar niet mevrouw. Hij is heel
onredelijk. Ik geef echt om Fortunato, maar zijn gedrag
maakt me zo razend dat ik in staat ben om het uit te maken.
Ik houd van een geintje maar ik deug wel.

anna Ik ben wel benieuwd over wat voor soort dingen jij het
dan zo leuk vindt om geintjes te maken. Een meisje dat zegt
dat ze deugt, kan niet zomaar over van alles en nog wat
geintjes maken.

rita Ik vind dat wie oprecht is over alles geintjes mag
maken.

anna *heftig* Maar het is nergens goed voor. Nergens goed
voor.

rita Ik weet ook wel, dat het op ouderen een goede indruk
maakt als men nergens geen gekheid over maakt. Mijn
moeder denkt er net zo over. Ik ben begonnen met grappen
uit te halen met Fortunato. Maar daarna werd hij zo serieus
dat ik er niks meer aan vond. Ik was het eerst wel eens met
mijn moeder. Maar nu is hij echt overdreven streng. En dan
vooral tegen mij. Hij is te laf om het op te nemen tegen
Guido, de neef van meneer. Vanwege het tuinhuisje dat u

hem heeft aangeboden om er samen met mij te gaan wonen.

Alleen tegen mij wordt hij meteen agressief.

anna Maar jij, wat voer je dan uit met Guido?

rita Ik lach, een gebbetje hier, een grapje daar. Niks om u druk over te maken, echt niks, daar kunt u van op aan. Ik hou van Fortunato, maar ik mag ondertussen toch ook genieten van de zachte woordjes van de apothekerszoon van hiernaast, net zoals van de ernstige woorden van Guido waar ik verschrikkelijk om moet lachen.

anna Aha, het gaat over serieuze zaken?

rita Nee, wetenschappelijke. Van hem kun je wat leren.

Gisteren had hij het erover dat het eigenlijk vreemd is dat het gezicht van de mens zo mooi is en dat de twee gezichtshelften zo op elkaar lijken. De linker en de rechterkant, terwijl het schijnt dat daaronder, de hersens en al die andere dingen helemaal niet op elkaar lijken.

anna Die kwajongen, had hij het met jou over je gezicht?

rita Nee, nee, over allerlei gezichten en ook over het mijne, want dat is ook menselijk. Ik moest ontzettend lachen en dat heeft Fortunato gehoord toen hij onverwachts in de keuken stond. Dat was alles. Weest u maar niet bang dat er meer achter steekt.

anna Maar wat had Guido in de keuken te zoeken?

rita Hij zocht een lucifer voor zijn sigaretje.

anna Nou, dat moet afgelopen zijn. Zorg dat er in deze kamer altijd een doos lucifers klaarligt, dan is dat meteen voorbij.

rita En zou het dan niet beter zijn een woordje te wisselen met Fortunato, dat hij niet zo'n keel moet opzetten in de keuken en ook niet in de rest van het huis. Dan zal de rust snel terugkeren, tenminste door de week, want 's zondags ga ik met hem uit.

anna *trekt haar tegen zich aan en kijkt haar recht in de ogen*
Maar nu moet je eens even goed naar me luisteren meisje met die korte rokjes en die korte haartjes van je. Dringt het dan niet tot je door dat je je huwelijk met Fortunato in de waagschaal stelt? Heb je dan niet in de gaten dat je helemaal niet van hem houdt?

rita Dat moet u nou niet zeggen, mevrouw. Ik houd heel veel van hem. Als hij aan het stuur zit bewonder ik hem. Hij is heer en meester op de weg. Op die momenten is hij eindelijk ook een keer de baas, net zoals u, meneer Giovanni, of meneer Guido. Het is ook een ernstige man en daardoor zal ik het goed met hem hebben tegen de tijd

dat ik oud geworden ben. Mama zei altijd dat men aan de toekomst moet denken. Maar mevrouw, daar kun je toch ook lachend aan denken? Ja toch?

anna Je mag om van alles en nog wat lachen. Maar het is helemaal nergens goed voor dat je uitgerekend Guido uitkiest om mee te lachen. Het leven is moeilijk genoeg voor jou en voor ons. Als jij Fortunato kwijtraakt, weet ik niet meer hoe het hier verder moet. We hebben het tuinhuis al voor jou ingericht. Ik en mijn man zijn erg op je gesteld met dat vrolijke, frisse snoetje van je. Maar het is ook waar dat we er erg aan gehecht zijn om de beschikking te hebben over een chauffeur aan huis.

rita Wees maar niet bezorgd mevrouw. Ik geloof echt niet dat Fortunato nog onder me uit kan. Maakt u zich daarover nou maar niet ongerust.

anna Ik ben er door de manier waarop je er over praat toch niet gerust op. Echt, als ik je eerder zo had horen praten, zou ik mijn man niet op het idee hebben gebracht van dat tuinhuis. Een huis rust op een hecht fundament dat er toe dient om hechte gezinnen te huisvesten. Toen ik jong was praatte men echt niet zo.

rita Dat weet ik. Ik ben bang dat ik hetzelfde zal zeggen tegen de tijd dat ik oud ben.

anna Brutaal nest. *deurbel gaat*

rita Pardon mevrouw. Ik bedoelde het niet onaardig. Ik begrijp best dat wanneer men oud is het prettiger is als iedereen zich als een bejaarde gedraagt.

anna Kijk eens aan. Wat een mensenkennis in dat kleine koppie. Zeker is dat stilte, rust ons goed doet. Luidruchtig plezier niet... en al helemaal niet zich eindeloos voortslepend verdriet. Maar wij zorgen voor de jeugd. Precies daarom hebben we in je huisje een extra kamer gemaakt voor als er kindertjes komen.

rita Oh, kinderen komen er niet, tenminste niet zo snel. Dat is nou een punt waarover Fortunato en ik het roerend eens zijn. In het kamertje dat bestemd is voor de kinderen zetten we een grammofoon neer. Die schreeuwt tenminste alleen maar als hij opgewonden is.

anna *verontwaardigd* Dat is het toppunt! Over dat soort dingen praten jullie met zijn tweeën? Om het eens te worden over het niet krijgen van kinderen? Dat is hetzelfde als het eens worden over het krijgen van kinderen. Beneden alle peil. En dat in mijn huis!

rita *van haar stuk gebracht* Daar hebben we het inderdaad
over gehad, daar, buitenshuis. *bel gaat drie keer, langdurig*
anna Ik geloof dat de bel al een paar keer is gegaan. Is
Fortunato er niet?
rita *rent naar het raam* Fortunato! Hé, word eens wakker.
Hoor je niet dat de bel gaat?

Scène 3

Fortunato in de tuin; verder Enrico Biggioni en vorigen

fortunato *schreeuwt vanuit de tuin* Ben jij te besodemieterd om naar de deur te lopen!

rita *verontwaardigd* Het is absoluut niet mijn bedoeling om jouw taken op me te nemen.

fortunato En wie bepaalt dat dat nou juist mijn taak zou moeten zijn?

De bel rinkelt meermaals.

anna *rent naar het raam* Moet ik dan maar gaan open doen?

rita *die bij het venster is blijven staan* Schiet op Fortunato, schiet op. Zodra je het hebt gedaan, gaan we er samen eens goed op studeren wiens werk dat nou eigenlijk is.

anna Houd je mond? Schaam je je niet? *wil boos zijn maar kan haar lachen niet meer inhouden* Die is goed! Die is heel erg goed! Die moet ik aan Giovanni vertellen.

rita Omdat hij zo jaloers is, wil ie niet meer voor me werken. Maar hij wil nog altijd met me trouwen. Hoe moet dat nou als hij niet wil werken? Aan jaloezie kun je misschien

wennen. Meneer Giovanni zegt dat alles went, ook de
ouderdom. *vervolgens* Het is meneer Biggioni, de vriend van
arme meneer Valentino.

anna Hij zal Emma willen zien. Ze staat op het punt om de
deur uit te gaan. Wil je het haar laten weten? *Rita rechts af*

Scène 4

Enrico Biggioni en Anna

enrico Goedemorgen mevrouw. Ik kwam hier bij toeval langs. En omdat ik iets bij me heb voor mevrouw Emma, heb ik de vrijheid genomen om even binnen te komen. Ik heb maar een kwartiertje de tijd en zelfs dat eigenlijk niet, want ik ben niet met de wagen en moet te voet terug naar de stad.

anna Gaat u toch zitten. Ik heb het Emma al laten weten. Ze komt er zo aan.

enrico *verheugd* Wat een prachtige dag vandaag. Ik hoop dat mevrouw Emma even naar buiten gaat, wat afleiding zoekt.

anna Afleiding? Ze gaat even naar buiten, dat wel, maar alleen om naar de naaister te gaan en dan rechtsomkeert naar huis.

enrico Toch zou een beetje beweging haar goed doen. Waarom vergezelt ze opa en Umberto niet bij hun dagelijkse wandeling. Pas geleden kwam ik ze tegen. Ze

waren allebei fanatiek aan het rennen. Ik heb ze even gade geslagen en hoorde Umberto tegen zijn opa zeggen: het is goed voor u om te wandelen en vandaag gaat u echt een stevige wandeling maken. Ze waren echt aan het rennen. Ik heb dag gezegd tegen het jongetje, dat mijn groet beantwoordde met een woordeloos knikje. Grootvader daarentegen keek me argwanend aan en wendde zich af om mijn blik te ontwijken. Ik geloof niet dat hij me herkend heeft. Al ziet hij me elke dag.

anna Giovanni is een beetje verstrooid. Dat was hij altijd al, omdat het altijd zo druk was op de zaak. Nu hij die niet meer heeft, heeft hij alleen zijn verstrooidheid nog over.

Scène 5

Rita en vorigen

rita Mevrouw laat mijnheer Biggioni groeten en laat zich verontschuldigen dat ze hem niet kan ontvangen. Ze moet een brief schrijven en daarna moet ze er meteen vandoor.
gaat achter af

enrico Gisteren moest ze ook al een brief schrijven. Ze schrijft er elke dag een. Ik wilde haar groeten en haar de brieven geven van haar man. Daar had ze me om gevraagd. Ik sta ze graag aan haar af. Als ze ze niet wil, dan is dat heel jammer. Kijkt u maar, dit zijn ze allemaal. De brieven die ik gedurende zijn leven heb ontvangen van arme Valentino.

anna *steekt haar hand uit* Als u wilt, kan ik ze haar geven.

enrico *staat op het punt ze haar te geven maar bedenkt zich*
Beter dat ik ze haar zelf geef. Ik moet haar wat uitleggen. Dit is de enige brief die hij me heeft geschreven nadat hij getrouwd was. Ja! Beter dat ik ze haar zelf geef. *gaat zitten*
Wat een hitte.

anna Gaat u toch zitten.

enrico *plotseling vastberaden* Mevrouw! Heeft mevrouw

Emma u ooit verteld dat ik haar zou willen trouwen?

anna *verbaasd* Nooit. Die Emma toch, die vertelt me aan

één stuk door de meest onverkwikkelijke zaken, maar

hierover heeft ze met geen woord gerept. En hoe reageerde

Emma op uw voorstel? *nieuwsgierig en blij*

enrico Ze heeft het niet van mij. Maar toen ze het eenmaal

van anderen had gehoord, ben ik lucht voor haar. Voor haar

besta ik niet meer. *bedroefd* Ik concludeer puur uit haar

gedrag dat zij weet van mijn voorstel. Er is geen andere

verklaring mogelijk.

anna Wat jammer. Zal ik het met haar bespreken? Wilt u

dus dat ik me bereid verklaar om er later, op een gepast

moment over te spreken met haar, wanneer haar verdriet

wat milder is geworden?

enrico *dankbaar* Dank u wel mevrouw. *dan, wanhopig* Ik

zie alleen niet in hoe ik kan wachten zonder iets te

ondernemen. Dat is de moeilijkheid. Ik zou me er

makkelijker in kunnen schikken als men mij vroeg om

haastig het pad van arme Valentino te volgen en me bij hem

te voegen. Maar niets doen! Voortdurend heen en weer

geslingerd worden tussen hoop en vrees! Ik erken dat ik het

een beetje te vroeg heb aangesneden. Toen die arme Valentino stierf, waren we allemaal ten einde raad... ik ook... Ik had per slot van rekening een jeugdvriend verloren; we waren als broers. En toen heb ik Umbertino die, omdat hij zag dat iedereen aan het huilen was, ook wanhopig huilde, in mijn armen genomen. Om hem te troosten heb ik toen maar tegen hem gezegd: je hoeft niet zo te huilen hoor, je mag dan een vader hebben verloren, maar hier staat je nieuwe vader al voor je klaar.

anna Zo abrupt, zo snel, terwijl die arme Valentino neerlag op zijn doodsbed?

enrico *haar terechtwijzend* Nee! Nee! We waren alweer terug van de begrafenis. Dat hadden we allemaal al achter de rug.

anna Het komt op mij allemaal wat overhaast over.

enrico Ach, had ik maar gewacht tot nu, dan had ik niet nog weer langer hoeven wachten. Vier maanden! Ze lijken nu zo kort. Maar ik heb Umbertino niet opgedragen om een goed woordje voor me te doen; ik hoopte zelfs dat hij me niet had begrepen. Maar dat ventje is zo bij de hand. Er moet nu toch echt maar eens ernst gemaakt worden met zijn

opvoeding. Iedere keer dat hij me tegenkomt zegt hij:
mama wil niets van je weten.

anna Tutoyeert ie u?

enrico Dat kan hij niet helpen, dat wilde ik graag. Hij is
binnen de familie de enige met wie ik een vertrouwelijke
band heb. En die band misbruikt het kind om mij het bos in
te sturen.

anna *in gedachten* Wat jammer dat u mij niet als eerste in
vertrouwen hebt genomen. Dan had ik zoveel meer voor u
kunnen betekenen!

enrico Oh, als ik dat had geweten! *kust haar hand* Wat had
ik u dan graag in vertrouwen genomen, mama.

anna *glimlachend* Kalmpjes aan, kalmpjes aan. *vervolgens*
Laten we hopen dat mijn tussenkomst niet te laat komt! Ik
ken Emma. Ze heeft een goede inborst, in en in goed, maar
ze zit zo dicht als een vastgeroeste ijzeren deur. Daar kom
je niet door als je niet weet hoe.

enrico Maar u weet hoe. Voor iedereen is er hulp mogelijk,
alleen niet meer voor arme Valentino die verstijfd neerligt
op Sant' Anna. Ik heb tegen Umberto alleen maar gezegd
dat ik mezelf aanbood om zijn vader te worden... maar het
is best mogelijk dat Emma een vermoeden heeft hoe ik tot

dat vaderschap wil geraken. We zouden ook kunnen zeggen dat Umberto me in zijn kinderlijke onschuld verkeerd heeft begrepen en dat ik pas nu, na vier volle maanden, op het idee ben gekomen om mevrouw Emma te trouwen. Wat vindt u daarvan?

anna Maar aangezien zij nog rouwt, zal ze het op dit moment nog steeds ongepast vinden om zich erover te verheugen dat u haar het hof maakt.

enrico Maar het zal haar in ieder geval minder overhaast voorkomen. En ongeduld, zo kan ik u zeggen, mag mij werkelijk niet verweten worden. Het is inmiddels maar liefst tien jaar geleden dat arme Valentino mij voorstelde aan zijn verloofde. Toen ik haar zag, had ik nog geen kwaad in de zin. Dat zweer ik u. Ik dacht: kijk aan, kijk aan dat is de zoveelste die durft te trouwen. Het getuigt van veel moed. Ik was op dat moment 28 en kon me toen niet voorstellen dat ik ooit zo moedig zou zijn. Ik werkte met overgave, dag in dag uit en beleefde er elke dag opnieuw plezier aan om mijn zaak te zien groeien. Zeker, er zijn vrouwen geweest in mijn leven maar het was altijd van voorbijgaande aard. Hou ze op afstand was mijn motto betreffende de vrouwtjes voor wie winkelen

nu eenmaal de belangrijkste tijdpassering is. Maar Valentino heeft het aangedurfd. Ik heb zijn geliefde bestudeerd, te goed bestudeerd. Ik merkte dat Emma ook een zwak had voor winkelen en... ineens vond ik dat niet erg.

anna Maar u zegt volstrekt ongepaste dingen. U bent dus prompt verliefd geworden op Emma toen ze Valentino's vrouw werd?

enrico Om mij te kunnen helpen, moet u alles weten. Niet meteen, niet meteen, maar wel voordat ze trouwden. Eerst zag ik het als mijn opdracht om een stokje te steken voor dat huwelijk van Valentino. Zie je niet hoe ijdel en lichtzinnig die vrouw is? Ze zal je ruïneren. En toen het me duidelijk werd dat hij op het punt stond om de vrouw te trouwen die ik voor mezelf had uitgekozen en die per slot van rekening dus eigenlijk mijn vrouw was, zag ik er geen been in om me te blijven uiten zoals ik tot dusver had gedaan. Was het niet beter geweest als ik niet de dood van Valentino had hoeven afwachten? Ik zei tegen hem, zie je niet hoe die krullenkop zich uitdost, van top tot teen, liever gezegd teentjes? Een modepopje dat je naar de ondergang zal voeren. Daarna kwam de bruiloft met mij als getuige. En het is waar dat toen zij

bezig waren dat zoontje te fabriceren, ik al verliefd was. Dit speelt dus al tien jaar!

anna Maar nu begrijp ik de houding van Emma.

enrico Ik ook, helemaal. Want ik weet zeker dat zij nooit heeft geweten van mijn gevoelens. Ik heb Umberto naar het doopvont gedragen en ik heb hem niet uit mijn handen laten vallen. Zij was geen flirt en ik op mijn beurt wilde met haar trouwen, niet haar verleiden. Want in dat huis was ik altijd de vriend van Valentino en niets anders. Maar ik moest aan deze kwelling een einde maken toen Valentino verkoos te sterven.

anna Verkoos? De arme!

enrico Ja, de arme. Ik ben volledig bereid met u mijn arme, grote vriend te bewenen. Maar die is nu dood. Daar helpt geen moedertje lief meer aan. *dan* Ik hield veel van hem. Heel veel. Natuurlijk, toen hij als gevolg van zijn ziekte zo'n stompzinnig, leepogig gezicht kreeg en met zijn kinnebak op half zeven veel weg had van een zwakzinnige, dacht ik onmiddellijk: hoe houdt Emma dit uit? Ze hield het uit. Ik zag het aan met stijgende bewondering en woede, maar het verhinderde me niet van hem te walgen.

anna Past u op dat u zo niet met Emma spreekt.

enrico Dat hoeft u mij niet te zeggen. Pas geleden zei ik tegen haar om haar te troosten dat het voor hem beter was om dood te zijn en zodoende bevrijd te zijn van dat uit zijn mond gulpende kwijl. Maar toen bleek dat het haar nooit was opgevallen. Hij had nooit gekwijld. Ik wilde getuigen oproepen maar toen begon ze zo hard te huilen dat ik maar gauw toegaf dat ik het vast verkeerd gezien had. Nu denkt ze dat ik geen echte vriend ben van Valentino. En dat is waar. Want een dode vriend is geen vriend. Als ik me goed herinner was er ooit een uitzondering op die regel.

Herinnert u zich die twee vrienden die zich wekenlang eenzaam op een vlot bevonden, ten prooi aan de golven van de Atlantische oceaan? Gelukkig ging een van hen dood en de ander vrat hem op en redde zo het vege lijf. Dat is vriendschap die het graf, voor zover je van een graf kunt spreken, overstijgt.

anna Bespaart u me dat soort dingen. Ik kan er al niet tegen als ik moet aanhoren dat mensen vogeltjes eten.

enrico *verbaasd* Waarom zou dat niet mogen?

anna We houden erover op. U zou me niet begrijpen.

Blijven wij bij het onderwerp. Sinds de dood van Valentino

zijn slechts vier maanden verstreken en onder nette mensen is men gehouden de rouw tenminste een jaar te laten duren.
enrico Maar men kan toch ook trouwen in rouw? Voor de ceremonie die Valentino zo nabij brengt zou ik mij best nog eens in mijn begrafenispak willen hijsen.

anna Wilt u zich door mij laten leiden? U kunt op me rekenen nu we feitelijk volledige overeenstemming hebben in al onze wensen. Niet in de manier waarop we er uitdrukking aan geven. Dat bepaald niet, nee. Ik heb mijn arme zoon Valentino lief gehad en zijn nagedachtenis wil ik eren. Maar ik ben het absoluut niet eens met mijn dochter en ik zou willen dat ze zich zou neerleggen bij haar lot. Haar alles overstelpende verdriet draagt geenszins bij aan de nagedachtenis van de arme overledene. Neem mij nu die zoveel van hem hield: ik heb er genoeg van om te merken dat ik voortdurend aan hem denk.

enrico Ik ben het helemaal met u eens. Maar dan ook helemaal. Voor stinkende doden is geen plaats in huis. Huizen zijn bedoeld voor de levenden.

anna Maar het is nergens voor nodig om daar in dit soort bewoordingen over te spreken.

Het is volstrekt ongepast om van onze arme overledenen te zeggen dat ze stinken.

enrico Maar daar kunnen zij toch niks aan doen? Het is het lot. En dat kan morgen mij treffen zoals het gisteren hen trof.

anna *ongeduldig* Maar wat wilt u nou eigenlijk. Een betoog afsteken of iets voor elkaar krijgen. Hecht u eraan uw standpunten te ventileren of wilt u een bepaald doel bereiken? Mijn hemel, u begint mij nu zelfs al de keel uit te hangen en u bent verbaasd over de weerzin van Emma? Wilt u naar me luisteren? Wilt u mijn raad?

enrico Niets liever dan dat.

anna Bespaar me dan vanaf nu uw woordenvloed. Daaraan heeft niemand behoefte. Laat de naam van Valentino niet meer over uw lippen komen. Doe alsof hij nooit bestaan heeft.

enrico Dat zal me niet moeilijk vallen. Hij bestaat immers niet meer, zoveel is zeker.

anna Zwijgt u hem maar dood. U hoeft zijn naam maar uit te spreken en het is duidelijk hoe erg u hem haatte.

enrico Dat is niet waar. U hebt me verkeerd begrepen, helemaal verkeerd begrepen. Ik was zijn beste vriend.

anna *vol afschuw* Zeg dat niet, zelfs niet tegen mij; ik kan het niet meer opbrengen om naar u te luisteren. *Enrico is stomverbaasd; zij praat verder* Laat mij uitspreken. Als u denkt Emma's jawoord te verkrijgen voordat het rouwjaar voorbij is, dan hebt u het mis. Zet u dat dus meteen maar uit uw hoofd.

enrico *terneergeslagen* En dat moet doorgaan voor goede raad van degene die zich mijn vriendin, mijn bondgenoot noemt. Wat baten mij uw raadgevingen als die geen ander doel dienen dan me te laten berusten in het ongeluk dat mij heeft getroffen?

anna *verbaasd* Ik zeg juist dat u alleen maar acht maanden moet wachten.

enrico Dat zou niet zo erg zijn als ik niet al murw geslagen was door het feit dat ik er al 128 op heb zitten. Waarom moet ik er nu nog eens acht afwachten?

anna En wiens schuld mag dat dan wel zijn?

enrico Ik vind... *spreekt luid*

anna *heftig* Zwijg, zwijg. Als u me gaat vertellen dat het Valentino's schuld is, want dat die dan maar eerder had moeten sterven, zoekt u dan maar iemand anders voor hulp, want dan ben ik uitgepraat met u.

enrico Dat bedoelde ik niet. Het zou hooguit een feitelijke constatering zijn geweest, zonder de geringste hatelijkheid van mijn kant. Valentino draagt geen enkele schuld voor het feit dat hij dood is, noch voor het feit dat hij niet eerder is dood gegaan.

anna Maar dat zeg je toch niet; in ieder geval niet zo.

enrico Ik had liever helemaal niks gezegd. Ik wilde alleen maar zeggen dat ik op mijn 28-ste verliefd ben geworden en dat ik nu al over de 38 ben. Als ik nu nog eens de tijd moet uitzitten die u zich voorstelt dan zal ik 40 zijn.

Vergeet u niet dat jongeren de mening zijn toegedaan dat 40 het nieuwe 60 is. Zal de verwezenlijking van mijn verlangen niet te laat komen? En als mijn liefde ondertussen bekoeld is, waarvoor ben ik dan nog op aarde?

anna U moet zich erbij neerleggen. Ook Valentino is bekoeld.

enrico Merkt u dat u ook de draak met hem steekt?

anna *heftig protesterend* Nee! Nee! Ik zweer het u. Ik, lachen om mijn arme overleden zoon? Oh, maar u bent iemand met wie men niet zou moeten praten. U wilt alleen maar verwonden. U doet niet liever. Pijn doen, dat wilt u.

Dat verdien ik niet. En al helemaal niet op dit moment, nu ik me inspan om u de helpende hand te bieden...

enrico *een beetje geschrokken* Weest u niet bang dat ik u toedicht te willen lachen om arme Valentino. Ik heb me niet goed uitgedrukt maar ik dacht dat u een grapje maakte over de dood in het algemeen. Ik ben ervan overtuigd dat u dat nooit zou doen. Hoe dan ook mijn fout... Vergeeft u me.

anna Ik lachte niet om de dood. Hoe zou ik kunnen lachen om dat wat het afgrijselijkste is dat er bestaat en op grond daarvan heilig is. Ik zei alleen maar dat als uw liefde sterft er sprake is van nog een overlijden. Een ramp die wezens treft die heel wat reëler zijn dan uw liefde; een ramp die elke dag op aarde neerploft, o zoveel keer elke dag opnieuw.

enrico Ik heb me vergist. Vergeeft u me. Ik – en misschien is dat ook een vergissing – lach soms om de dood omdat er naar mijn mening nog grotere rampen plaats vinden op deze aarde. Het zou fijn zijn als u naast uw compassie voor de doden ook medelijden zou kunnen opbrengen voor mij die de doden benijdt om hun rust. Vergeeft u mij!

anna In orde. Ik vergeef u. Maar nu moet u eens even heel goed naar me luisteren: u kunt hoog of laag springen, er

staat voor u geen andere weg open dan die van de terughoudendheid. Stel alles in het werk om de door u in een vlaag van lichtzinnigheid geuite woorden te doen vergeten.

enrico *bitter* Lichtzinnigheid. Het had weleens het belangrijkste moment van mijn leven kunnen zijn. Stelt u zich eens voor dat op dat moment de zoon van arme Valentino mij had geaccepteerd als vader en zijn moeder mij had aanvaard als haar echtgenoot. Dan was dat het moment geweest waarop alle betrokkenen de grootst mogelijke eer hadden betoond aan de nagedachtenis van onze arme en alom betreurde ontslapene.

anna *geïrriteerd* Maar laat het rusten en laat me uitspreken. Terughoudendheid betekent niet dat u de handdoek in de ring moet gooien. Kom ons zo nu en dan thuis bezoeken zonder te benoemen wat het doel is van uw komst. Kom de verwanten opzoeken van uw arme vriend maar zonder ooit zijn naam te noemen, aangezien u niet in staat bent om dat op gepaste toon te doen. En probeer om vriendschapsbanden aan te gaan met allemaal. Doet u eens een beetje moeite. Emma – dat mag duidelijk zijn – is zeer aan mij en aan mijn echtgenoot gehecht. Als wij eenmaal

gestorven zijn dan zal ze om ons treuren – het arme kind – zoals ze nu om haar echtgenoot treurt. U kunt rekenen op mijn vriendschap voor zover u die verdient. En wat mijn man betreft: met hem bevriend raken is doodeenvoudig.

enrico Eenvoudig? Onmogelijk zult u bedoelen. Sinds ik hier kom doe ik alles om hem te behagen. Ik ben lucht voor hem. Hij weet niet eens hoe ik heet. Ik ben voortdurend doende hem mijn naam in te peperen.

anna Dat overkomt hem vaker met namen en met cijfers en ook met plaatsen. Hij vergiste zich de eerste keer toen hij u Baglioni noemde. Toen heeft u hem verbeterd en sindsdien aarzelt hij wanneer hij Biggioni zeggen moet. Maar dat geeft toch niks?

enrico Ik denk dat het wèl wat geeft. Want als de oude heer hapert, wordt hij kwaad op mij. Hij ontsteekt in woede. En gisteren noemde hij me dinges. Dat is toch niet erg voorkomend.

anna Maar wat kan het u schelen? U hoeft toch niet met mijn man te trouwen?

enrico Maar u zei net dat ik om te trouwen zijn steun nodig heb, maar ik zeg u dat ik die steun nooit zal krijgen. Het is als met die kleine Umbertino die zelfs het speelgoed dat ik

voor hem meeneem weigert aan te nemen. Om kort te gaan, vanuit mijn perspectief bestaat uw familie uit Emma die mij niet ziet staan, de heer des huizes die mij niet kan uitstaan en Umbertino die me niet alleen ziet, maar me ook dòorziet. Ik sta volledig in de kou. En ik zou niet jaloers mogen zijn op Valentino die zich van al deze o zo trieste zaken heeft weten te bevrijden?

anna Maar mijn man is bepaald niet achterlijk.

enrico *verbaasd* Eh, nee! *daarna* Hij is absoluut niet achterlijk. Hoe zou ik zoiets kunnen beweren. Het is alleen erg moeilijk om hem voor me te winnen. Wat ik ook probeer. Hij handelde tien jaar geleden in textiel en om daarover meer te weten te komen, ben ik daar ook een handeltje in begonnen. Zodoende zou ik er met hem over kunnen praten en langzamerhand zijn interesse voor mij kunnen wekken. Ik heb er handen vol geld aan verloren.

anna *belerend* Het is een heel moeilijk artikel. Daar moet je echt in thuis zijn.

enrico Nu weet ik er zoveel vanaf dat ik er mijn vingers niet meer aan brand. Ik ging vol goede moed naar hem toe. Hij die zoveel geld verdiend heeft met textiel had me ook wel eens kunnen vertellen wat u me net zei en hij had me rustig

een sukkel mogen noemen en kunnen pochen met zijn vakkennis. Zo hadden we vrienden kunnen worden. Iemand imbeciel mogen noemen veronderstelt een grote mate van vertrouwelijkheid. Maar niets van dat alles. Hij vroeg me voor de zoveelste keer om mijn naam te spellen en probeerde die te onthouden. Daarna vertelde hij dat hij alleen maar wollen ondergoed droeg en dat hem dat zo goed beviel. Ik liet mijn gespreksthema maar varen om me naar het zijne te voegen en ik bedankte hem voor zijn goede raad om wollen onderbroeken te dragen en zei dat ik zijn voorbeeld zou volgen. Daarvan raakte hij duidelijk uit zijn humeur. Hij leek het ernstig te betreuren dat hij mij een advies had gegeven dat mijn leven zou kunnen verlengen.

anna Maar mijn man heeft een hart van goud. Dit moet een misverstand zijn. Dat weet ik zeker. Hij is 74 jaar, dat is niet niks. Hij kan niet meer zo vlot zijn als Umbertino.

enrico Daar zou ik ook niet zoveel mee opschieten.

anna Maar u spreekt over onze familie alsof die uitsluitend uit monsters bestaat. Laat uw plan maar varen en hou er maar mee op om u met ons te willen verenigen.

enrico Sta ik nu op het punt om de enige vriendin die ik heb te verliezen?

anna Nee, niet als u een beetje op uw woorden past. Uw toon is kwetsend en u bent veel te heetgebakerd. Ik heb het vurige verlangen om u te helpen en u te leiden. Ik wil niets liever dan dat. Maar de toon die u aanslaat is niet om aan te horen. Geloof u mij maar! Op uw 74-ste zult u geen haar slimmer zijn dan mijn man. Uw beoordelingsvermogen schiet nu al behoorlijk te kort.

enrico Ik wilde alleen maar zeggen dat die acht maanden...

anna Ik snap het, ik snap het, die zijn te lang.

enrico Nee nee, ze zijn te kort om vriendschap te sluiten met de oude heer. Het is lang, maar nog lang niet lang genoeg.

anna Dan moet u er maar de brui aan geven.

enrico Alsof ik dat nog kan. Die raad had u me tien jaar geleden moeten geven. Nu kom ik me voor als die onzalige die zich van de vierde verdieping gooide en die gedurende zijn val, eenmaal aangeland bij de tweede verdieping, de mensen hoort roepen, stop nou toch, heb je niet in de gaten dat je zo meteen te pletter valt? Of als iemand die verkeerd textiel heeft ingekocht of als iemand die Valentino's ziekte heeft opgelopen.

anna U zult zien dat die acht maanden snel voorbij zullen zijn en toch lang genoeg duren. Want mijn man wil het beste voor iedereen. Ook voor zijn neef die een heel interessante jongen is maar wel een die hem handen vol geld kost. Nu we het er toch over hebben, het lijkt me gunstig als u de vriendschap van alle familieleden zoekt, ook die van Guido.

enrico Nou, dat is niet moeilijk. Hij toont mij al enige sympathie. Steeds wanneer ik hem zie, vertel ik hem dat ik me niet goed voel en vraag ik hem om raad.

anna Maar u moet hem niet vertrouwen hoor. Hij is zijn studie medicijnen net begonnen.

enrico Weest u maar niet bang... Heeft hij Valentino soms behandeld?

anna Nee, nee. Hij is net een paar maanden aan het studeren. Het is al veel waard dat u mijn vriendschap en die van Guido hebt weten te verwerven. Guido zal u later geweldig kunnen helpen. Hij is pienter en heel talentvol. Maar vóór alles, wees geduldig. Weest u maar niet bang om te oud te worden voor het huwelijk. Kijk maar naar mij en mijn man.

De afgelopen paar jaren zouden voor ons de gelukkigste

zijn geweest als onze dochter, of liever gezegd haar man, niet was getroffen door die verschrikkelijke ramp. Mijn man is voortdurend in de weer met zijn gezondheidskuren en ik help hem daarbij op alle mogelijke manieren.

Daardoor is hij bijzonder sterk aan mij gehecht, al zou hij het prettiger vinden als ik me minder om mijn beesten zou bekommeren. Dat is het enige wolkje boven ons bestaan, maar het maakt niets uit omdat hij me uiteindelijk laat doen waar ik plezier aan beleef. En zo gaan we samen verder, zij aan zij, zoals we dat al 40 jaar doen.

enrico Maar zoals nu, zo was het niet altijd... Aanvankelijk was het anders. Maar ik zal me, wanneer ik over acht maanden mijn bruid aan mijn zijde weet, met onmiddellijke ingang moeten laten verzorgen door haar, als ze daar mee instemt, en ik zal haar bijstaan in de zorg voor de dieren.

anna Ach welnee. Het is nog maar sinds kort dat ik me zo aan de beesten wijd. Sinds het huwelijk van mijn dochter.

enrico Jullie bejaarden zitten veel beter in jullie vel dan wij jongeren. Jullie lijken wel van een ander ras. Ik houd er elke maand die voorbij gaat rekening mee dat mijn ouderdom zijn tol gaat opeisen. Ik ben 40 nu.

anna Tien minuten geleden was u nog 38.

enrico Laat het 38 zijn. Maar ik zie mij, om te kunnen trouwen, gedwongen om behalve mijn aanstaande, alle mensen om haar heen, vader, moeder, zoon en neef het hof te maken.

anna De moeder is al voor uw zaak gewonnen.

enrico Dank u! Ik hoop voor altijd. Wij tweeën hebben zoveel punten van overeenstemming. Ook de dieren, behalve katten dan, die kan ik niet uitstaan.

anna Arme katten. Ze zijn de meest belasterde schepsels op aarde. Ik zal proberen om ook dat standpunt van u te veranderen.

enrico Daar zou ik u heel dankbaar voor zijn. *stopt even* En wanneer komt meneer Giovanni thuis, zodat ik een poging kan wagen hem voor me te winnen?

anna *lachend* Die zal zo thuiskomen. Maar loopt u niet te hard van stapel; zo'n bestorming zou hem angst inboezemen. Met Giovanni moet men niet onbezonnen te werk gaan. Hij heeft tijd nodig.

enrico Ja, dat weet ik nu wel. Maar als ik niet een beetje voortvarend te werk ga, merkt hij mij niet eens op. Ik overweeg om op die muur daar een bord op te hangen met daarop mijn naam in koeienletters. Wanneer hij er niet op

kan komen hoeft ik alleen maar even naar de muur te wijzen en het gesprek hoeft niet onderbroken te worden.

anna Houdt u op met mijn man belachelijk te maken. Het is niet zo dat hij u niet begrijpt; u begrijpt hem niet. Hij is fijngevoeliger dan u. U meent hem belachelijk te kunnen maken zonder dat hij dat doorheeft. Maar hij heeft uw afkeer haarscherp in de gaten en hij zal u daarvoor van harte met gelijke munt terugbetalen. Oh! Mijn man wordt alom beschouwd en gevreesd als een zeer intelligente persoonlijkheid. Als u de benodigde lering had getrokken uit die grandioos mislukte afloop van uw handel in textiel, dan stond u er nu heel wat beter op bij mijn man. Als u had ingezien wat een belangrijke figuur hij was in die handel, dan zou u hem bewonderd hebben. Dat zou hij hebben aangevoeld en uw contact met hem zou heel anders zijn geweest.

enrico Ik geloof niet dat ik me ooit respectloos heb gedragen tegenover hem. Iets dergelijks kan hij nooit gemerkt hebben.

anna Dan kent u hem echt niet. Hij zegt weinig en komt wat verward over, maar hij begrijpt alles en hij kijkt overal doorheen. Oh ja, die kijkt overal doorheen.

enrico Dan zou hij nu ook mijn verlangen om van hem te houden moeten aanvoelen en mijn innige wens om me te koesteren in zijn welwillendheid.

anna Dat is wat u hem wil doen geloven, maar hij doorziet dat soort zaken. Die laat zich geen knollen voor citroenen verkopen.

Scène 6

Dokter Raulli, oud, zelfverzekerd, te zelfverzekerd; Guido Calacci en vorigen

guido Goeiemorgen, tante. Hoe laat komt oom Giovanni thuis?

anna *staat vol respect op* Dokter Raulli! Wat jammer, u treft het niet; Giovanni is niet thuis.

raulli En ik kan niet op hem wachten, ik moet meteen verder, maar ik kan in ieder geval even met u praten. *kijkt geïrriteerd naar Enrico*

anna *stelt hem voor* Dit is meneer Biggioni, een huisvriend. *Guido geeft hem een hand.*

raulli *geeft Enrico een hand* Aangenaam. Welnu, dan kan ik ook in aanwezigheid van meneer spreken. En het is sowieso geen geheim. Ik ben alleen maar even langs gekomen om meneer Chierici te waarschuwen dat ik er fel op tegen ben dat hij die verjongingsoperatie ondergaat. Dat is alles. U woont een beetje ver weg voor mij en het is daarom nogal bezwaarlijk om nog een keer terug te komen. Voor mij is het genoeg dat ik meneer Chierici er voor heb

gewaarschuwd. *met nadruk op elke lettergreep* Die operatie, daar ben ik mordicus op tegen. Die Giannottini is hier opgedoken en is bezig alle oudjes uit Triëst op te ruien. En in plaats van ze hun jeugd terug te geven, bezorgt hij zichzelf een goed bemiddelde oude dag.

anna Ik heb er iets over vernomen maar ik wist niet dat Giovanni ook interesse had. *tegen Guido* Was er werkelijk sprake van dat Giovanni zich zou laten opereren?

guido Ja tante, u was erbij toen hij het erover had.

raulli Die knul is een beste jongen. Hij beschikt nu al over de ondernemingsgeest die nodig is voor het uitoefenen van de geneeskunde. Dat is heel wat, maar bij lange na niet genoeg. Wanneer hij het menselijk lichaam eenmaal kent en haar geheimen doorgrondt, dan kan ondernemingsgeest hem zeker van pas komen. Maar voorlopig is het een gevaarlijke eigenschap. Het is als een trein... een sneltrein zonder rails.

guido Maar, geachte professor, dat zijn niet mijn ideeën. Ik heb het over de ideeën van meneer Giannottini en dat is best al een oude dokter.

raulli Hij is 35. Laat hij wachten met te oordelen over die operatie totdat hij hem zelf nodig heeft. Wat is een dokter

van 35 jaar nou helemaal. Die kan de ziekten behandelen die bekend waren voordat hij ten tonele verscheen en die bestudeerd zijn en waarvoor een geneeswijze bestaat. Maar laat hem in godsnaam niet beginnen met allerlei nieuwlichterij. Grijs haar is een voorwaarde om de ideeën van anderen naar waarde te kunnen schatten. Op zijn leeftijd moet men slaafs de grote voorbeelden volgen. En mijn raad aan u is: studeert u eerst maar eens af voordat u uw mond open doet. Voor u zal ook het moment aanbreken waarop u vrijelijk kunt beschikken over aan u toevertrouwde lichamen. Het zal aanvankelijk een ramp zijn voor deze arme stad.

guido Welnee, geachte professor. De stad zal die gebeurtenis net zo gemakkelijk doorstaan als toen het ooit uw beurt was om met uw praktijk te beginnen. De stad is opgewassen tegen dat soort rampen.

raulli Laat me uitspreken. Geen haar op mijn hoofd dacht er toentertijd over om nieuwe ideeën te lanceren. Ik liet de dingen zoals ik ze aantrof. En u zult inzien wanneer... ja, wanneer u een groot aantal naakte lichamen hebt gezien, dat die dokter Giannottini een lichtzinnig sujet... ja, een oplichter is. Hij doet maar wat... hij snijdt... op goed geluk

en gelooft in de goede afloop. Waar zijn de geregistreerde casussen? Ze moeten me die verjongden eerst maar eens laten zien.

guido Ze zijn er, geachte professor, in andere steden en ze staan gedocumenteerd.

raulli Maar als ik het wel heb zijn het voornamelijk proeven op muizen. Ik laat me niet meeslepen door dergelijke hersenspinsels. Ik verlaat me uitsluitend op openbare documentatie met een duidelijke bewijsvoering. Een 80 jarige voorzitter van de Academie Française des Sciences verklaarde zich ooit overtuigd van de werkzaamheid van verjongings-praktijken. Welnu! De Academie heeft bij de eerste de beste bijeenkomst daarna besloten dat vanaf dat moment een ieder die de 60 was gepasseerd geen president meer kon zijn van de academie. Dat is de enige verjongingsprocedure waarin ik geloof. Begrijpt u mij, jongeman?

guido Als het me al veroorloofd is u te begrijpen.

raulli Laat me uitspreken. En als die operatie nou eens resultaat zou opleveren en dat resultaat zou zijn dat het leven versneld en verkort wordt? Ik ben er zeker van dat meneer Chierici zo verder wil leven als hij nu leeft, dat wil

zeggen, in het vreugdevol bezit van een goede spijsvertering en in staat om te horen, te zien en te praten, kortom te leven. Misschien een beetje minder intens dan anderen maar zonder complicaties, behalve dan dat hij zich in acht moet nemen en zich zo nu en dan aan een kuur moet onderwerpen. Waarom willen jullie hem vermoorden?

anna Mijn god. Maar Giovanni heeft nooit serieus gedacht over zo'n operatie.

raulli Dat heeft hij wel, dat heeft hij wel, mevrouw. Liever gezegd, deze neef van u, de toekomstige esculaap, heeft er over nagedacht. Hoedt u voor diegenen die maar een beetje afweten van de geneeskunde. Geleerder is wie er niets van afweet.

guido Maar professor, als al die dokters die ons zijn voorgegaan en die zeker niets afwisten van de grote ontdekkingen van onze tijd hun mond hadden moeten houden, dan zou het wel oorverdovend stil zijn geweest in de afgelopen eeuwen. Wat zou dat een saaie boel zijn geweest.

raulli Dat is wat anders. U, jonheer, hebt geen idee waar u het over heeft. Esculapio wist alles wat er in zijn tijd te weten viel. *elke lettergreep scanderend* Ik zeg wist. Hij zou

het niet in zijn hoofd hebben gehaald om het menselijk lichaam te onderwerpen aan allerlei experimenten.

guido Maar er is ervaring opgedaan met verjonging. En het wordt tegenwoordig ook op het menselijk lichaam toegepast. Als men te werk zou gaan op de manier die u voorstaat, professor, dan zou men nooit tot een conclusie geraken.

raulli Geef de dingen de tijd om te rijpen en neem de tijd om te kijken en ze nader te beschouwen. Laten we de mensen niet de dood in jagen zolang dat vermeden kan worden.

guido Maar het is niet te vermijden. Want het is duidelijk dat de zaken er zo voorstaan: ik die nog maar net ben begonnen met mijn studie verkeer nog in onwetendheid. Maar u, professor, die alles weet wat er op dit moment te weten valt, vergist zich. Willekeurig welk geschiedenisboek zal dat bevestigen. En daarom, als men zou blijven afwachten met mensen dood te maken tot het moment daar is dat men alles weet, dan hoeven er geen mensen meer doorgemaakt te worden. Maar in wat voor wereld zouden we dan leven.

anna Prachtig gezegd!

raulli *na een korte aarzelning* Ja, heel erg mooi. *vervolgens zeker* Maar hij vergist zich. Ik ben er zeker van, dat hij zich vergist. Als hij dat zo'n dertig jaar geleden tegen me had gezegd, toen de medische wetenschap nog in de kinderschoenen stond, zou ik het met hem eens zijn geweest. Maar nu... nu heeft hij het mis. Het zit namelijk zo! Omdat hij nog niet alles van geneeskunde weet, kan hij haar nog niet naar waarde schatten. Het is een hele geestrijke jongen, die daar. Hij vergist zich uit pure onwetendheid.

anna *vol bewondering* Maar een hele geestrijke jongen!

raulli Jammer genoeg is er in de geneeskunde geen plaats voor de geest. Die gebruiken we alleen in de vorm van sterk water om lichaamsdelen te conserveren. Ha, ha, ha!
lacht

guido *lacht als een boer met kiespijn* Die is goed!

raulli Ik heb het niet zo op de geest. Die houd ik liever in de fles. Voor mij geldt de Amerikaanse wet. Drooglegging dus.

Hij lacht weer tevreden.

guido *lacht* Die is ook heel erg goed.

raulli Verder ben ik van mening dat die verjongingsoperatie een op hol geslagen borreltafelidee is. Ha! Ha! Ha!

guido *lacht als een boer met kiespijn*

raulli Waarbij er over het geestrijk vocht de hoogst denkbare tol moet worden betaald. *lacht langdurig*

guido *lacht als een boer met kiespijn*

raulli Jammer dat degenen die als douaniers zouden moeten optreden het beroep van smokkelaar uitoefenen. *lachend*

Kunt u me nog volgen?

guido *lacht als een boer met kiespijn* Ja, ja.

raulli En wat ik nog vergat te zeggen, is dat die tol niet wordt betaald door degene die het drinkt. Ha! Ha!

Integendeel. Het is alsof de ene zin had om te drinken en de ander er een kater aan overhoudt.

guido Ik kan maar moeilijk geloven dat u haat koestert tegen de geest.

raulli Ik haat de geest en schaam me dat ik er een heb. Doe me een plezier en vergeet maar dat ik geestigheden heb gedebiteerd. Dan zal ik vergeten dat u ooit in uw leven de verjongingsoperatie hebt verdedigd en wanneer u over een jaar of tien gaat samenwerken met mij, dan zal ik zweren: dokter Calacci heeft zich nooit beet laten nemen door dat soort kwakzalverij. *dan* Welnu mevrouw, ik verlaat me op

u. Vertelt u alles wat ik tegen u gezegd heb ook maar aan meneer Giovanni.

anna *bang* Alles?

raulli Kortweg dat ik niet wil dat hij zich laat behandelen.

En als hij dat toch doet dan moet hij maar een andere dokter zoeken. Ik wil alleen lichamen behandelen die ik ken en alleen als ze geplaagd zijn door ziekten die ik ken. Diegenen die zich laten mishandelen door knutselaars mogen hun heil in Neurenberg zoeken bij de fabrikanten van kinderspeelgoed. Dag mevrouw. Maar eh, vertelt u eens, hoe voelt meneer Giovanni zich? Voelt hij zich uitstekend? Is het medicijn dat ik hem heb voorgeschreven nog niet op? Ik ben er zeker van dat zijn verwardheid te wijten is aan de angst die hij heeft doorstaan toen hij beroofd werd.

anna Ik ben het helemaal met u eens. Hij eet en slaapt uitstekend.

raulli Ziet u? En dan hebben ze het over een operatie?

Waarom opereren? Uit wispelturigheid? Als een geneesmiddel niet het gewenste effect heeft dan stel ik een ander middel voor. Maar als uw operatie niet slaagt? Wat dan? Nog een operatie? Zijn hals doorsnijden. Zou het niet

beter zijn om jullie halzen maar eens door te snijden? *dan*
Doe hem mijn hartelijke groeten. Ik zal proberen hem
volgende week te bezoeken. Tot ziens mevrouw. *geeft eerst*
Anna een hand en dan Enrico Aangenaam kennis met u te
maken. *groet Guido met een knik en gaat af*
guido Een ware wervelwind, die man. Ik kan de moed maar
beter opgeven. Als oom hoort hoe zijn dokter er over denkt,
zal hij er niet over piekeren om zich te laten opereren.
anna En daar doet hij goed aan.
guido Lieve tante, oordeel nou niet zo snel. Samenvattend
zegt dokter Raulli dat men de operatie niet moet laten
uitvoeren omdat er nog niet voldoende ervaring mee is
opgedaan. Maar wanneer zal het wel zover zijn? Oom is nu
76. Zal hij kunnen wachten tot die operatie heeft bewezen
effectief te zijn?
enrico Het is duidelijk dat het niet gemakkelijk is op je 76-
ste nog te moeten wachten.
Als je 38 bent is dat al moeilijk. Maar vertelt
u eens: ik had er wel al van gehoord van die operatie maar
er niet echt over nagedacht.
Als men zich een beetje uitgeput en een beetje ouwig voelt,
kan men zich dan laten genezen door die operatie?

guido Oh, op jonge mensen heeft het gegarandeerd effect.

enrico *diepe zucht* Een verlenging van de jeugd! Liever gezegd een tweede jeugd erbij. De ene om geld te verdienen en de tweede om het uit te geven.

anna Maar u hebt toch gezien dat dokter Raulli er niet in gelooft...

enrico God zij dank ben ik geen patiënt van dokter Raulli. Als die operatie effectief is, wie zou er zich dan niet aan onderwerpen? De tijd zou ons niet zo op de hielen zitten en de mensheid zou alles met een grotere mate van gelatenheid kunnen afwachten.

guido Maar u denkt toch niet over deze operatie voor u zelf?

enrico Nu zeker nog niet. Maar wie weet heb ik er tussen nu en de komende acht jaar of nog later wel behoefte aan.

guido Maar niet binnen acht jaar. Als u tenminste niet vroegtijdig seniel wordt, wat ik u niet toewens.

enrico *angstig* Vroegtijdige seniliteit? Zo heette toch de ziekte van arme Valentino?

Dus als u met deze operatie zes maanden eerder bekend was geweest dan had arme Valentino kunnen worden gered?

guido Het ware beter geweest als ik er nog een poos eerder van had geweten.

anna Maar heb je niet gehoord dat dokter Raulli er geen enkel geloof aan hecht?

guido Ja begrijpelijk. Ja dat typeert de oude dokter. Er was ooit ook een oude kapitein die weigerde te geloven in de stoommachine en dus de zeilen niet wilde strijken. Maar met oom Giovanni valt er niet meer over te praten. Eén woord van dokter Raulli is voor hem al genoeg.

enrico Zal ik misschien proberen hem te overtuigen?

guido Denkt u dat u een grote invloed op hem heeft?

enrico Nu nog niet, nee nu nog niet, maar over een poosje, wie weet.

anna Als ik helemaal overtuigd was dat ik hem er een dienst mee zou bewijzen, zou ik het kunnen proberen. Ik ben sowieso iemand die, wanneer het gaat om ernstige dingen, niet zo veel hecht aan wat de dokter zegt. Die laxethee van dokter Pagliano slikten we ook zonder dat dokter Raulli daarvan wist. En we staan er in dit huis toch eigenlijk goed op. Alleen Valentino heeft Pagliano niet gebaat, maar evenmin geschaad. Maar nu gaat het over een operatie. Dat is andere koffie.

guido Een operatie die niet meer voorstelt dan het knippen van je nagels. Da's alles.

anna Maar als het zo goed werkt, dan liet toch iedereen dat doen.

guido Iedereen? Alleen ouderen. Ikzelf zou het niet doen.

Als ik ook maar iets jonger word dan sturen ze me terug naar school. Ik ben nu net zo blij om eindelijk op de universiteit te zijn beland en dan zou ik er weer vanaf worden getrapt vanwege infantiel gedrag.

enrico Voor dit moment lijkt het mij het allerbelangrijkste om niets tegen mevrouw Emma te zeggen over de mogelijkheid van zo'n operatie.

guido Hoezo?

enrico Omdat ik gek word van angst als ik denk aan haar pijn wanneer ze ervaart dat als Valentino's lijden nog wat langer had geduurd, hij had kunnen worden gered.

guido Dat is makkelijk zolang oom zich niet laat behandelen.

enrico Maar ook daarna. Want zijn we niet ook nog aan iemand anders verplicht om het geheim te houden? We gaan het er toch ook niet over hebben met dokter Raulli. Al

helemaal als meneer Giovanni er ziek door zou worden,
moeten we dat verhelten. Met zwachtels of zoiets.

anna Waarom moet Giovanni ziek worden? Als gevolg van
de operatie?

guido Geef mijn portie maar aan Fikkie. Hoe kòmt u er bij
om aan ziekte te denken?

enrico *wanhopig* Maar wat kan ik anders doen dan
nadenken hoe ik jullie kan helpen om allerlei narigheid te
voorkomen? Ik, ik wens die arme oude man geen ziekte
toe. Maar we weten dat jongeren – en na de operatie is hij
jong – vatbaarder zijn voor ziekten. Heeft hij de mazelen al
gehad?

guido Hij wordt maar 20 procent jonger. Dus oom Giovanni
zal na een geslaagde operatie 59 jaar oud zijn.

enrico *in gedachten* En een man van 40 zou dan 32 worden.
Niet slecht.

guido Kijk. *haalt een stuk papier uit zijn zak* Hier heb ik het
bewijs dat de operatie voor oom op het goede moment
komt. Op mijn voorstel en op zijn kosten heb ik voor hem
een bloedonderzoek laten uitvoeren. Kijk eens tante. Alles
is normaal.

anna *zet haar bril op* Ik begrijp er nu al niks van.

guido Maar tante, om mij terwille te zijn hebben ze de uitslag juist in voor iedereen begrijpelijke taal geformuleerd. Drie keer normaal. De analyse kost normaal 50 lire, maar mij rekenen ze 25. Omdat oom mij de opdracht gaf.

anna En vind je nou echt dat dat voordeeltje jou toekomt?

guido Nee tante. Mijn genoegdoening vind ik in deze uitslag. Voor mij is 25 lire genoeg.

anna *pakt haar portemonnee van het tafeltje, haalt het geld eruit en geeft het aan hem* Je bent een goeierd, jij.

guido Jammer genoeg is het weggegooid geld. We hebben het onderzoek laten doen om te zien of we zonder risico konden overgaan tot de operatie. Maar terwijl we nu die zekerheid hebben, zien we af van de operatie. Jammer.

anna *geschokt* Inderdaad, heel jammer. Ik zal Giovanni natuurlijk alles vertellen wat de dokter heeft gezegd. Dat is mijn plicht. Het is vervolgens aan hem om te besluiten.

enrico En kunnen we niet van dokter Raulli af en dokter Giannottini als huisarts nemen?

anna *veert op* Dat kunnen we niet doen. Dokter Raulli was ons een grote steun tijdens de ziekte van arme Valentino.

Hij was hier dag en nacht.

enrico Maar voor zover ik weet, heeft hem dat niet geholpen.

guido Dat zegt niks, helemaal niks. Het zou wat moois zijn als je iedere dokter de dood van zijn patiënt zou kunnen verwijten. Ik zou de enige onschuldige zijn op deze wereld. Ik geloof dat als oom Giovanni de operatie wil ondergaan, dokter Raulli daar niet achter hoeft te komen. Ook erna zal hij niks merken.

anna Maar hij zou die verjonging toch moeten opmerken?

guido We zullen hem moeten laten geloven dat die het gevolg is van zijn jodiumkuur. Dat zal hem plezier doen. Lieve tante! Bedenk wel dat dit het laatste moment is waarop we nog mogen hopen dat we voor oom Giovanni een goed resultaat kunnen bereiken. Lieve hemel! 76 jaar! Als je nog langer wacht dan kan de fysiologische dood in zoveel meer delen van dat oude organisme binnendringen.

anna De dood. *met een rilling* Waarom de dood, terwijl alles normaal was.

guido Maar het gaat niet over de dood zoals jullie hem kennen. In de geneeskunde noemen we een verlamming ook dood. Als je een oudje zich wankelend ziet voortbewegen dan moet je je maar voorstellen dat hij half uit leven en half uit dood bestaat. Dat wat leeft neemt dat wat dood is op sleeptouw. Daarom wankelt zo'n oudje alsof ie een gewicht torst. Er is nu nog geen operatie die in staat is om voor langere tijd leven in te blazen in het dode gedeelte, het definitief dode gedeelte.

anna Maar Giovanni loopt niet te wankelen.

enrico *twijfelend, na een aarzeling* Inderdaad, dat doet hij niet.

guido Zeker, nog niet. Maar de operatie kan het levende deel nog wat meer leven inblazen, het andere gedeelte heeft er geen enkele baat bij. Ik doe mijn best om jullie dit in de simpelst mogelijke bewoordingen uit te leggen omdat jullie totaal geen kaas hebben gegeten van geneeskunde. De fysiologische dood treedt in als functioneren wordt gehinderd door verzwakking. Het oog wordt niet bedreigd met doodgaan zolang het geholpen door een bril actief is. Het oor wordt geholpen door een gehoorapparaat... *begint*

plotseling te lachen Waar geen apparaten meehelpen, zullen organen zonder fut genadeloos afsterven.

enrico *bedroefd* Ja, zo is het maar net, waar functies uitvallen daar maakt de valstrik des doods meteen zijn opwachting.

Scène 7

Emma en vorigen

emma in rouwkledij, klaar om naar buiten te gaan gehuld in een overmaat aan sluiers, groet vluchtig Guido en Enrico

Papa en Umberto zijn nog niet terug?

anna Nee, nog niet.

emma Het geeft me wel te denken. Papa is de laatste tijd zo verstrooid en in gedachten, dat ik bang ben dat hem of het kind op onze verraderlijke wegen iets kan overkomen.

anna *pijnlijk getroffen* Zou je opa zijn dagelijkse wandeling met zijn kleinkind willen verbieden? Een wandeling die naar zijn zeggen zo belangrijk voor hem is omdat hij zich dan weer jong voelt.

emma *meteen ongeduldig* Dat zeg ik niet. Maar toch, wanneer dit soort wandelingen een gevaar voor het kind betekenen, zouden we het niet mogen toelaten. Ik moet maar meegaan om op Umberto te letten. Ik beseft dat mijn trieste aanwezigheid de vreugde van deze uitjes volledig te niet zal doen. En trouwens, het tijdstip ervan komt me ook al niet uit.

enrico Kan ik niet in uw plaats meegaan?

Ook ik ben gewend om voor het ontbijt te wandelen in de zon en het zou me veel plezier doen om mijn tijd door te brengen met die lieve jongen en met zijn opa van wie ik houd en die ik bewonder.

emma Ik wil u daarmee niet belasten.

enrico Dat is geen belasting. Ik zou het als een gunst ervaren.

emma Het is niet aan mij om u dit toe te zeggen. Spreekt u met papa. Ik twijfel er niet aan dat hij heel blij zal zijn met uw gezelschap.

enrico Zou u hem niet kunnen zeggen dat hij op zijn leeftijd niet alleen met een kind over straat moet gaan en dat u er op staat dat ik met hen mee ga?

anna Dat is toch toppunt!

emma Luistert u eens. Het zou een zware belediging zijn voor mijn arme papa. Ik zal elke dag opnieuw moeten doen alsof ik er intens naar verlang om net om die tijd de deur uit te gaan. En dat ik de gelegenheid aangrijp om in zijn gezelschap een eindje te gaan stappen. Mogelijk dat hij me dan wel wil verdragen maar dat gaat zeker niet van harte want hij gaat er prat op dat het kind aan hem alleen is

toevertrouwd en alleen tot hem het woord kan richten.

Wanneer er anderen bij zijn is het begrijpelijk dat

Umbertino, hoeveel hij ook van zijn opa houdt, zich liever tot anderen richt die hem makkelijker verstaan.

enrico En kan ik dan niet doen alsof ik toevallig hier ben en op het juiste moment uitroepen: gunnen jullie me alsjeblieft het plezier om met jullie mee te mogen gaan? Umbertino heeft geen hekel aan me, ook al is hij niet dol op me.

emma *aarzelend en geïrriteerd* Dat lijkt me problematisch.

enrico Als dat te veel gevraagd is dan ga ik wel alleen wandelen; dat is nu eenmaal mijn lot sinds ik mijn arme vriend Valentino heb verloren.

emma Mijn man ging bijna nooit met u uit wandelen.

enrico Voordat hij trouwde, elke dag.

emma Hebt u uw vriend dan niet al verloren, toen hij trouwde?

enrico Integendeel. Toen ik hem zo gelukkig terugzag aan uw zijde en ik werd uitgenodigd om zo nu en dan een avond in uw huiselijke kring door te brengen, kreeg ik mijn oude vriend volledig, zelfs meer dan volledig terug.

Daardoor ervoer ik een intense liefde voor hem en voor zijn huis en... ja... voor zijn huis. Geloof u mij, zijn dood was

voor mij een groot verlies. Die avonden bij hem thuis waren heel belangrijk voor mij in mijn eenzame leven.
emma Inderdaad, met hem is het huis teloor gegaan. Het bestaat niet meer.

enrico Ik weet het, ik weet het. Ik beklaag me niet. Dat mag ik niet doen in aanwezigheid van u die zoveel verloren heeft. Die alles of bijna alles verloren heeft. Die goede, lieve en mooie man. Door aan hem te denken vind ik troost en ik kom hier vaak om mijn herinnering aan hem levend te houden. Ik had het net nog met mevrouw Anna over hem en dat heeft me echt getroost.

anna Ja, dat is zo. Hij praat steeds over arme Valentino.

emma *erg op haar hoede* Dank u. *daarna* Ik ga nu mama. Ik weet niet waarom, maar ik voel me een beetje onrustig. Papa maakt al een paar dagen zo'n afwezige indruk op me. Vorige week liet hij zich van zijn horloge beroven en dat merkte hij pas toen hij thuis kwam.

guido Dat zegt niet zo veel. Dieven in Triëst zijn zo uitgekookt dat ze iemand zijn hoofd – hoe slim ook – van zijn lijf kunnen rukken zonder dat de eigenaar er iets van merkt. Dat ze dat niet doen, is alleen maar omdat ze niet

weten wat zij aan moeten met zo'n extra hoofd. Ze denken dat hun eigen hoofd aan alle eisen voldoet.

emma Maar het gedrag van papa na die beroving beviel me niet. Mama kocht voor hem meteen een nieuw horloge maar hij wilde alleen dat, precies dat, waarvan hij was beroofd, het aandenken aan zijn schoonvader en hij bleek het ons kwalijk te nemen dat we hem dat niet konden geven.

anna Ik was juist erg ontroerd dat hij met zijn verdriet blijk gaf van zijn grote bewondering voor mijn arme vader.

emma *vol ongeduld* Dat was geen puur verdriet; het was woede, het was wrok tegen ons, die er niks aan konden doen. Het leek wel alsof wij die dief hadden besteld.

Daarmee gaf hij wel blijk van een achteruitgang van zijn verstandelijke vermogens.

guido Inderdaad. De ouderen zijn oud en brengen schade toe aan de familie. Zo denk ik daarover.

emma Dat zeg ik niet, arme papa. Ik zeg alleen maar dat het onverstandig is om het jongetje aan hem toe te vertrouwen.

anna Maar ik vind dat hij gelijk had met zijn boosheid op ons. Een klein, klein beetje gelijk had hij wel. Ik had een goed en degelijk horloge voor hem gekocht maar het leek

totaal niet op dat wat hij had verloren, het aandenken aan zijn schoonvader. Ik heb mijn fout hersteld en heb een horloge gekocht dat lijkt op dat andere. Nu is Giovanni weer lief en beminnelijk zoals vroeger en hij denkt echt dat hij het horloge terug heeft gevonden dat van hem gestolen was.

emma Hetgeen precies aantoont dat wat ik zei waar is.

anna Dat snap ik niet.

emma *vol ongeduld* Het is zinloos om hierover van gedachten te wisselen. *daarna* Mama. Ik ga er vandoor. Ik ben over een half uurtje terug. *groet vluchtigjes de anderen en gaat via de deur achter op het toneel af*

Scène 8

Anna, Enrico en Guido

anna We moeten het haar maar niet kwalijk nemen. Ze beleeft haar verdriet zo intens dat ze meteen haar geduld verliest als iemand het niet met haar eens is.

guido U zult het zien tante. Als oom Giovanni verjongd is, zal hij minder geven om horloges. Jongeren zijn met heel andere dingen bezig. Kijk maar naar mij, bijvoorbeeld. Het schitterende horloge dat oom Giovanni mij cadeau deed voor mijn eerste communie heb ik meteen ingeruild tegen een doodgewoon metalen exemplaar en dat heb ik vervolgens ook naar het pandjeshuis gebracht.

anna Kwajongen! En daarom heb je geen horloge?

guido Als ik moet weten hoe laat het is, houd ik de eerste de beste voorbijganger aan en vraag het hem. Wie heeft er nou geen horloge meer vandaag de dag.

anna Een dokter zonder horloge! En hoe meet je dan de pols?

guido Ik vergelijk hem met de mijne die zo regelmatig is als een Zwitsers uurwerk.

anna Ook al geeft je oom je een ruime maandelijkse toelage.

guido Als die verdomde boeken niet zoveel zouden kosten dan zou de toelage voldoende zijn. Maar om bij te blijven in onze wetenschap heb ik boeken, tijdschriften en kranten nodig. Daardoor was ik op de hoogte van de verjongingskuur nog vóór Giannottini. Ik was het die hem wees op dat gat in de markt.

anna Gat in de markt? We hadden het dacht ik over een operatie.

guido Ik versprak me, tante. Het is een operatie.

anna En hoeveel heb je nodig om dat metalen horloge terug te kopen?

guido Ik heb het verpand voor 25 lire.

anna *neemt het geld uit haar portemonnee en geeft het hem*

Hier heb je je lires terug. Ik zeg niks tegen Giovanni want dan gaat hij zich zorgen maken.

guido Dank u, tante.

anna Maar morgen wil ik wel dat horloge zien.

guido Morgen zult u het zien, tante. Precies dat wat ik beleend heb.

anna Ik ken dat horloge niet.

guido Het is zo'n horloge voor spoorwegbeambten, niks bijzonders.

anna Ik begrijp het, ik begrijp het. En nu moet ik de keuken in om te kijken of alles klaar is.

Ze laat Enrico vertrekken.

Dus meneer Biggioni, we zijn het eens. U gaat uw best doen om handig, attent en kalm te zijn.

enrico Ik zal zeker mijn uiterste best doen.

U heeft het al gezien. Vandaag probeerde ik het maar het lukte niet. Morgen zal ik het opnieuw proberen, want vanmiddag moet ik naar kantoor.

anna Het is maar goed dat u soms elders bezigheden hebt dan zijn die negen maanden wat vlugger voorbij.

enrico Negen? Acht, mevrouw, geen dag langer.

anna *lachend* Neemt u mij niet kwalijk. Het zijn er maar acht. Tot ziens. *gaat links af*

Scène 9

Guido en Enrico

guido Negen of acht? Ik begrijp er niks van. Negen maanden, daar weet ik iets van. Maar daarna volgen zeven maanden en nooit acht! Acht staat voor rampspoed.

enrico Daar gaat het jammer genoeg niet over. Ik zal u er later over vertellen en het uitleggen. Het gaat niet om iets met een vervaldatum. Jammer genoeg. Anders zou ik een kalender kunnen gebruiken en elke 24 uur een dag kunnen afscheuren. Maar de dagen gaan voorbij en er valt niks te scheuren. *daarna ondernemend en helemaal vrij van neerslachtigheid* Zou u van mij een geschenk willen accepteren? Mag ik u mijn horloge schenken? Het is een perfect uurwerk. Ik heb het helemaal niet nodig. *haalt het horloge met ketting uit zijn zak, maakt het los van de ketting die hij terug doet in zijn zak* U hebt er veel meer aan dan ik, want ik hoef mijn cliënten niet de pols te voelen.

guido *het lukt hem nauwelijks om zijn blijdschap te verbergen*

Maar... waarom?

enrico Ik wil de ondernemende geleerde, zoals ik u ken, die deze stad zoveel goeds bezorgt, belonen. Neem het aan! Wees zo goed. Het is maar een kleine genoegdoening voor de onverdiende brutaliteiten die naar uw hoofd werden geslingerd door die dokter Raulli. Wat was ik boos. Mijn bloed kookte. Hij is waarschijnlijk boos op u omdat hij niet als eerste heeft geweten van die operatie. Ik wens u alle geluk. Moge dit de eerste stad ter wereld zijn zonder bejaarden. Wat een stad zou dat zijn!

guido *nog steeds met het horloge in zijn hand* Maar dit kan ik niet aannemen. Ik ben er zeker niet vies van om mezelf een handje te helpen met een leugentje hier en daar wanneer ik platzak ben zoals aan het eind van iedere maand, vanaf de vijftiende zo'n beetje. Maar het gaat maar om kruimelwerk en het betreft mijn familie die uit pure goedheid in mijn onderhoud voorziet. Ik herzie met mijn oplichterijtjes een beetje het idee dat zij hebben over de kosten van mijn levensonderhoud of, liever gezegd, van mijn waarde. Het gaat nergens over! Ik laat ze betalen voor een onderzoek dat mij niks kost of voor het vrijkopen van een horloge dat ik nooit verpand heb maar meteen heb verpatst omdat ik nu eenmaal niet zo'n sluwe financier ben

dat ik me graag uitlever aan woekeraars. *met het horloge nog steeds in zijn hand* Maar hier gaat het wel om iets heel waardevols. En u bent ook nog eens geen familie. *plotseling vast besloten* Weet u wat we doen? Voorlopig houdt u het horloge, maar het is van mij. U schenkt het mij zodra u familie bent geworden.

enrico Oh, wat hebt u dat mooi gezegd. *pakt zijn hand en schudt die liefdevol* We zijn het eens. Het horloge zal alleen u toebehoren wanneer ik familie van u ben geworden.

Maar ondertussen moet u het wel dragen.

Het vormt een waarborg, een onwankelbare waarborg dat we familie zullen worden. Neemt u ook de ketting, onder dezelfde voorwaarden. Alstublieft. Doet u me dat plezier!

Weigert u niet. Bedenkt u wel hoe goed u voor me bent.

Sinds de dood van arme Valentino heeft het leven me niet meer zo toegelachen. Maar alstublieft! Help en steun mij niet omwille van dit horloge of die ketting, dat is maar materie die geen diepere waarde kent, maar omwille van de zuivere vriendschap die ik u toedraag.

guido *al even hartelijk* Maar al te graag! Vanuit de grond van mijn hart. Ik wil u helpen. Ook vanwege mijn achting voor Emma die maar niet wil begrijpen dat haar de

gelegenheid wordt gegeven om haar leven opnieuw te beginnen met uitstekende vooruitzichten. Ik zal het horloge en ook de ketting behouden – dat beloof ik – tot aan het moment van de bruiloft, tot aan het moment dat het zeker is dat ze allebei van mij zijn.

enrico En ik heb nu al uw hulp nodig of liever, uw raad.

Sinds we een half uur geleden over die wonderbaarlijke operatie spraken kon ik nergens anders meer aan denken.

Denkt u dat het beter zou zijn mevrouw Emma meteen op de hoogte te brengen?

guido Op de hoogte waarvan?

enrico Van die operatie. Stel u eens voor dat zij mij trouwt zonder er van te weten en er dan pas later achter komt. Is er dan geen gevaar dat zij onmiddellijk terugvalt in haar immense verdriet. Liever gezegd: zou het niet beter zijn als ze haar grote verdriet over de dood van haar echtgenoot tegelijkertijd kan... verteren met de pijn dat de nieuwe kuur niet tijdig genoeg beschikbaar was om hem te redden. Is dat niet beter dan dat ze achteraf van deze tweede pech op de hoogte wordt gesteld.

guido Dat is een heel belangrijke vraag die ik, voor ik hem beantwoord, wil overdenken. Zoals ik het nu zie lijkt het me beter om Emma met rust te laten.

Ik geloof echt niet dat, wanneer zij uiteindelijk haar man vergeten heeft, een nieuw feit in staat zou zijn haar herinnering nieuw leven in te blazen en haar treurige gedachten weer op te wekken. Als zij nu van de operatie zou horen dan zou dat haar verdriet zeker nog bitterder maken. Maar later? Later zou ze zeggen: laten we wel wezen, als de operatie op tijd was gearriveerd dan zou ik nu twee echtgenoten hebben. Mooie boel zou dat zijn.

enrico *lachend* Zou mooi zijn als ze dat zou zeggen. Maar wie weet? Misschien zegt ze wel dat als de ene op zijn post was gebleven de gedachte aan een andere niet in haar opgekomen was. Dat gevaar is niet bepaald denkbeeldig.

Scène 10

Anna en vorigen

anna Daar ben ik. *schreeuwt* Rita! Rita!

Ze luistert gewoon niet. En ze moet de tafel dekken. *tegen Enrico, lachend* Wat leuk u weer te zien.

enrico Het is een onvergefelijke onbeleefdheid mijnerzijds.

Maar ik had iets dringends te bespreken met Guido.

Scène 11

Rita en vorigen

rita komt buiten adem binnengerend Wat een ramp, wat een verschrikking. *weet zich niet staande te houden en gaat zitten* Het spijt me mevrouw...

Ze leunt tegen de rug van de stoel, bedekt haar gezicht met haar schort en begint hartverscheurend te huilen.

Oh, mevrouw Anna, hoe moeten we nu verder, hoe kunt u nog verder.

anna sleept zich krachteloos naar een stoel Zeg op, wat is er? Zeg je niks, dommerd? *daarna* Houd je ons soms voor de gek?

Rita kan niet spreken en knikt ontkennend.

guido Kom op Rita. Je maakt mijn tante verschrikkelijk ongerust.

rita snikkend Opa staat beneden... Hij komt de trap niet meer op.

anna zich oprichtend En waarom komt hij de trap niet meer op? Is hij ziek?

rita snikt Hij is alleen...

anna *valt terug in haar stoel* En Umberto?

rita Umberto is er niet... is dood, vermoord door een
auto...

enrico Als u het goed vindt, mevrouw, ga ik meneer
Giovanni halen.

Niemand antwoordt en hij gaat.

rita En arme mevrouw Emma die van niks weet.

anna Maar hoe weet jij dit allemaal? Ben je er zeker van?
Heb je hem gezien?

rita Hij is dood, dood, die arme jongen. Dat heeft meneer
zelf tegen me gezegd. Hij heeft hem gezien... vermoord.

guido *naar de deur achter toelopend om af te gaan* Dit is
niet mogelijk.

Scène 12

Giovanni, Enrico die hem ondersteunt en vorigen

giovanni in de war, opgewonden, kleding wanordelijk, hoed scheef op zijn hoofd Zo hebben de schrik, het verdriet, het wegrennen me toetakeld. *daarna* Mijn arme, lieve jongetje! *snikt* En ik zelf, oh armzalige. Ja! Armzalige Chierici! Ik zei twee keer tegen Umbertino: hou mijn hand stevig vast. En hij pakte ook echt mijn hand beet, maar te stevig. Ik schreeuwde: laat los, laat los... Hij liep aan de verkeerde kant. Maar hij liet mijn hand niet los totdat de auto hem van mij losrukte... en verpletterde. *rikt* En ik redde mezelf ternauwernood want hij bleef me maar vasthouden en trok me naar de auto toe.

Enrico pakt de hoed van hem en probeert zijn kleren te fatsoeneren.

Laat me met rust, ziet u niet dat ik bezig ben?

anna Dit kan niet waar zijn! Zeg dat het niet waar is.

giovanni snikkend Was het maar niet waar, maar het is

waar, het is echt waar. Ik zag hem onder die

onverbiddelijke wielen komen. *rilling* Ik kreeg geen lucht

meer, maar het lukte me toch om te roepen naar de chauffeur: moordenaar! Maar hij ging er gewoon vandoor en stak zijn tong naar me uit. Ja, dat deed hij ook nog.

guido En hebt u hem niet laten arresteren?

giovanni Ik kon niet hard genoeg schreeuwen omdat ik buiten adem was, maar ik riep wel om hulp. En ik geloof dat ik ergens dichtbij een politieman zag maar die verroerde zich niet. En toen begreep ik dat ik alleen maar door vijanden was omringd en rende weg. Ik was ook als de dood voor het idee dat ik het vermorzelde hoofd van dat arme kind te zien zou krijgen. *rilling*

anna En nu, Guido zeg jij eens, wat moeten we nu doen.

guido *triest* Zijn ontzielde lichaam zal zeker naar het ziekenhuis worden overgebracht. Ik ga er nu meteen naartoe.

anna Nee, nee, jij laat ons niet alleen. We hebben je hier nodig. Daarna kom ik met je mee naar het ziekenhuis. Ik wil mijn engeltje ook zien.

giovanni *verschrikt* Wil je hem zien?

guido Wees niet bezorgd oom, ik kijk eerst om te beoordelen of tante hem mag zien. Het is tot mijn droefenis minder dringend om de arme dode te zien dan om de arme,

levende Emma bij te staan. *moedeloos* Wat een klap, mijn god! Hoe moet ze dit dragen.

giovanni *ontroerd* Ik ben niet dood en was erbij...

guido Ik begrijp het, ik begrijp het. *verbijsterd*

enrico Wilt u dat ik haar ga inlichten?

giovanni Oh, daar zouden we u heel dankbaar voor zijn meneer...

enrico Biggioni.

giovanni Biggioni. Emma – het arme kind – verneemt dan alles, zonder dat wij bij haar zijn... *tegen Guido* Wat vind jij daarvan?

guido *warm* Ja, meneer, als u dat voor me zou willen doen. Gaat u maar.

anna Ze is naar de naaister.

enrico In de Hoofdstraat. Ik weet het, ik weet het. Ik ken het huis, maar het huisnummer herinner ik me niet.

anna Dat zou ik u ook niet kunnen zeggen. *vervolgens*

Wat een klap! Als mijn arme benen mij nog dragen konden dan zou ik met u meekomen. Mijn arme Emma. In een paar maanden tijd haar man en haar zoon verloren.

enrico *kan niet wachten om te vertrekken* Ik ga snel en meteen daarna, als u dat wilt, kom ik ook naar het ziekenhuis. Dat doe ik, allemaal.

anna Maar praat u voorzichtig met Emma. Een onbezonnen woord kan haar dood betekenen. *tegen Guido* Denk je niet?

guido *een beetje gewichtig doend* Luistert u eens! Zeg haar eerst dat het jongetje zwaar gewond is. Daarna begint u over zwaarder letsel. Dan komt u op het punt om te vertellen dat zijn benen verbrijzeld zijn en dat zijn borst is geraakt. Eenmaal gewag gemaakt van dreigend levensgevaar is het nog maar een klein stapje naar de dood.

giovanni *murmelt* Maar ik geloof dat het wiel dwars over zijn hoofd is gereden. Maar door mijn ogen op tijd te sluiten, heb ik dat schouwspel niet hoeven aanzien... *rilling*
anna *gilt* Oh zijn hoofdje. *vervolgens* Maar dat hoeft u niet aan Emma te vertellen.

enrico Ja, kalm nu maar mevrouw. Bereidt u zich voor op de verwerking. Het is belangrijk dat we allemaal – ondanks ons verdriet – klaar staan om Emma tot troost te zijn. Tegelijkertijd verzeker ik u dat ik alles zal doen wat ik kan.
kust haar hand en gaat er snel vandoor

anna *herhaalt stomverbaasd* Alles wat ik kan? Wat kan die sukkel nou.

guido Het is zo'n goeie kerel, die arme!

anna Ik kan, ik wil Emma niet zien voordat ze gekalmeerd is. Rita kom met me mee naar mijn kamer. Ik wil niet alleen zijn.

giovanni Ben je bang dat Emma je opvreet? Terwijl niemand schuld hieraan heeft... en niemand schuldig is geweest. Ik heb die jongen meteen gewezen op het gevaar. Houd mijn hand stevig vast, heb ik tegen hem gezegd...

guido *terneergeslagen* En hij hield hem te stevig vast.

giovanni Ja! Dat arme, kleine, zachte, mollige handje. Ik voel het nog in de mijne.

anna *tegen Guido* Jij blijft bij je oom totdat Emma hier is.

Arme Giovanni, jij moet ook door een hel zijn gegaan. *kust Giovanni op zijn wang*

giovanni *steeds meer geroerd* Het laat zich raden hoe ik heb geleden. Terwijl ik naar huis rende, dacht ik steeds: oh, waarom heeft die auto mij niet gedood in plaats van dat arme onschuldige kind? En als dat kind aan de goede kant had gelopen dan was het daarop uitgedraaid.

anna Ach arme ziel! Ik weet dat jij je nu liever onder die auto had bevonden dan hier. Ook Emma zal dat inzien als ze weer bij zinnen is. Wil je een glas wijn om een beetje tot jezelf te komen?

giovanni *na een korte aarzeling* Nee, nee. Dokter Raulli heeft me nadrukkelijk op het hart gebonden om me te onthouden van alcohol.

anna Emma zal ook met ons mee willen komen naar het ziekenhuis.

giovanni Zeg tegen Fortunato dat de auto voor moet staan.

anna Ja. Ik ga rouwkleding aan doen voor we naar buiten gaan, net als op de dag van arme Valentino's dood. *gaat huilend af* Oh, arme Umbertino. Ik zal hem nooit meer zien.

rita *werkelijk verslagen van verdriet* Ja, dat kleine baasje. Zo vrolijk en trots en zelfbewust.

Scène 13

Giovanni en Guido

guido Wonderlijk hoe pijn mensen mooier maakt.

giovanni Heb je het over Anna? Dat soort schoonheid kan me gestolen worden. Laat mij maar voor eeuwig lelijk blijven. *daarna* Arme Emma! Wat zal ze wel niet over me zeggen.

En dan hebben we ook nog de grootouders, de ouders van arme Valentino die uit Gorizia zullen overkomen. Die wilden steeds dat het kind bij hen verbleef. Vreemd! Het was in een oogwenk gebeurd. Ik had nauwelijks tegen het kind gezegd dat ie mijn hand moest vasthouden of hij was al dood. In een handomdraai!

En nu zitten we met *telt op zijn vingers* het verdriet van Anna, de wanhoop van Emma, en ook nog eens de woede van de Gorizianers... zo noemen we de ouders van Valentino. Onafzienbare ellende! Ik zit volledig aan de grond. Ik zou er beter aan doen om te sterven. En dan heb ik het nog niet over mijn geweten. Ook dat laat me niet met

rust. Ik draag geen enkele schuld, dat staat vast. Maar het is wel zo dat ik even ervoor, heel even ervoor, niet op het moment zelf, een beetje verstrooid was. Dat kwam door dat arme kind. We waren op dat voetpad dat uitkomt bij de Magdalenakerk naar boven geklommen; waren we daar maar nooit vanaf geweest. We hadden veel beter naar boven en weer naar beneden kunnen gaan via datzelfde pad. Naar boven en naar beneden. Dat zou wel een beetje saai zijn geweest maar dan was dit me bespaard gebleven. *dromerig* Een aller plezierigst voetpad waar geen auto's kunnen rijden. Ooit zag ik er één daar, traag, traag als een krokodil op het vaste land.

stilte

guido En hoe kwam het dat u verstrooid was, opa?

giovanni Ik verstrooid? Ah, ja. Dus op dat volledig verlaten voetpad lopen we ineens twee politieagenten in vol ornaat tegen het lijf. Het kind vroeg angstig: weten die agenten wel dat wij geen dieven zijn?

guido Ach, dat arme, lieve knulletje.

giovanni Ja, dat arme kind. Ik zei meteen dat ze dat ongetwijfeld wisten. Maar even later bedacht ik dat ik vanwege de opvoeding van het jongetje daar nog het een

en ander aan moest toevoegen. Maar dat was nog niet zo eenvoudig. Vast staat dat de politie niet alle dieven arresteert. Sommige van die dieven worden gearresteerd. De anderen en dat zijn er een heleboel, die alleen maar niet stelen omdat ze daarvoor te lui zijn, of die zoveel bezitten dat ze niets kunnen vinden dat de moeite waard is, gaan vrijuit, ook al weet men dat het dieven zijn. Maar het was moeilijk om de juiste woorden te vinden... en nu het jongetje me ontnomen is, heeft het geen enkele zin om nog naar die woorden te zoeken. *ontroerd*

guido Het was heel onverstandig van de anderen om u er op uw leeftijd samen met het kind op uit te sturen.

giovanni *meteen woedend* Dat had je beter voor je kunnen houden. Je kletst uit je nekharen. Wat heeft mijn leeftijd daar nou mee te maken. Als ik je nou toch zeg dat ik echt niet verstrooid was. Denk je soms dat ik malende ben? Je zegt dat alleen maar om me tot die operatie te verleiden, waar ik niets van wil weten. Wat heeft leeftijd daar nou mee te maken. *daarna* Misschien heeft het er gedeeltelijk mee te maken. Maar niet omdat ik slechter hoor, slechter zie of minder goed kan denken dan anderen. Maar omdat ik de tijd nog heb gekend dat er nog geen auto's waren. In mijn

jeugd liet men zich nog verpletteren door een trekpaard dat een licht koetsje voorttrok. De bestialiteit van de mens, in dit geval de koetsier, werd getemperd door de zwakheid van het beest, die knol dus. Maar ik verzeker je dat er mensen zijn vermorzeld door dat soort koetsen. Maar toen de mensen die gewend waren aan knollen plotseling te maken kregen met auto's, kwamen diezelfde mensen en masse onder wielen van rubber en ijzer terecht. En ik ben één van die mensen. Wacht maar af. Over een jaar of tien zal ik ook wel langzamerhand gewend zijn aan dergelijke helse machines. *neemt een pauze* Alleen, na wat er gebeurd is, zal ik er nu wel nooit meer aan wennen.

Scène 14

Umberto en vorigen

umbertino *van buiten* Opa, opa.

giovanni En ik hoor alsmaar aan mijn kwetsbare geweten knagende echo's van het stemmetje van het kind: opa, opa, help.

guido Maar dit is niet de stem van uw geweten, oom. Dit is de levensechte stem van het kind.

umbertino *komt rennend op* Opa, waarom heb je me in de steek gelaten?

giovanni *stamelend* Ik?... heb ik jou in de steek gelaten?
brengt zijn hand naar zijn voorhoofd Waar was je al die tijd?

guido *buigt zich naar het kind en kust het* Op aarde. God zij dank. *schreeuwt* Tante, tante.

giovanni Schreeuw niet zo. Je doet me pijn aan mijn oren. Zie je niet in wat voor toestand ik verkeer? Kom hier, Umbertino. Ik begrijp er niks meer van. Ben je nou onder die auto terecht gekomen of niet? Geef opa eens een kusje.

Maar vertel op. Wat is er gebeurd?

En waarom ben je er vandoor gegaan?

umbertino Niet ik, maar die auto is er vandoor gegaan. Ik ging achter hem aan want ik dacht dat jij er onder lag. Ik heb me rot gerend en ik schreeuwde net zo lang tot de auto stopte. Ik keek eronder. Jij was er niet. De chauffeur stak heel ver zijn tong uit.

giovanni De hork! Maar ik sta er op dat die man in de bak wordt geslingerd. Zoiets is ontoelaatbaar. Beledigend! Met uitgestoken tong door de stad sjezen en mensen verpletteren.

umbertino Maar ik heb ook mijn tong naar hem uitgestoken. Kijk, zo. *steekt zijn tong uit*

guido Maar laten we tante gaan informeren. Die zit in de kamer hiernaast en wordt verteerd door verdriet.

giovanni Dat kan wel even wachten. *trekt het kind naar zich toe* Wees eens eerlijk; was je bang? En geloofde jij op jouw beurt niet dat ik dood was? En keek je daarom onder die auto?

umbertino Nee, nee opa. Alleen maar heel even dacht ik dat je dood was. En daarna dacht ik dat voor jou één auto niet genoeg was. En toen ben ik rustig teruggegaan naar huis. Ik heb honger. Waarom eten jullie nog niet?

giovanni Maar wat zeg jij daar allemaal. Alsjeblieft, wel even serieus blijven. Maak je geen zorgen dat je niks te eten krijgt. Jij mag vandaag twee keer opscheppen of tien keer. Maar heeft die auto jou nou overreden? Ik bedoel, lag je eronder en wist je de wielen te ontwijken?

umbertino *lachend* Maar waarom zou ik onder die auto terecht moeten komen? Ik ben opzij gesprongen En als u op uw plek was blijven staan, hadden we gewoon verder kunnen wandelen.

giovanni Verder wandelen? Onder dergelijke omstandigheden? *tegen Guido* Het is duidelijk. Ik geloofde dat hij dood was en hij geloofde dat ik dood was.

guido Doet er allemaal niet toe. Laten we naar tante gaan. We mogen haar niet laten schrikken. Ze is in haar slaapkamer.

Umberto wil er heen gaan.

Wacht! Hoe zorgen we ervoor dat het geen al te grote schok voor haar is? Zeg Umbertino, kan je mank lopen? Doe alsof je gewond bent aan een been. Dan kan ze er geleidelijk aan wennen dat je nog heel bent.

umbertino Geloofde oma ook al dat ik dood was? Zal ik me in een laken wikkelen en spelen dat ik een geest ben?

guido Kom op, we gaan. Voor een gemaskerd bal is het nu
niet het moment, gekkie. *pakt hem bij de hand en gaat
rechts af*

Scène 15

Giovanni en later Fortunato

giovanni maakt aanstalten om met hen mee te gaan maar
bedenkt zich en loopt weer terug naar zijn fauteuil Nee...

fortunato Meneer! Moet ik blijven wachten? Ik heb nog
wat werk te doen in de tuin. Kan ik nog iets voor u
betekenen nu Umberto weer thuis is? Ik wist al meteen dat
er niks aan de hand was met hem.

giovanni Hoe kon jij dat nou weten, imbeciel die je bent. Ik
die er bij stond, wist het niet eens en jij wil beweren dat je
het wist.

fortunato Niet onmiddellijk, ik begreep het niet
onmiddellijk, meneer. Maar toen ik zag dat er een half uur
later nog geen enkel bericht was en niemand belde, begreep
ik dat er niets gebeurd was. Als Umbertino dood was
geweest dan was binnen de kortste keren de halve stad
hierheen gekomen.

giovanni *overtuigd* Dat is waar. Daar heb ik niet aan
gedacht. *met een zucht* Ik ga naar Anna en ik ga die jongen
nog een knuffel geven.

fortunato En kan ik dan weer gaan werken in de tuin?

giovanni *verrast* Oh, ja. De auto hebben we niet meer
nodig. *gaat af*

Scène 16

Rita en Fortunato

rita *komt dansend met een vreugdesprongetje op* Na zo'n gebeuren kan men toch moeilijk anders. We moeten alleen maar heel erg blij zijn en niet werken en vooral geen ruzie maken.

fortunato *gezicht als een oorworm* Ondertussen moet ik gewoon aan het werk.

rita Doe dat maar en maak ook maar lekker ruzie als je daar zin in hebt.

fortunato Ik maak ruzie als dat nodig is. Jij herhaalt jezelf altijd in eindeloos gezever en vindt dan aan het eind dat je gelijk hebt. Of je doet alsof je denkt dat je gelijk hebt. Ik krijg het niet voor elkaar om steeds hetzelfde te beweren. En omdat ik een man van weinig woorden ben, heb ik dus altijd ongelijk.

rita Maar is het toevallig tot je doorgedrongen dat Umberto ongedeerd is thuisgekomen en dat hem geen krulletje is gekrenkt?

fortunato Daar ben ik heel blij om. Ik heb hem gezien.

Alleen, ik heb nooit geloofd dat Umbertino zich door een auto zou laten overrijden. Die ouwe werd kwaad toen ik dat tegen hem zei. Het zou heel wat anders zijn als ik had gehoord dat hij echt onder een auto was gekomen. Dan zou ik geen moment gearzeld hebben en meteen de auto in rouwfloers hebben gehuld.

rita Tuurlijk. Nu zie ik ook wel in dat Umberto nooit zo aan zijn einde zou komen. Maar heb je dat al voordien tegen die ouwe gezegd?

fortunato Voordien, voor wat?

rita Voordat Umbertino terug was.

fortunato Daar heb ik totaal niet aan gedacht. Ik heb het nadien tegen hem gezegd.

rita Jammer. Dan geloven ze vast niet dat jij het allang van te voren wist. Dat is nou jammer want ze vinden je hier allemaal een grote sukkel.

fortunato Ik zou mijn kop niet willen ruilen voor die van hen. Die pillen die de oude meneer neemt in plaats van wijn! Die beesten van mevrouw! En dan die jonge mevrouw, bedolven onder haar sluiers!

rita Maar ze zeggen dat jij alle bomen in de tuin naar de filistijnen hebt geholpen.

fortunato Ze hebben mij als chauffeur aangenomen omdat mijn vader landbouwer was. Maar die wist meer van andere bomen dan van moerbeien. Ze wilden me ook huishoudelijke dingen laten doen. Toen heb ik de tafel afgeruimd op mijn manier. Ik heb hem omgekieperd. Vind maar eens iemand die in twee jaar tijd niet één ongeluk met de auto heeft gehad. Een keertje pech, dat is alles.

rita Ontelbare keren pech!

fortunato Ik ben geen grote automonteur. Maar ook op dat gebied word ik beter. Ik weet wanneer ik moet blazen of iets dicht- of opendraaien. Laatst zei ik nog tegen meneer Guido: een motor is nog wel een beetje gevoeliger dan het menselijk lichaam. Hij hoeft alleen maar wat kamille voor te schrijven. Daarna vraagt hij: gaat het weer een beetje? Ik geef olie aan de auto. Daarna ga ik achter het stuur zitten en vraag dan: hoe gaat het? Het gaat niet. Trouwens, mij sturen ze niet zo gauw weg. Ik heb nog nooit iemand doodgereden. En ze weten nu hoe gevaarlijk het is in de auto. Een doodenkele keer moeten ze een boete betalen voor de spoorwegovergang hier vlakbij.

Ze kunnen heel tevreden zijn. Maar daar gaat het nu niet over.

rita Daar gaat het juist alleen maar over. Over niks anders. Alsjeblieft. En zelfs daar gaat het niet eens over. Wil je dat ik je vergeef? Ik wil vanaf nu met iedereen in vrede leven, ook met jou. Ik houd van iedereen, ik, want Umbertino leeft.

fortunato Van iedereen? Ook van meneer Guido, hè?

rita Het zou wel heel grof zijn om hem uit te sluiten. Wat heeft hij je aangedaan?

fortunato Ik hoop nog niks. Ik weet alleen maar wat hij mij zou willen aandoen.

Scène 17

Guido en vorigen

guido Nou, dat hebben we ook weer achter de rug. *tegen*

Rita Mijn tante laat u zeggen dat ik blijf eten. Wilt u ook voor mij dekken.

Rita maakt een buiginkje en gaat af.

fortunato Voor mij zijn er verder geen orders? *vormelijk*

guido Niet dat ik weet. Als je zo graag wil, kun je er binnen om gaan vragen.

fortunato *in verlegenheid, wil richting de deur links gaan, maar bedenkt zich* Nou, als ze me nodig hebben, zullen ze me zeker roepen.

Ik heb nog wat in de tuin te doen. *gaat af*

rita komt op met een tafellaken waarmee ze de tafel dekt

guido Ben je ook zo blij, Rita?

rita het tafellaken over de tafel uitspreidend

Ik ben zo blij dat ik het heel vervelend vind dat ik mijn blijdschap niet kan uiten en dit tafellaken moet uitspreiden.

guido Zal ik je helpen? Met zijn tweeën zal het werk je lichter lijken en ik word er reuze vrolijk van.

rita Met zijn tweeën en met u zal ik alleen maar meer
afgeleid zijn. Wat ben ik al ver weg van mijn blijdschap.
Alsof Umbertino nooit dood is geweest en ook nooit is
verrezen.

Guido helpt haar toch met het tafellaken.

Dank u. *wil de kamer uitgaan*

guido Wacht nog even, Rita. Het is zo zelden dat ik even
een woordje met je kan wisselen.

rita *lachend* En dat zal er niet beter op worden. Wanneer ik
eenmaal getrouwd ben kan ik niet meer praten met u en ook
niet meer naar u luisteren.

guido Wat jammer! Werkelijk... nadat je getrouwd bent?

rita *lachend* U bent wel heel eerlijk.

guido Maar ik heb toch niets gezegd! Hij is jaloers,
Fortunato.

rita En niet zo'n klein beetje. Maar ik vind hem leuk als hij
jaloers is. Dan wordt hij minder stijf en een stuk pittiger.
Precies de goeie vent voor mij. U zult het zien en beleven!

Scène 18

Fortunato en vorigen, later Giovanni

fortunato *eerst het geluid van heggenscharen, vervolgens
verschijnt hij voor het raam, verblind door de zon* Rita!

Waar ben je? Ik moet een paar takken afsnijden hier bij het raam. Die verdomde zon! Ik zie niks.

giovanni *komt in gedachten verzonken binnen* God mag weten hoe het is gegaan. Die jongen herinnert zich helemaal niks.

Fortunato verdwijnt.

giovanni Hoe het zij, zeker is, en dat is ontzaglijk belangrijk, dat het kind volledig ongedeerd is. Volledig ongedeerd. Ik heb hem grondig bekeken. *gaat in zijn stoel zitten*

Gedurende de rest van de scène gaat Rita in en uit en dekt de tafel.

giovanni *na een stilte* En wat ook vast staat is dat hij me onder die auto heeft gezien. Dus het hoeft niemand te verbazen dat ik hem heb kunnen zien...

guido Zo is het oom, maakt u zich geen zorgen. We zijn allemaal zo blij dat we Umbertino ongedeerd terug hebben dat niemand er zich het hoofd over hoeft te breken hoe dat allemaal heeft kunnen gebeuren.

giovanni Denk je? Dan zullen de Gorizianers dus niks te weten komen over dit avontuur. De hemel zij dank. Dan hoef ik die tot aan de Kerst in ieder geval niet te zien. En wat de anderen betreft... *begint zich op te winden*
Godallemachtig! Als die imbeciel die Emma zo nodig snel op de hoogte moest stellen niet had bestaan, zou ze nergens van geweten hebben.

guido Eenmaal thuis zou ze toch alles gehoord hebben.

giovanni Da's waar! Er wordt hier wat af-geouwehoerd.

daarna Maar ik hou staande, die man... hoe heet ie?

guido Wie bedoelt u, oom?

giovanni Je weet wel, die vent die hier de deur plat loopt.

Moge de duivel hem halen.

guido Oh! Biggioni.

giovanni Ja! Biggioni. Als we daar eens van verlost konden worden. Die vent weet van het kleinste voorval een onoverkomelijk probleem te maken.

guido Beste oom, we weten toch allemaal dat meneer Biggioni met Emma wil trouwen.

giovanni Nou nog mooier! Dan loopt hij me voortaan dus constant voor de voeten. Het ware beter geweest als Valentino niet dood was gegaan.

guido Zeker, maar aangezien hij dood is, is het beter dat er iemand klaar staat om zijn plaats in te nemen.

giovanni En Emma, wil die hem? Waarom treitert ze ons dan nog met al dat gerouw? Anna wordt er gek van.

guido Emma wil hem niet. Dat weet ook iedereen.

giovanni *schreeuwt geïrriteerd* Ik wist dat er iemand was, die ze niet wilde, maar ik wist niet dat uitgerekend hij dat was. Je kunt niet van iedereen weten wat ie uitspookt in een groot huis als het onze.

guido Ja dat weet ik, dat weet ik oom.

giovanni Wat die auto betreft...

guido Welke auto, oom?

giovanni Die Umberto heeft verpletterd. Mensen zullen wel denken dat ik zwakzinnig geworden ben, maar ik heb gedaan wat ik kon om alles goed te bekijken. Het enige verschil tussen de aanpak van mij en die van de jongen was, dat ik niet onder de auto heb gekeken. Ik moest er

gewoon niet aan denken om het vermorzelde lichaam van die jongen te zien te krijgen. Natuurlijk heeft dat onnozele kind zonder angst eronder gekeken. Hij heeft gedacht dat als ik er onder had gelegen, de auto gekapseisd zou zijn. Het is heel begrijpelijk dat hij met zo'n merkwaardig idee in zijn hoofd zonder afschuw kon gaan kijken. Maar ik heb de zaak nadien zorgvuldig in ogenschouw genomen zo kan ik je zeggen, weloverwogen en heel precies. De jongen was daar niet, dat heb ik vastgesteld. Het is waar dat ik die moordlustige auto niet nagekeken heb toen die hard doorreed. Ik was beledigd omdat die chauffeur zijn tong naar me had uitgestoken. Ik kon me niet wreken, zelfs niet met een scheldwoord en ik had ook helemaal geen zin om te zien wie me had beledigd. *daarna* En dus restte mij niets anders dan naar huis rennen voor hulp. En ik rende vol goede moed. Maar uitgerekend thuis kom ik in die soesa terecht die jij ook hebt gezien. *op stoom gerakend* Toen begon die... je weet wel die vent die Emma wil trouwen me de trap op te sjarren alsof ik zelf niet meer in staat was om te bewegen. Soms kieperden we bijna om. Die man is niet goed bij zijn hoofd. Het was een grote warboel en ik praatte ook verward.

guido Neem me niet kwalijk, oom, dat ik als dokter spreek.

Verward zijn is niet zo erg. Maar verward zijn is wel een teken van veroudering. Ik durf er gif op in te nemen dat tien of twintig jaar geleden uw verwardheid minder groot was.

giovanni Ik begrijp waar je heen wilt, gladjanus. Jij wilt snijden. Maar ik ben niet van gisteren, ik ben van 76 jaar geleden.

guido Daarom dring ik aan. Ik praat niet met een kind. Een man van 76 is bij uitstek een man met levenservaring.

Daarom mag zo iemand een verjongingskuur niet weigeren.

giovanni Maar diezelfde man laat niet toe dat er in hem wordt gesneden. *rikt*

guido Een snee die niet meer voorstelt dan het knippen van je nagels. Neem me niet kwalijk oom! Laat me nog even praten als medicus.

Ik en u moeten objectief zijn. We moeten de zaken zorgvuldig bestuderen. Er heerste niet alleen verwarring in huis, maar ook in uw hoofd, dat meestal heel helder en bij de tijd is. Hoe haalde u het nou in uw hoofd dat uitgerekend het hoofd van het kind onder die afgrijselijke wielen was geraakt.

giovanni Nu er even niemand de oren van mijn kop schreeuwt, kan ik je zeggen dat ik alles helder voor me zie zonder wat voor operatie ook. Dat wil dus zeggen dat ik zo goed als zeker ben dat ik niets gezien heb.

guido En dus?

giovanni *vol vuur* Wat wil je nou? *dan* Zeker is dat het kind werd geraakt door de auto. Hij leeft en zal het zich beetje bij beetje weer kunnen herinneren! Je zult het zien. Je moet geduld hebben met kinderen. Ze kunnen niet alles meteen zeggen. Daar komt bij dat Umbertino... Het spijt me dat ik het zeggen moet. Dat is een verwaande kwast. Hij wil laten zien dat hij al een grote vent is die met vaste tred langs 's heren wegen loopt en niet bang is van auto's. En nu we het toch over operaties hebben! Ouderen mogen dan misschien niet goed zien, maar zeker is dat jongeren niet kunnen navertellen wat ze hebben gezien. Ze willen ons voortdurend doen geloven dat ze meer weten dan wij ouderen. Ja, zo zit Umbertino in elkaar.

guido Dat zal met u ook na de operatie niet het geval zijn. We veranderen u niet in een knaapje.

giovanni En al zou ik veranderen in een knaap, dan nog zou ik dat gebrek nooit krijgen. Nooit! Ik ben bescheiden

van aard. *daarna* Je moet weten dat de verwardheid er al was toen ik de deur uitging. Emma had me eerst al onder eindeloze hoeveelheden goede raad bedolven. En, terwijl dat gansje van een Rita het kind zijn mutsje opzette, kuste ze hem op zijn hoofd. Daarbij zei ze de volgende woorden, die ik me nog levendig herinner:

dit ronde krullenbolletje onder een wiel.

Geen wonder dat dat beeld door mijn hoofd bleef spoken.

Ik herinner me zelfs dat toen het kind over die agenten begon, ik hem over zijn bol aaide en dacht: laat die Rita maar kletsen, dat hoofdje is helemaal heel. *daarna* Zie je nu dat het allemaal zo klaar is als een klontje en dat het moment nog niet gekomen is waarop ik aan opereren hoef te denken.

Scène 19

Emma en vorigen

emma *komt van achter op, van streek* Vader! Dit moet me nu toch echt van het hart: wanneer je uitgaat met een kind kom je of terug met dat kind of je komt helemaal niet terug.
guido Emma toch! Het kind is zo gezond als een vis en is bij oma.

emma *schreeuwt* Waar? Waar?

guido In de slaapkamer van tante.

emma Umberto! Umberto! *gaat vliegensvlug af*

Scène 20

Giovanni en Guido

giovanni na een stilte Heb je dat gehoord? We moeten van haar vernemen dat ze, als ze haar kind had moeten verliezen, minder wanhopig was geweest als ze in één moeite door ook haar vader had verloren. Ze was eerder wanhopig omdat ze haar vader levend terugzag, dan omdat ze haar kind had verloren.

guido Vergeeft u het haar maar, lieve oom. Denk u in dat zij geloofde haar enig kind te hebben verloren.

giovanni En haar al even enige vader te hebben behouden.

dan Er is niemand die zoveel begrijpt en vergeeft als ik.

Maar het is bitter om na zo lang te hebben geleefd, te horen dat je bloedeigen dochter je de dood toewenst. Heel bitter!

Terwijl ik me mijn hele leven voor mijn familie heb opgeofferd! En het nog maar zo kort geleden is dat ik ophield voor hen te werken.

guido Tien jaar geleden, oom.

giovanni Hoe het zij, ik heb gewerkt totdat mijn krachten
het begaven.

guido Maar we houden allemaal van u, oom.

giovanni Ja, maar je zou die daar eens moeten vragen wat
ze er voor over zou hebben om haar man terug te krijgen.

guido Zeker, heel erg veel.

giovanni Niet eens zoveel, maar wel van ganser harte: haar
vader en haar moeder.

Niet haar zoon. Dat moet ik haar nageven.

Ze houdt van kinderen.

guido Hoe het zij, lieve oom, wie denkt dat ze jullie gauw
kunnen begraven, vergist zich.

giovanni Wat jammer dat je nog niet afgestudeerd bent,
want daardoor is het nogal moeilijk om je te geloven.

guido Oh oom, je hoeft niet zoveel te weten om conclusies
te kunnen trekken uit deze uitslagen. Kijkt u nou eens. *pakt
de uitslagen uit zijn tas* Alles normaal. Er is geen tweede
bejaarde van uw leeftijd te vinden met dit soort uitslagen.

giovanni *zet zijn bril op* Normaal... normaal en nog een
keer normaal. En jij beweert dus dat bij mij van binnen
alles in goeden doen is, ondanks het feit dat ik me de laatste

tijd minder goed voel en dat ik lijd aan een verstoorde spijsvertering en minder goed slaap?

guido Normaal, normaal, normaal. Wanneer men op leeftijd is dan is een zekere mate van veroudering onvermijdelijk en die komt tot uiting in de symptomen waarover u klaagt. Maar ondertussen toont dit onderzoek aan dat jong zijn voor u nog binnen handbereik ligt.

giovanni Met die operatie?

guido Met de operatie die anders niet mogelijk zou zijn en die ik u alleen mag aanraden zolang u helemaal maar dan ook helemaal gezond bent.

giovanni Maar zeg over die analyses niets aan Anna noch aan Emma. Want ik heb het gevoel dat ze veel liever voor me zijn als ze geloven dat ik ziek ben.

guido Ik zal met niemand over het onderzoek praten, oom. Ik heb het al betaald, dus daar kraait geen haan naar.

giovanni Hoeveel heeft het gekost?

guido 50 lire.

giovanni *neemt uit zijn portefeuille vijf biljetten van tien lire*
Kijk of het er geen zes zijn.

guido Kijkt u maar. Het zijn er precies vijf. *dan* Ik bespreek dit met u alleen vanwege de genegenheid die ik

voor u voel. In uw geval is deze operatie absoluut op zijn plaats.

giovanni Het zou natuurlijk heerlijk zijn om jong te worden. Want het is tegenwoordig nu eenmaal geen pretje om oud te zijn.

guido Dat het geen pretje is, dat is van alle tijden.

giovanni Geenszins! Toen ik jong was werden ouderen juist op handen gedragen. Dat herinner ik me maar al te goed. Ze noemden me een veulen. Wanneer ik een serieuze opmerking maakte zeiden ze: spuit elf geeft ook water. En nu ik oud ben is er alleen nog aandacht voor de jeugd. Dus respect heb ik nooit mogen ondervinden.

guido Omdat dit de tijd is van de jeugd. En dus, nu het kan, kun je maar beter zorgen dat je jong bent.

giovanni Ik snap wat je wil zeggen: opereren!

guido Zoveel is zeker. Geen appelflauwtes, geen gebrek aan eetlust en geen kinderhoofdjes meer onder wielen.

giovanni Wat die overreden kinderhoofdjes betreft, daarvan heb ik er slechts één in mijn leven gezien en daar wou ik het graag bij laten. Maar alleen ter voorkoming daarvan wil ik me absoluut niet met die operatie inlaten, mede gezien het risico en de kosten ervan. De kosten zijn extreem hoog.

Moet je eens kijken! *haalt een boekje uit zijn zak en zoekt er iets in op* Jij beweert dat de operatie 10 jaar lang geldig is.

Wel, als dat waar is, dus als dat effect tien jaar van 365 dagen van 24 uren aanhoudt, dan kost die verjonging me 82,7 cent per uur. Je mag het rustig even narekenen.

guido Oom, ik twijfel geen moment aan de juistheid van uw berekening.

giovanni Nou, het komt mij voor dat deze jeugdigheid behoorlijk in de papieren loopt. En het wordt er nog duurder op als je bedenkt dat ik, wanneer ik slaap, niets kan uitrichten met die jeugdigheid. Dan kan ik er toch net zo goed buiten?

guido U zult langer slapen, oom.

giovanni Des te erger. Dat betekent dat de kosten dramatisch stijgen voor de uren die ik wakker ben. En verder, eh verder... ik vertrouw je helemaal maar je bent nog niet afgestudeerd. En als die verjonging in plaats van 10 jaar maar 5 jaar aanhoudt? Moet je zien, dan verlies ik 50 procent van mijn investering. En dat niet alleen. Want tussen nu en 5 jaar zal ik me opnieuw moeten laten opereren en opnieuw moeten betalen. *vervolgens* En ik geef je een ander voorbeeld met betrekking tot de familie!

Als jullie ondertussen een middel vinden om vrouwen te verjongen, dan geef ik je op een briefje dat Anna, als ik me heb laten opereren, het ook wil laten doen. Dan zijn we nog verder van huis.

guido Daar hoeft u niet bang voor te zijn, oom. Deze operatietechniek kan onmogelijk op vrouwen worden toegepast. En u moet goed begrijpen: dit soort studies wordt door mannen gedaan en voor vrouwen is er dus weinig aandacht. Daar komt bij dat er teveel jonge vrouwen zijn.

giovanni *aarzelend* Je moet nog maar eens onderhandelen met Giannottini. Hij vraagt er een buitensporig bedrag voor. Temeer omdat die operatie, zoals je zei, niet meer voorstelt dan het knippen van je nagels.

guido Als ik u was zou ik me niet zo druk maken over de kosten. Waarom en aan wie wilt u al dat geld nalaten?

giovanni Nalaten? Ik wil er zelf van genieten. Zoals jij ook zegt. Waarom laat ik me nou opereren? Maar wacht, wacht even. Dokter Raulli zei dat het niet uitgesloten is dat de operatie het leven verkort. Heb je in jouw boeken die kant van de zaak al bestudeerd?

guido Je moet wel precies zo'n... geleerde als dokter Raulli zijn om zoiets te geloven. Ik zal u wat zeggen: geloven dat een verjongingsoperatie het leven verkort, dat maakt me echt woedend! Zelf beschikt hij over geen enkel steekhoudend argument en omarmt daarom zonder aarzelen het eerste het beste armzalige gerucht dat zich aandient. Al na een paar dagen laat zich een verlaging van de bloeddruk constateren! Daarmee heeft men al direct de garantie dat het gevaar van een onverwachte hartaanval, die als donderslag bij heldere hemel kan toeslaan, is geweken.

giovanni Dat is mooi, om zeker te zijn dat een ziekte je niet meer kan treffen. Maar er zijn helaas heel veel ziekten op deze aarde. En laat dat nou uitgerekend een ziekte zijn die me nooit enige angst heeft ingeboezemd. Kijk maar naar mijn hals, die is niet te dik. Hij heeft de klassieke vorm van een normaal mens, even normaal als het onderzoeksresultaat.

guido Maar een te hoge bloeddruk veroorzaakt heel veel andere ziekten. Verstoppingen van de nieren, de longen en de lever.

giovanni Dokter Raulli denkt daar heel anders over. Hij zegt dat mijn bloeddruk in overeenstemming is met mijn

leeftijd. En die is dus ook normaal als je rekening houdt met hoe oud ik ben.

guido Die Raulli is een linkmiegel! Ik ben nu twintig. Dus als hij tegen mij zou zeggen, je hebt een bloeddruk die past bij je leeftijd, dan zou ik daar genoeg mee nemen. Maar als ik 74 was en hij me niks beters te melden had dan dat mijn bloeddruk hoort bij mijn leeftijd, dan zou hij me tot wanhoop drijven. Wanhoop vanwege de bloeddruk en wanhoop vanwege mijn leeftijd.

giovanni Wat zeg je nou? Ik kan je niet volgen.

guido Ik zal het voor u herhalen zodra u de operatie achter de rug heeft.

giovanni Ik snap niet waarom je dat zegt. *dan* Maar als ik je goed begrijp dan sluit jij uit dat de operatie mijn leven wel eens zou kunnen bekorten.

guido Zeker, oom. En waar ik ook zeker van ben is dat, al zouden uw jaren niet vermeerderd worden door de operatie, ze intenser zullen zijn en waardiger om geleefd te worden.

giovanni Maar voor mij komt op de eerste plaats te leven, lang te leven. Voor Anna en voor die ondankbare Emma. En verder voor dat jongetje dat ik opvoed en met wie ik elke dag een wandeling maak. Niet voor mezelf, want sinds

ik niet meer werk, beleef ik niet veel plezier meer aan het leven.

guido Eenmaal verjongd kunt u ook zo weer aan het werk, oom.

giovanni *vol vuur* Nee, nee! Het is nou juist zo geregeld, dat het niet meer mogelijk is om weer aan het werk gaan.

guido Nou, dan laten we dat werk maar zitten. Ik zou mijn werk ook wel op die manier willen regelen. Maar als u de operatie wilt, schenkt u dan geen aandacht aan wat dokter Raulli zegt. Laat het verbreken van elk contact met dokter Raulli de eerste operatie zijn.

giovanni Dat zal me niet zo moeilijk vallen. Want dat is een operatie die weinig kost. Maar je moet met die dokter... die tovenaar... hoe heet hij ook weer...?

guido Giannottini.

giovanni Giannottini, daar moet je mee praten, zodat hij met zijn hand over zijn hart strijkt...

guido *vastberaden* Dat gaat niet, oom. U mag niet verwachten, dat u korting krijgt. Giannottini heeft hoge kosten. Ook de acquisitie kost veel geld.

giovanni Ik begrijp niet waarom ik de reclame voor dokter Giannottini zou moeten betalen. Wat heb ik daar nou mee te

maken. Die reclame daar ga ik geen bijdrage aan leveren.
Ik ben door jou... geworven. Betaalt dokter Giannottini
jou?

guido Ik zweer u, aan mij geeft hij niets.

giovanni *verzoenend* Dat wist ik wel. Ik geloof je op je
woord. Jij, aan wie ik alles geef uit liefde voor mijn
gestorven broer, kunt niet willen verdienen... aan mijn...
bloed. Dat kan men toch rustig zo stellen? Dan zal hij deze
reclamekosten wel in mindering willen brengen want die
zijn op mij immers helemaal niet van toepassing.

guido Ik zal het proberen, maar ik heb er een hard hoofd
in...

giovanni Nou, dan laat ik die operatie nu voor wat ie is.
Sinds ik niet meer in zaken ben heb ik gezworen om me
nooit meer in te laten met zaken waar een luchtje aan zit. Ik
heb de hele dag de tijd en ik kan er dus goed over
nadenken. Jij hebt me gezegd dat men door die operatie
precies 20 procent jonger wordt. Als ik nu met mijn
ongeveer 74 jaren – we kijken niet op een dag – die
operatie laat doen, win ik op de kop af veertien en een half
jaar. Kijk maar, kijk maar. *bladert in zijn notitieboekje* Kijk
goed! Ik heb een nauwkeurige berekening gemaakt. Met

elk jaar dat ik de operatie weet uit te stellen win ik 73 dagen, zodat ik als ik 100 ben het optimale rendement van 20 hele jaren leeftijdsvermindering kan oogsten. Kijk maar naar de tabel. Ik heb het doorgerekend tot 120 jaar. Toen kreeg ik er genoeg van en ben ermee gestopt.

guido *zachtjes lachend* Mooi die tabel. Die bevalt me echt.
giovanni Kijk hem nog maar eens na. Hij klopt als een bus. Ik heb ook rekening gehouden met schrikkeljaren. En ik wacht nog. Door de bank genomen gaat het me eigenlijk behoorlijk goed. Mijn benen doen nog wat ik wil. Je had me vanmorgen naar huis moeten zien rennen op zoek naar hulp.

Ik was in minder dan geen tijd thuis. Ik kon gewoon niet geloven dat dit al mijn huis was. Mijn maag is in uitstekende conditie.

guido Maar sinds enige tijd laat u verstek gaan bij de avondmaaltijd.

giovanni Om beter te kunnen slapen.

guido En al die laxeermiddelen...

giovanni Geen kwaad woord over mijn laxeermiddelen! En wat betreft mijn hoofd, je hebt zojuist die tabel gezien. Wie zou in staat zijn om die beter, duidelijker of helderder te

maken? Hier noteerde ik mijn toekomstige jaren en hier de jaren – tot in de decimalen nauwkeurig – die er afgetrokken kunnen worden en hier de uitkomst. Ik blijf zoals ik ben.

guido Nou oom, ik heb mijn plicht als dokter gedaan en ik heb er niks aan toe te voegen.

giovanni Maar laten we erover doorpraten. Dat kost niets. Ik weet nu alles van de operatie. Ik heb er met behoorlijk wat mensen over gesproken. Alvorens aan de operatie te beginnen moet er nog iets anders opgehelderd worden. Oh, jij gluiperd. Ik was er bijna ingetuind.

guido Waarin, oom?

giovanni Die operatie. Je hebt me niet verteld dat ik mijn grijze haren te schande zou maken en me naar de waterput zou haasten.

guido Naar de waterput?

giovanni Ja, naar de waterput, achter de dienstmeisjes aan.

guido *begint het te begrijpen* Ah, bedoelt u dat? *lacht* Maar van de waterput is geen sprake meer want de dienstmeisjes gaan er niet meer heen.

giovanni Wat kan mij dat nou schelen? Jij wilde me mijn eer laten bezoedelen. Dat wil jij. Maar dat wil ik niet. Ik

zou het zeker heel fijn vinden om lang en goed te leven,
maar niet op kosten van mijn waardigheid.

guido Maar u hebt het over waardigheid en bedoelt
ouderdom. Oom, u bent zo oud dat u bent gaan houden van
uw ouderdom. Dat kan niet anders. Maar is het gedrag van
oude mannen tegenover vrouwen – als je dat nog gedrag
kunt noemen – dan zo respectabel? Ik, als jongere, denk
van niet. Dat komt omdat ik jong ben. Ik houd niet van
ouderdom en als u verjongd bent zal zelfs u er niet meer
van houden: van die trage, zwakke, zich zelf bevuilende
ouderdom.

giovanni *in opstand komend* Hoe durf je zo te spreken,
snotneus. Traag? Waarom traag? Omdat de deugdzaamheid
kalmer is dan de wandaad. Verder niet. Een moordenaar is
altijd minder traag dan de vermoorde. Dat begrijpt een
kind.

guido Allicht, want een van hen is dood.

giovanni Maar ik heb het over het moment waarop hij nog
niet dood is.

guido Ik begrijp het oom. Was maar een grapje.

giovanni En welke andere onbeschofte opmerkingen over
de ouderdom gooide je nou ook alweer over tafel? Oh ja! Je

noemde de ouderdom vies. Ik was me vaker dan welke jongere ook. Ik was mijn handen vier keer per dag. Wat zou er anders van ons geworden zijn met al die bacteriën? Ja ik geloof dat ik mijn goede gezondheid juist te danken heb aan mijn reinheid. Als ik mijn handen was, spoel ik drie keer na met schoon water.

guido Ik had het niet over u, oom. Ik had het over de dieren die zich alleen door hun instinct laten leiden. We weten dat een muis op leeftijd ophoudt met zich te wassen maar na de operatie begint ie zich vrijwel direct als een gek te wassen.

giovanni Zo zie je maar dat de ouderdom van muizen een heel andere zaak is. Jij zult ook zien dat als je ouder wordt al je goede eigenschappen nog zullen groeien en je slechte eigenschappen verminderen om uiteindelijk volledig te verdwijnen. Wie garandeert me dat de operatie van dokter Giannottini me niet met eigenschappen opzadelt die mijn witte haren in diskrediet brengen. Het zou toch een verschrikkelijk schande zijn als ik ineens als een mandril achter de vrouwen aan zou gaan rennen.

guido Maar u hebt uw vrouw toch.

giovanni Anna bedoel je? *in gedachten en vervolgens* En zou het niet beter zijn om tegen dokter Giannottini te

zeggen dat ik mijn eerbaarheid wil behouden? Eerbaar als een oude man maar jong als een jongeling?

guido Ik zal het doorgeven.

giovanni Maar ik wil natuurlijk niet dat daardoor de effectiviteit vermindert. Als ik al zou besluiten die operatie te ondergaan. Je moet dus over twee kwesties met dokter Giannottini onderhandelen: hij moet er garant voor staan dat ik alle voordelen van de operatie kan smaken en dat tegelijkertijd mijn deugdzaamheid niet in het gedrang komt. Mijn eerbaarheid bedoel ik. En verder... het staat me bij dat we nog een ander minstens zo belangrijk thema hebben aangesneden. Oh ja! Ik wil niet zoveel betalen. Ik zou graag willen dat hij de prijs zo afstemt dat de jeugdigheid me niet meer zou hoeven kosten dan 80 cent per uur, d.w.z. per gewaakt uur.

guido *fluistert zodat Rita die nogal dichtbij is hem niet kan horen* 80 cent per uur, dat gaat niet lukken. Er moet een totaalprijs worden vastgesteld.

giovanni *die het niet heeft verstaan* Wat beweer je allemaal? Ik heb 80 cent gezegd en geen cent meer.

guido *praat tegen Rita om haar af te leiden*

Hoe is het met Emma?

rita Die arme ziel! Ze was nog niet in staat om haar jongetje los te laten en daarom heeft ze nog steeds haar hoed op.

gaat af om extra serviesgoed te halen

giovanni Laat Emma erbuiten. Wat wilde jij zeggen? Dat je de operatie niet duur vond? Allemaal best. Maar jij hoeft het niet te betalen.

guido Dat heb ik niet gezegd, oom. Ik heb alleen maar bedacht dat als ik u was, mede vanwege de kosten van de operatie, ik het gauw zou laten doen om dus ook snel weer jong te zijn.

giovanni Nou nog mooier! Eerst afrekenen en daarna kijken of de operatie goed of slecht voor me was. Hebben ze jou soms geopereerd om een twaalfjarig jongetje van je te maken?

Je praat als een klein kind. Wat rest mij nog als na de operatie blijkt dat ik er totaal geen baat bij heb gehad. Hoe kan ik mijn aanschaf dan nog inruilen?

guido Daar hebt u gelijk in, inruilen zal niet gaan. *lachend*

giovanni Je lacht erom, schurk. Jij hoeft er niet voor te betalen, in jou hoeft niet te worden gesneden en jij hoeft die morele ontreddeering niet te ondergaan.

guido Ik geloof dat ik aan die morele ontredde- ring niet zo zwaar zou tillen. Dat lijkt me wel een vrolijke toestand. Maar oom, waarom wilt u geloven dat de verjonging u immoreel maakt? Was u dan immoreel toen u jong was.

giovanni Allerminst.

guido U wordt weer net zo als u ooit was, niet beter en niet slechter.

giovanni Dat klopt dan. Als de operatie geen karakterverandering veroorzaakt dan... dan zal ik een vlekkeloos, door zuiverheid gekenmerkt leven herleven. Welbeschouwd is dat een mooi voorbeeld. Want ik zal weer het goede voorbeeld moeten geven en dat mag wat kosten... ja, als dat zo zou zijn. Dat zou prachtig zijn. Ik heb maar van één vrouw gehouden en met haar ben ik getrouwd.

guido Oom, je vergeet Margherita! Je hebt me een paar weken geleden over haar verteld toen we die zondag met zijn tweeën een wandeling maakten.

giovanni Maar ook die heb ik in alle zuiverheid bemind.

onzeker Of heb ik je iets anders verteld?

guido Zeker, zo heb je het me verteld en ik geloofde het.

giovanni Ik snap wel dat dat voor zo'n deugniet als jij tamelijk ongeloofwaardig lijkt. Jij stamt uit een andere tijd. Margherita behandelde ik als een heilige. Ik heb zelfs... haar kleren met geen vinger aangeraakt. Ik keek naar haar, ik beminde haar en ik wijdde een paar gedichten aan haar. Of heb ik je iets anders verteld?

guido Je vertelde me dat jullie samen zongen.

giovanni *onzeker* Ja, maar dat was het enige dat we met elkaar deden. *dan* Ik kon niet met dat arme meisje trouwen. Mijn hele familie was er tegen omdat ze zich koket bewoog. Wat een onzin. Haar koketterie zat niet daarboven maar in haar benen en in haar figuur. Zij kon daar niks aan doen. En voor de rest, als ik met haar was getrouwd, had ik niet met Anna kunnen trouwen. Maar hoe het ook zij, het zou volkomen zuiver zijn gebleven. Ik wil maar zeggen: of ik nou met de ene of met de andere was getrouwd, mij valt niets te verwijten. Ik heb een rein geweten.

Scène 21

Emma en vorigen. Rita gaat door met haar werk, komt op, gaat af, komt weer op enz.

emma Lieve vader! Ik smeed u me te vergeven dat ik daarnet zo fel uit de hoek kwam.

giovanni *streng* Ik kan je vergeven. Ik vergeef je. Ik wil je vergeven. Maar je hebt me wel de dood toegewenst.

emma *begint meteen te huilen* Nee, nee lieve vader.

giovanni Mijn geheugen is goed. Je zei: wanneer... Het kwam er op neer dat je me dood wenste. Het was heel pijnlijk dat ik uit de mond van mijn bloedeigen dochter moest horen dat ik dood werd gewenst. Pijnlijk en ook gevaarlijk. Die vervloeking uit de mond van een dochter jegens haar vader zou best eens met onmiddellijke ingang kunnen worden verhoord. Dat was een klap waarvan ik me nog niet hersteld heb. En niet omdat ik de dood vrees. Voor mij is de dood niets meer dan de begeerde rust na een leven geheel in het teken van het werk ten bate van jullie allen: Anna, jou en de jongen.

emma *alsmaar huilend* Vergeef me lieve vader. Ik wist niet wat ik zei op dat moment. Ik kreeg te horen dat mijn zoontje was omgekomen.

giovanni *overtuigd* Terwijl het prima met hem ging en je hem kort daarna hebt gezien.

emma Maar dat kon ik toen niet weten.

giovanni *weet even niks te zeggen, daarna* Maar als je even had bedacht dat ik al twee jaar lang dagelijks met het jongetje ga wandelen en dat er nog nooit iets is gebeurd, dan had je niet zo'n grote mond hoeven opzetten. Voordat je op zo'n manier aan het beledigen slaat moet je eerst nadenken en de situatie eens goed onderzoeken...

vervolgens Ik ga in ieder geval niet meer uit wandelen met het jongetje.

emma *op zoete toon* Ja, lieve vader. Dat is misschien beter. Jullie gaan niet meer samen de straat op of ik kom met jullie mee.

giovanni *verslagen, sprakeloos* Je vertrouwt me dus niet meer.

emma *huilend* Wat moet ik zeggen, lieve vader. Het jongetje is het enige dat ik nog heb op deze wereld.

giovanni Je bent tenminste eerlijk in je gejammer. Voor jou tellen vader en moeder niet meer mee.

emma *laat zich in een fauteuil zakken* Ik ben zo ongelukkig!

Het leven stopt wanneer je je echtgenoot verliest.

giovanni Ik heb ook heel veel verloren toen arme Valentino stierf. Ik warmde me aan zijn genegenheid en zijn waardering. Zo is het nu eenmaal altijd geweest, de gestorvenen zijn het beste af. De arme overledene was ermee ingenomen dat ik elke ochtend op stap ging met het kind terwijl jij me het belangrijkste lichtpuntje gedurende mijn bijkans eindeloze dagen wil ontnemen. *wordt kwaaiër en kwaaiër en schreeuwt het uit* En toen was het kind een stuk jonger dan nu. Toen kon hij nog niet achter auto's aanrennen en eronder koekeloeren. Daarom was, wat nu had kunnen gebeuren en dat niet gebeurde maar zou hebben kunnen gebeuren... toen niet gebeurd. *aarzelend verstrikt in zijn woorden, opgewonden*

Scène 22

Anna komt op van links, Enrico en vorigen van achteren

enrico Wat een mooi nieuws! En dat terwijl ik hier met lood in mijn schoenen naartoe kwam. Dat ze in het ziekenhuis niets wisten van een jongetje dat door een auto was platgereden, betekende nog niet dat die ramp niet had plaats gevonden. Hartelijk geluk gewenst! Op een betere afloop na al dat geren had ik niet durven hopen.

anna Dank u meneer Enrico. U treft ons hier getroost aan.

enrico Maar mevrouw huilt? *kijkt naar Emma*

anna Van opluchting? *loopt naar Emma*

enrico Zulke zoete tranen, laat ze maar komen. Dat soort tranen kunnen een heel leven weer glans geven en veel zorgen als sneeuw voor de zon doen verdwijnen.

emma *haalt haar schouders misprijzend op*

giovanni *stond de hele tijd na te denken zonder naar iemand te luisteren; zegt tegen Emma* Wat je ook weleens mag bedenken: ik ga al twee jaar dagelijks wandelen met het

kind. Dus die rekensom is gauw gemaakt: ik ging 720 keer met hem op stap.

enrico 730.

giovanni Tien keer meer of minder wat doet dat er nou toe.

Vroeg of laat moest of... laten we zeggen kon er iets naars gebeuren. Je kunt niet verwachten dat als je iets zo vaak doet, dat dat altijd maar goed blijft gaan. En nu wil je dat we met zijn drieën er op uit gaan. Dat zal het alleen maar veel moeilijker maken om ongelukken te voorkomen. Nou, dan kom ik dus niet met jullie mee. Met mij liep het altijd goed. Kijk nou, hoe het jongetje daar ongedeerd rondhuppelt en kattedwaad uithaalt. Maar jij bent toch boos op me.

emma Vader, ik ben niet boos op u.

enrico Maar u, meneer Giovanni, moet ook bedenken wat er zou zijn gebeurd als u goed had gekeken.

giovanni *verontwaardigd* Heb ik niet goed gekeken?

vervolgens Maar excuseer, waar bemoeit u zich mee?

enrico *angstig* Ik wilde alleen maar zeggen... Ik als vriend van arme Valentino zou wensen dat voor mevrouw Emma verdere narigheden werden bespaard.

giovanni Wilt u me nu doen geloven dat Valentino als hij nog geleefd had me in het ongelijk zou hebben gesteld? Hij hield van me en respecteerde me.

emma En houd ik dan soms niet van u?

enrico En ik dan? Als vriend van arme Valentino respecteer ik u in hoge mate.

rita *komt van achter naar voren* De soep staat op tafel.

giovanni Dan begrijp ik al helemaal niet waarom jullie me alsmaar blijven lastig vallen met een gebeurtenis... die niet heeft plaats gevonden. Laten we gaan eten. Ik ga mijn handen wassen. *gaat naar links, dan* Luister eens Guido. Ik heb al bijna besloten om me te laten opereren. Met deze mensen om me heen is het onmogelijk om oud te blijven. Ik wil er nog even over denken maar het is zo goed als besloten. Dan weet je het.

guido Dan kom ik dat morgenochtend even horen. Wanneer u er nog een nachtje over hebt geslapen.

giovanni Nee, nee. Tegen vier uur vanmiddag staat mijn besluit vast. Ondertussen ga jij als een haas naar Giannottini en regel je die twee zaken die ik met je besproken heb. Weet je ze nog?

guido Ja, oom. De prijs en de zedelijkheid.

giovanni Zo is het! Ook de zedelijkheid. En om vier uur ben je hier. En handelen we alles af. Kan ik morgen al onder het mes?

guido Dat kan meteen. Wanneer je wil.

giovanni Behalve aan Anna mag je het tegen niemand zeggen. Dan worden ze allemaal van het ene op het andere moment verrast als ze zien dat ik jong geworden ben. Ik wil zien of ze dan meer achting zullen tonen. *dan* Met zijn drieën uit wandelen! Heb je dat gehoord. Ik zal ze een poepie laten ruiken. *gaat links af*

anna Wat zei hij tegen je?

guido Tegen u mag ik het zeggen, tante. Het is heel goed nieuws. Oom Giovanni heeft, zoals wij graag wilden, besloten om de operatie te ondergaan.

anna Oh, wat fijn, achgottegottegot. Maar hoe zal dokter Raulli daarop reageren?

guido Doet er niet toe, tante. Dat vragen we hem wel als het voorbij is.

emma Wat is er mama?

anna *tegen Emma maar zo, dat ook Enrico het kan horen*

Papa heeft eindelijk besloten de operatie te ondergaan. Hij doet dat vast en zeker vooral om zijn wandelingen met het

jongetje te kunnen voortzetten. Die zijn hem aan het hart gebakken.

emma *verbaasd* Een operatie? Wat voor operatie?

enrico Het is een operatie waardoor men verjongt: een zekere, onmiddellijke verjonging. Meneer Guido die er natuurlijk veel meer kijk op heeft dan ik zal het u duidelijker dan ik kunnen uitleggen. *vervolgens leugenachtig* Bedenkt u eens, nu we zo'n ramp achter de rug hebben. Dat als Valentino niet zes maanden geleden was overleden, hij met deze operatie gered had kunnen worden. Een operatie die niet meer voorstelt dan een sneetje van niks.

guido Ik was een van de eersten die het hier ter sprake heeft gebracht. Als ik er niet over begonnen was, waren we ook niet op tijd geweest om het op oom Giovanni toe te passen. Zoals altijd verdien ik er niks mee. Zodra oom verjongd is, denkt er niemand meer aan mij.

anna Zolang je je bul niet hebt, komt je ook niks toe. Maar daarna zal je voor elk wissewasje betaald krijgen.

emma *barst uit in tranen* Ik vind het een groot en niet te bevatten onrecht. Slechts zes maanden later en arme

Valentino had de jonge jaren terug kunnen krijgen die hem toekwamen.

enrico Dat is aan de orde van de dag in de geneeskunde, is het niet Guido? Twee broers van me zijn in hun prille jeugd gestorven aan difterie. Pech gehad. Het is ze niet gelukt om te wachten op een medicijn.

emma Tsja. Maar het ging in uw geval precies zoals u wilde.

enrico Ik heb nooit de dood van mijn broers gewenst. Dat zweer ik.

emma Mama, ik eet later. Ik kan nu geen hap door mijn keel krijgen. Al die opwinding en de verwijten van papa... Ik moet rusten. Past u op Umberto? Ik stuur hem hierheen. Verontschuldigt u mij. *maakt een knicks en vertrekt*

anna Arme ziel. Ja, meneer Biggioni, u zult zich zeker kunnen inleven in haar verdriet.

enrico Ik doe niet anders. Al acht maanden lang.

anna Ja, al acht maanden.

guido Maar arme kerel, waarom ben je over die operatie begonnen en meteen ook maar over de verjonging en dat daarmee arme Valentino had kunnen worden gered? Haar

reactie was te voorzien, maar toch bent u willens en wetens in die val getrapt.

enrico Geen idee waarom ik dat gedaan heb. Het was sterker dan ikzelf. Maar het is misschien wel beter zo. Natuurlijk zou ze het fijner hebben gevonden om die informatie te krijgen als de operatie op tijd bekend was geweest en Valentino er nog baat bij had gehad. Maar daar kan ik niks aan doen. Daaruit blijkt toch duidelijk genoeg dat ik het geen moment eerder had kunnen doen?

guido Zeker, maar het was te voorzien dat ze het u niet in dank zou afnemen.

anna Precies, het was verkeerd meneer Biggioni. Als ik u was, had ik mijn mond gehouden.

Scène 23

Giovanni en vorigen, later Rita

giovanni Nou, dan moesten we maar gaan eten. *gaat zitten aan het hoofd van de tafel en Anna helpt hem zijn servet om te doen. Guido gaat ook aan tafel terwijl Enrico in gedachten verzonken heen en weer loopt* Maar waar is Emma? Jullie weten toch dat ik wil dat iedereen precies op tijd aan tafel verschijnt.

anna *verlegen met de situatie* Ze heeft een zenuwzinking.

giovanni Vanwege haar ongenoegen dat ik niet dood ben. Ik vind het hoogst onbehoorlijk dat ze niet aan tafel zit en ik wil dat je haar dat zegt. Dit is de laatste keer. *terzijde tegen Guido* Jij gaat meteen na de lunch naar dokter Giannottini om te onderhandelen en je komt terug om me op te halen. *tegen Rita die een karaf water brengt* En jij, Rita, zeg tegen Fortunato dat hij klaarstaat met de auto om vier uur. Ik moet een ritje maken. *daarna* En de soep, waar blijft die? *staat vervolgens op met zijn servet nog om zijn nek en neemt Anna mee naar het voortoneel* Ik heb besloten, Anna. In de moderne wereld is geen plaats voor oude

mensen. Ik laat die operatie doen, ook al kost het me mijn leven.

anna Je leven? En Guido zegt, dat het een operatie van niks is.

giovanni Dat zeggen dokters altijd. En als ze vervolgens een fout maken, vegen ze die onder het tapijt.

guido *haast zich naar ze toe* Wat is er aan de hand, oom?

anna Je oom vertelt me dat de operatie niet zonder gevaar is. *aangedaan* Waarom zou je zoiets moeten doen? Hij maakt het prima zo. Ik wil niet dat hij zich blootstelt aan gevaar.

guido Hoezo? Oom Giovanni maakt een grapje.

giovanni Hij is dokter of bijna dokter. Maar hij praat al als een dokter. Die moet je niet vertrouwen. En, als ze een fout hebben gemaakt, houden ze de kaarten tegen de borst.

enrico Iedereen weet dat het niks voorstelt. Jammer genoeg. Want als dat niet zo was, zou mevrouw Emma nu niet zo wanhopig zijn.

giovanni Er worden hier een paar dingen beweerd, waar ik met mijn pet niet bij kan. Wat heeft Emma hier nou mee te maken? *naar Emma gekeerd zonder Enrico aan te kijken*

anna Emma huilt omdat de operatie niet werd toegepast op arme Valentino.

giovanni Op arme Valentino? Maar die was tot op het bot vergaan, het was walgelijk. Hoe zouden ze ooit zoiets kunnen toepassen op hem? Bij mij is alles normaal, dat ligt totaal anders.

enrico *blij* Oh, als u de moed zou kunnen opbrengen om dat tegen Emma te zeggen.

giovanni Wat moet ik zeggen?

enrico Dat arme Valentino onder de etterende zweren zat.

giovanni Ik begrijp niet waarom ik dat tegen haar zou moeten zeggen. *begint zich op te winden* Ik moet haar een héleboel dingen zeggen en die zal ik haar ook zeggen! *daarna* Maar een van de vele dingen die ik niet begrijp... hoe weet u dat ik me wil laten opereren? Wie heeft u dat verteld?

enrico *na enige aarzeling* Dat hebt u me zelf verteld.

Giovanni is stomverbaasd.

anna Meneer Biggioni, wat weerhoudt u... Gaat u toch zitten... en wilt u misschien een bordje soep.

enrico Ik wil u niet storen. Maar voor ik vertrek, zou ik nog wel iets tegen Emma willen zeggen. Het afscheid was zo abrupt...

anna Nou, gaat u zitten.

Enrico zit alleen aan tafel.

giovanni Heb ik dat echt zelf aan deze meneer verteld van die operatie?

anna *aarzelend* Dat denk ik wel.

giovanni Ik zou hem niet uitgenodigd hebben voor de lunch. Hij staat me tegen. Waarom is hij zo blij dat ik onder het mes ga?

anna Hij gelooft dat het je goed zal doen.

giovanni Hoe heet hij?

anna Biggioni. Enrico Biggioni. Ik moest hem wel uitnodigen omdat we anders nooit aan tafel zouden kunnen gaan.

giovanni Ik begrijp het. *gaan aan tafel zitten, Giovanni kijkt naar het raam* Die Rita, die heeft vergeten mijn fauteuil op zijn plek te zetten.

anna *belt en schreeuwt daarna* Rita, Rita... Margherita.

giovanni Margherita? Heet ze Margherita?

anna Eh, Rita! Wist je dat niet meer?

giovanni Daar heb ik nooit bij stil gestaan. *eet, daarna*
Margherita! Opmerkelijk. Een dienstmeisje. *eet verder, dan*
Ik heb haar naar Fortunato gestuurd. *eet, maar is onrustig*
enrico Zal ik die fauteuil even op zijn plek zetten?
guido Dat doe ik wel. *staat op*
enrico Weest u zo goed om het aan mij over te laten. *draagt de*
fauteuil naar het raam In de zon?
giovanni *ontsteekt in woede en laat zijn lepel in zijn bord*
vallen Maar hoe haalt u het in
uw hoofd? Wilt u me in de zon laten slapen?
enrico Dat lossen we meteen op. *verplaatst de stoel*
giovanni Maar niet daar. In een half uur staat de zon recht
op de fauteuil als u hem daar neerzet.
enrico Dat lossen we meteen op. Kijkt u eens! *duwt de*
fauteuil naar het voortoneel
giovanni Niet zo ver, niet zo ver naar voren! Wilt u me naar
de Noordpool sturen? Ik wil eenvoudigweg een beetje
warmte van de zon maar geen licht. Begrijpt u.
Doodeenvoudig.
enrico Al opgelost. Kijkt u eens. Het is al opgelost.
giovanni *uit zijn humeur* Half.

anna En Umberto? Die moet geroepen worden? Rita...

Rita... Margherita.

giovanni *mompelt geraakt* Margherita.

doek

droom

Zelfde kamer. De zon is weg. Zwak vaalblauw licht op de personen die spreken en luisteren. Dokter Raulli, vier artsen gekleed in operatiekleding. Giovanni, slapend in de fauteuil en achter, liggend op een tafel, eerst onzichtbaar, Rita.

giovanni Ik heb jullie hier bijeengeroepen...

raulli Pardon, laat u mij maar liever het woord doen. Wij weten alles. Nergens voor nodig dat u spreekt. Spreken vermoeit de patiënt. Hij kan bovendien niet praten. En als hij het kon, zou het ons alleen maar hinderen.

giovanni Maar hoort u eens. Wat betreft die operatie wil ik nog zeggen...

raulli Dat weten we. We hebben er kort geleden over gesproken en we zijn het eens.

eerste arts Ja, ik heb Raulli weten te overtuigen.

raulli Jij, om de dooie dood niet. Jij? Je bent jong, je bent onkundig.

tweede arts Eerlijk gezegd, ik was de eerste die er over sprak.

derde arts Wij wisten er allemaal al alles van.

vierde arts Zo is het, we wisten allemaal alles al.

raulli Dus we zijn het eens. Ik moet wel zeggen, ik wilde de operatie niet voor deze cliënt enkel en alleen omdat ik hem te jong en te fris vond. Heb ik dat niet gezegd? *op bevelende toon tegen Giovanni*

giovanni Dat herinner ik me niet.

raulli Heb ik dat jullie niet al tien dagen geleden in de commissie psychopathologie gezegd?

de artsen Dat is zo.

raulli Bij deze patiënt is alles normaal.

giovanni Ja dat klopt. Dat heeft me 50 Lire gekost.

raulli Dat is zo. Maar de kosten, daar gaat het nou niet om. Voorts heb ik mijn twijfels over het nut van die operatie voor iemand die staat op zijn moraal.

giovanni Dat zei ik op die manier tijdens een gesprek met Guido, een jongeman... als voorbeeld voor hem.

raulli Als voorbeeld kan het dienen maar nergens anders voor. Niet met Guido over praten. Punt uit.

de artsen Niet met Guido over praten.

Punt uit.

giovanni En de anderen? Mijn vrouw, mijn dochter.

raulli *ongeduldig* Van praten is nog nooit iemand jonger geworden.

giovanni *bezorgd* Maar wat moet ik dan beginnen? De meisjes zijn niet meer zoals in mijn jonge jaren. Ze gaan niet meer naar de waterput want we hebben nu waterleidingen.

raulli Water in huis is een hygiënische maatregel.

de artsen Iemand die al moeite heeft met waterleidingen moet wel heel nodig verjongd worden. Onmiddellijk verjongen. Vastbinden en afvoeren naar dokter Giannottini.

giovanni Maar ik ben hier om raad te krijgen. Twijfelt u niet, ik zal u natuurlijk betalen voor dit consult.

raulli En denk maar niet teveel na over de kosten. Die zijn gering.

giovanni Dat vindt u.

raulli Waar hebt u dat notitieboekje? U hebt een foute berekening gemaakt. Hier met dat boekje!

giovanni *zenuwachtig zoekend* Heb ik niet.

raulli Welnu. Ik kan u verklaren, per vrouw kost de operatie niet meer dan 10 lire.

giovanni Per vrouw? Lieve god!

raulli Dat wil zeggen per vrouw op locatie.

De transportkosten zijn voor uw rekening.

giovanni *gerust gesteld* Oh, dan laat ik ze niet
transporteren.

raulli Dat is aan u. Sommige jongelui zien af van transport
en andere laten ze bezorgen.

Ze dansen naar uw pijpen.

giovanni God weet wat dat voor vrouwen zijn met hun
korte koppies en hun korte rokkies.

raulli Korte rokjes kunnen geen kwaad en hun haar is nog
steeds lang genoeg om ze er stevig mee in bedwang te
houden.

de artsen Mochten ze tegenspartelen!

raulli Bon! Ik wil die operatie ook. En wel meteen, zolang
alles nog normaal is. Anders zoeken jullie maar een andere
dokter.

giovanni En die prijs, kan die niet omlaag?

raulli Wees maar blij, dat ie nog zo bescheiden is. Als het
decreet wordt uitgevaardigd waarin alle bejaarde mannen in
Triëst tot de operatie worden verplicht, dan moet je eens
zien.

giovanni Als ik de operatie nu niet laat doen, ben ik binnenkort de enige oude man in Triëst. Dat zou mij een unieke positie opleveren.

raulli Nee, nee, er zouden altijd nog al die oude mannen zijn bij wie de operatie mislukt is... niet het gewenste resultaat heeft opgeleverd.

giovanni Het moge duidelijk zijn dat het mij niet erg prettig lijkt in dergelijk gezelschap te verkeren.

raulli Dus? Besloten?

giovanni Bijna. Ik zou er graag nog een beetje over willen nadenken terwijl ik slaap, daar in mijn fauteuil.

raulli Kijkt u eens, dit is de eerste vrouw die we voor u reserveren. Zij wordt gratis opgeleverd, ze is dus inbegrepen in de prijs van de operatie. *leidt hem naar de tafel waarop Rita ligt te slapen*

giovanni De onbeschaamdheid! Rita die op tafel ligt te slapen.

raulli Dat is Margherita!

giovanni Ah! Margherita. Begrijp ik. Dat is iets anders.

raulli Bevalt ze u?

giovanni Oh, maar die ken ik! Ze groeide op bij mij in huis; toen ze hier kwam wonen was ze zo groot. Ik heb haar

zeker niet op die andere manier gekend. Ik was een eerbare
oude man. Nu ik haar op een andere manier bekijk... vind
ik wel dat ze kleine voetjes heeft.

raulli Ah! Ah! De operatie begint resultaat af te werpen.
geeft Giovanni een stomp in zijn maag; donkerslag

doek

tweete bedrijf

dezelfde eetkamer; vroeg in de middag

Scène 1

Giovanni komt met een sigaar in zijn mond de kamer binnen. Is met veel meer zorg gekleed, geschoren en gekamd dan in het eerste bedrijf. Loopt vastberaden maar wel met enige moeite. Komt links op en gaat rechts af. Knalt met zijn knie tegen een tafel, loopt kreupel als een oude man verder.

Scène 2

Rita en Fortunato

rita Hij is de neef van de baas. Die ga ik niet tegen me in het harnas jagen. Jij zei zelf ook: minzaam op afstand houden.

Nou, dat is precies wat ik doe.

fortunato Ja! Maar dat doe je net iets te minzaam. Koket... behaagziek. Dat ben je.

rita *huilend* Je behandelt me als een klein kind. Alsof ze me zouden kunnen... *snikt*
...zonder dat ik het in de gaten heb.

fortunato Je luistert niet meer, je doet niet meer wat ik zeg. Ik zeg al acht dagen niet meer dat je hem minzaam op afstand moet houden. Ik zeg je dat je hem op afstand moet houden. Blijf simpelweg uit zijn buurt. Die minzaamheid is nergens goed voor. Begrepen?

rita *aarzelend* Nee.

fortunato Je bent als een auto die niet wil starten. Er is benzine, een motor, maar je komt niet in beweging. Wil je

of kan je me niet begrijpen? Als hij je iets wil vertellen en hij bij je in de buurt komt, moet je je gewoon omdraaien en hem in zijn vet gaar laten koken.

rita *verbaasd* Oh!

fortunato *doet haar na* Oh!

rita En het huisje dan en ons dienstverband hier in huis.

fortunato Wat heeft dat er nou mee te maken? Wij zijn in dienst bij mevrouw Anna die je goed gezind is en bij meneer Giovanni die je al even goed gezind is.

rita Die ouwe viezerik.

fortunato Precies! Die ouwe viezerik!...

rita Het was anders ooit wel onze lieve, goede, ouwe, om wiens nukken we hartelijk konden lachen ondanks zijn vrekkingheid. En nu is hij ineens een viezerik en word je misselijk van zijn stomme streken.

fortunato *lachend* Maar is hij dan zo opdringerig?

rita Hij is een gluiperd! Zelfs waar mevrouw bij is, weet hij nog een manier te vinden om me te strelen. Gisterenavond vroeg ie me wanneer de trouwerij zou zijn en al pratend pakte hij mijn hand. En toen werkte hij zich over mijn arm naar boven tot aan mijn schouder. Hij probeerde het gewoon.

fortunato Wat probeerde hij?

rita Het was me heel duidelijk wat hij probeerde want een paar dagen geleden, toen hij mij alleen trof, zei hij dat hij als van een dochter van me hield. En dat hij het geluk van mijn gezin zal behoeden als een vader...

fortunato Maar daar is toch bij god niks mis mee?

rita Totaal onverwachts vroeg hij me of hij even mocht proberen. Dat zei hij en probeerde me op het zelfde moment op mijn mond te kussen. *veegt haar mond af*
Walgelijk! Op mijn mond! Met die tandeloze bek!

fortunato Zolang jij dat zo goor vindt is er niks aan de hand. En hoe verliep dat probeersel?

rita Weet ik veel? Mevrouw kwam binnen en om zich een houding te geven begon hij aan zijn kraag te frummelen. Hij was heel zenuwachtig en liep vuurrood aan. Mevrouw Anna ontging het, maar mij niet. Ik geloof dat ze al jaren haar man niet meer recht in de ogen kijkt. Niet zo raar trouwens.

fortunato Wind je niet op liefje. Ik geloof absoluut niet in die operatie die die grote dokter, meneer Guido, hem wilde laten ondergaan. Je hebt toch gezien dat zijn tanden niet opnieuw zijn aangegroeid. En zonder tanden kun je niet

eten, weet je? Ik zal hem in de gaten houden. Als ik merk dat die operatie hem serieus verjongt en ik aan hem zie dat ie kunstjes wil gaan flikken dan waarschuw ik meteen mevrouw Anna dat zij hem op zijn donder moet geven. En geloof maar niet dat mij iets ontgaat. Maak jij je nou maar niet druk. Ik maak me geen zorgen over die ouwe. Ooit was er in mijn dorp een geleerde vent waar iedereen naartoe ging die raad nodig had. Kwam een jong meisje bij hem om hem te vragen hoe ze haar 70-jaar oude baas die achter haar aan zat van het lijf kon houden, zonder hem al te zwaar te beledigen. Weet je wat die geleerde vent haar aanraadde?

rita Nou?

fortunato Dat zij haar armen moest openen en tegen haar baas moest zeggen: waarde heer, pak me maar! Wat een kerel! Sluw!

rita *angstig* En dat moet ik ook doen?

fortunato Dat zeg ik niet. Ik vertel je alleen maar dat die baas bepaald niet aangemoedigd werd door dat aanbod. Nu al? vroeg hij haar.

rita Maar die ouwe man was waarschijnlijk niet geopereerd.

fortunato Vergeet die operatie. Als hij niet schrikt van je voorstel en er op in gaat, dan weet ik wel dat jij mans genoeg

bent om hem van je af te duwen... tenminste zolang je van hem walgt. En wanneer ik zou merken dat je niet meer zo erg van hem walgt, dan moet mevrouw Anna ingrijpen. Maar wat ik wel eis is dat dat geflirt van meneer Guido stopt. Aan meneer Guido hebben we geen boodschap meer.

rita Maar meneer Guido heeft helemaal geen belangstelling voor mij.

fortunato *met stemverheffing* Pas op, zo'n leugen doet me het ergste vermoeden.

Scène 3

Anna gevolgd door Enrico en vorigen

anna Wat is dat voor geschreeuw hier?

fortunato *na enige aarzeling* Zij wil niet geloven dat mevrouw heeft verordonneerd... dat haar slaapkamer vandaag een grote beurt krijgt.

anna Maar dat heb ik toch tegen jou gezegd, Rita.

rita Ik ben het vergeten.

anna *verwijtend* En moest je aanstaande daarom tegen je schreeuwen?

Fortunato en Rita af

enrico *komt achter op* Kijk, dit is een staal van de zijde die ik op de kop heb getikt. Ik ben stad en land af geweest en ik geloof dat ik precies heb gevonden wat u zocht. Kijkt u eens: zilvergrijs van kleur.

anna *onderzoekt de staal zorgvuldig* Ja, die is het. Dank u hartelijk, Enrico. Wat kost die?

enrico *opgewonden* Lieve god, dat herinner ik me niet meer. Wat kost zoiets meestal?

anna Tussen de 50 en de 55 lire.

enrico *ernstig* Ik geloof dat ik hem goedkoper kan krijgen,
zo tussen de 45 en de 50. Ik meen me zoiets te herinneren.

anna Nu moet u eens goed horen, Enrico, ik wil absoluut
geen cadeautjes. Ik word heel boos op u als u mij niet het
juiste bedrag laat betalen. Ik ben u zeer erkentelijk dat u me
helpt met mijn kleine huishoudelijke besognes, maar ik wil
u het correcte bedrag terug- betalen. *wordt boos* U wilt me
toch hoop ik geen geld gaan toestoppen?

enrico *terneergeslagen* Ik ben in vijf minuten terug met de
juiste prijs.

anna *moederlijk* Weet u, Enrico, u moet niet overdrijven.
Emma begon ook al opdrachten aan u te verstrekken. Maar
ze begon zich wel af te vragen hoe die eersteklas koffie die
u voor het huis hebt ingekocht zo goedkoop kon zijn.

enrico Bedenk wel, mevrouw, dat ik handel in koffie.
Alleen ik kan koffie kopen voor die prijs.

anna Maar onlangs was hier meneer Alfi op visite die
koffiehandelaar is. Hij zei tegen Emma, die hem de koffie
had laten zien, dat hij voor die prijs meteen een baal zou
hebben gekocht.

enrico En wat zei mevrouw daarop.

anna Ze werd woedend. U moet met ons niet marchanderen. Ik heb u gezegd dat u geen aanzoeken moet doen. En koffie cadeau geven, is hoe je het ook wendt of keert, een aanzoek. Geen aanzoeken. U mag blij zijn dat u zich nuttig kan maken met uw handel, waarvoor we u trouwens zeer erkentelijk zijn. Vandaag zou u kunnen gaan wandelen met Umberto want opa heeft geen zin om in beweging te komen.

enrico Hoe laat?

anna Om vier uur.

enrico *kijkt op zijn horloge* Uitstekend. Maar ik heb uw raad nodig, mevrouw. Ik heb een boekje gevonden van een protestantse geleerde die de afschaffing van de rouw propageert. Hij heeft magnifieke argumenten. Wat denkt u? Zou ik dat als geschenk aan mevrouw Emma mogen aanbieden?

Hij laat haar een boekje zien. Ze pakt het aan en bekijkt het met interesse.

anna Ik zou zeggen van niet. Het zou zonde zijn van dat mooie boekje. Het zal aan flarden worden gescheurd. Is het uit het Engels vertaald?

enrico *vol vuur* Het is zeer interessant. Stelt u zich eens voor: die schrijver heeft het geduld opgebracht om het

bedrag te berekenen dat rouw de Engelse natie jaarlijks kost. Het komt hierop neer. Voor iedere Engelse dode rouwen gemiddeld drie personen en die zijn dus verplicht de restricties voor lief te nemen die rouw met zich meebrengt. Dat is een enorm aantal mensen dat minder werkt, zich minder kleedt, of juist te veel. En al die weduwnaars, weduwen en wezen houden ermee op om wettige kinderen te maken. Stelt u zich die schade eens voor!

anna Ik geloof niet dat dit boek op dit moment al geschikt is voor Emma. Het zou haar in de hoogste boom jagen.

Bewaart u het, bewaart u het maar voor beter tijden.

enrico Maar ze zou er ook troost in kunnen vinden. Met de zakelijke instelling die de Engelsen eigen is, presenteert de auteur hier het voorstel dat de rouw, zodra de begrafenis achter de rug is, wordt opgeheven. Maar dat ter compensatie elk jaar op een nader te bepalen zondag, wanneer tijd gratis is, het hele land zijn doden herdenkt.

Wat een genoegdoening! In plaats van dat stomme gerouw in afzondering zou arme Valentino zich op die manier eens per jaar herdacht weten door de ganse natie.

Scène 4

Guido, Emma en vorigen

guido Tante, meneer Boncini zal zo arriveren. Mag ik hem hier in de eetkamer binnen laten?

anna Als Giovanni het goed vindt, heb ik er niks op tegen.

emma Wie is die meneer Boncini?

guido Een toekomstige cliënt van dokter Giannottini. Hij wil eerst met eigen ogen zien welke resultaten de operatie oom Giovanni heeft opgeleverd.

emma En papa leent zich daarvoor?

guido Waarom niet? Al was het maar uit dankbaarheid dat dokter Giannottini hem heeft weten weg te rukken uit die mensonterende staat van imbeciliteit waarin hij was weggezakt.

emma Wat jij beweert, dat hij er na de operatie zo op vooruitgegaan is, dat zie ik niet. Hij verzorgt zich beter, hij scheert zich, pommadeert zich en parfumeert zich, maar meer zie ik niet.

guido En wat zou je dan willen zien? Dat oom achter de meiden aan gaat?

emma Daar waren jullie op uit. Dat wilden jullie.

anna *verontrust* Ik hoop van niet. Niemand heeft daarover iets gezegd.

guido *aarzelend* Nee! Zoiets zeg je nu eenmaal niet. De mogelijkheid om dat te zeggen, deed zich niet voor. Vertel eens tante, was hij als jonge man een rokkenjager?

anna *met enige aarzeling* Nee.

emma Maar hij trouwde. Lieve mamma. Hij had zijn oog op jou laten vallen.

anna En ik op hem... dacht ik zo.

emma En als de operatie het resultaat oplevert dat die lui ervan verwachten, wat er dan niet allemaal gaat gebeuren.

anna Wat wil je nou zeggen? Giovanni is een man van eer. Hij was eerzaam toen hij jong was en toen hij oud was en als hij weer jong wordt dan zal hij precies zo zijn als hij was.

emma Gelukkig geloof ik niet in die operatie, lieve mamma. Ik geef toe dat ze Valentino ermee hadden kunnen helpen maar een echte oude man... hij doet alsof, maar het is nep; jong zijn is voor hem niet meer weggelegd.

anna Mijn god! Nee, niet de echte jeugd. Alleen al door de levenservaring van Giovanni is het onmogelijk dat hij echt jong wordt en ellende en schade berokkent aan zijn eigen familie en anderen. Maar het gaat beter met hem, hij is minder verstrooid, minder afwezig. Vond je niet dat je vandaag wat makkelijker Umbertino aan hem kon toevertrouwen?

emma *zeer verbitterd* Dat had ik gekund, ja, dat had ik gekund. Maar van het kind wil hij niks meer weten. Er is een vaste tijd voor zijn bad en voor zijn massage en voor zijn gymnastiek. Gisteren betrapte ik hem toen hij zich voor de spiegel stond af te beulen. En omdat hij nu eenmaal geen geweldige atleet is belandde hij op de grond zodat ik hem weer op de been moest helpen.

anna Maar hij is een goede man, een door en door goede man. Je moet wel weten, ondankbaar kind dat je der bent, dat hij me vandaag opdroeg om bloemen te gaan leggen op het graf van arme Valentino. Hij zei tegen me dat hij een grotere verering voor de doden ervaart nu hij er zoveel verder van af staat. Toen ik hem dat hoorde zeggen, kreeg ik tranen in mijn ogen en was ik meteen bereid om er heen

te gaan. Zo kon ik hem die stoffige weg naar het kerkhof besparen.

emma Hij staat nu verder af van de doden. Dat gevoel heeft hij. Hij wordt in het pak genaaid en men ontnemt hem spijt en pijn, de twee grondvesten van ons bestaan. Hij denkt: Valentino is dood! Die heeft pech gehad! *vervolgens*
En waarom gaat hij zelf niet naar het kerkhof?

anna Mijn god! Hij is ouder dan ik en ik wilde hem die moeite besparen.

emma *lacht sardonisch* Ah! Ah! Hij is oud.

guido Je weet toch, Emma. Na drie weken kan je nog niet verwachten dat het volledige effect van de operatie al duidelijk te zien is. Wie weet kan hij over een paar maanden al wat taken van tante overnemen.

emma *nadenkend* Dat zou vreselijk zijn! Dan zou ik ook mijn vader hebben verloren.

anna Ik snap niet wat je bedoelt. Je krijgt je vader sterker en jonger terug, beter in staat om je te beschermen en om je bij te staan.

emma Oh lieve mamma, wat ben je goedgelovig.

guido Zelfs ik, en ik ben zeker niet goedgelovig, begrijp je niet.

enrico *gevoelig* Ik begrijp haar. Ze bedoelt dat als een vader jonger wordt, hij zijn altruïsme en de fijngevoeligheid die hoort bij de ouderdom, verliest. Ouderen blijven de gestorvenen juist nabij.

emma *snikkend* Dank u meneer. U hebt helder uitdrukking gegeven aan mijn gedachten.

anna *met een zekere mate van tevredenheid* Dat doet me deugd!

emma *heftig* Wat? Wat doet je deugd?

anna Ik zei maar wat. Ik dacht aan heel wat anders.

Scène 5

Rita en vorigen

rita Meneer Boncini staat op de stoep. Hij vraagt of hij meneer Guido kan spreken.

guido *gaat naar buiten* Ik kom er aan! Ik kom er aan! Ik ben er al. Rita, waarschuw ook even mijn oom, alsjeblieft.

Rita gaat links en Guido gaat achter af

Scène 6

Emma, Enrico en Anna

emma Ik wil die meneer niet zien. Weer een bejaarde die jong wil zijn. Tot ziens. *gaat rechts af na een vluchtige groet richting Enrico*

enrico Mijn god! U hebt dit plezierige moment volledig geruïneerd, mevrouw. Het was voor het eerst dat Emma het met me eens was.

anna Het spijt me, Enrico. Ik beseft dat mijn opmerking hoogst ongelukkig was. Niks meer aan te doen. U, die er het meeste belang bij heeft, hebt zoveel blunders gemaakt. Niks bijzonders dat ik ook eens een foutje maak.

enrico Zag u hoe onbeleefd die dochter van u is! Haar gezichtje stond in vuur en vlam van volledig misplaatste toorn. Onweerstaanbaar! *denkt na* En het is, denk ik, door dat soort luimpjes, dat ik me zo tot haar aangetrokken voel. Ik ben nu Valentino's rivaal geworden maar dikwijls bekruipt me het verlangen om met hem te ruilen.

anna Arme Enrico. Dat soort kansen zullen zich vaker voordoen en ik beloof dat ik er voorzichtig mee om zal

springen. Wees geduldig. Ik ga er ondertussen vandoor. Ik zou niet weten wat ik zou moeten doen tijdens dat onderhoud.

Scène 7

Giovanni in elegante pyjama en vorigen

giovanni Waarom ga jij weg? Ik vind dit gedoe heel vervelend. Ik heb er alleen maar in toegestemd om Guido een plezier te doen. Ik ben hem veel verschuldigd. Wat ik alleen niet goed weet is of die oude man nou geopereerd is of niet.

enrico Hij is nog niet geopereerd. Hij komt juist om te zien welk effect de operatie op u heeft gehad.

giovanni En hoe kan hij dat nou beoordelen. Hij kende me voordien niet.

enrico Meneer Guido heeft een foto bij zich die ze vlak voor de operatie van u hebben gemaakt.

giovanni Hebben ze een foto van me gemaakt? Oh ja, die heb ik gezien. Niet om aan te zien. Ik stond stijf van angst voor wat me te wachten stond. Een toonbeeld van pure paniek.

enrico Des te beter. Dan ziet men het verschil veel duidelijker.

giovanni Des te beter? Daar denk ik anders over. Ik wil die foto vernietigen.

anna Ik trek me even terug in mijn kamer en daarna ga ik naar het kerkhof.

giovanni Daar is geen haast bij. Het kerkhof loopt niet weg, dat ligt daar dag en nacht klaar voor iedereen die er maar heen wil.

anna Het is beter als ik eerder ga en over een uurtje terug ben.

giovanni Maar neem even rustig de tijd. Ik zou het fijn vinden als je ook naar het graf van mijn ouders gaat. En ga ook naar dat van onze neef Antonio die op 34 jarige leeftijd het leven liet. Wacht even. Herinner je je nog die arme Ricciardi die een paar jaar geleden is gestorven...

anna Dertig jaar geleden bedoel je.

giovanni *verrukt* Dertig jaar! Tsja voor haar was de tijd niet lang en niet kort. Bezoek alsjeblieft ook haar graf, die arme ziel. Ze heeft niemand meer over die voor haar bidt.

anna Dat doe ik, dat doe ik, mijn beste Giovanni.

Scène 8

Giovanni, Enrico, Guido en Boncini

boncini zet zijn gesprek met Guido voort Je moet weten dat verkopers van verpakkingsmateriaal de allersluwste kooplui zijn. Ze moeten uitzoeken waar nog ongebruikt verpakkingsmateriaal voorhanden is en waar er juist gebrek aan is. En ze moeten te weten zien te komen hoe dringend de behoefte eraan is om dat in de prijs te kunnen verdisconteren. Die prijs moet laag zijn als er geen dringende behoefte is, maar... hoe groter de nood, des te hoger de prijs. Enzovoort, enzovoort.

guido Maar in dit geval gaat het niet om tonnen.

boncini We zijn allemaal wel een beetje een ton.

giovanni Neem me niet kwalijk, maar ik ben het niet met u eens.

boncini tegen Enrico terwijl hij hem waarderend bekijkt en hem vergelijkt met een foto die hij vasthoud En u bent dus 70?

enrico Van zijn levensdagen niet! Ik ben net 38.

boncini *tegen Guido* Maar wat voor zin had het dan om hem te opereren?

giovanni De geopereerde, dat ben ik.

boncini *schudt hem de hand* Aangenaam met u kennis te maken.

Guido stelt ze aan elkaar voor.

boncini *na lange stilte waarbij hij hem vergelijkt met de foto*

Zeker, er is sprake van een zekere verbetering. U was er zeer slecht aan toe. U had hoepels en duigen verloren.

U was een versleten ton.

giovanni Wat zegt u? Ik begrijp het niet? *dan woedend* Als

iemand die operatie dringend nodig heeft bent u het wel. U weet niet eens meer wat u zegt. Voor u is het opschieten geblazen! Laat u met spoed opereren.

boncini *goedig en mild* Maar het was niet mijn bedoeling u

te beledigen. Ik snap best dat u mij niet kon begrijpen. Ik gebruikte vaktaal die u niet kent. U hebt mij toegestaan u te bezoeken omdat ik uw hulp nodig heb bij een heel belangrijke stap in het leven van een oude man. Ik ben u daar heel erkentelijk voor.

giovanni Ik heb dat gedaan om mijn neef een plezier te doen.

boncini Ik begrijp dat u het niet voor mij hebt gedaan maar toch vind ik dat ik ook een klein beetje aandacht van u verdien. We zijn even oud. Er is maar één verschil tussen ons tweeën en dat is dat u geopereerd bent en ik niet. Maar personen van dezelfde leeftijd zouden elkaar in bescherming moeten nemen. Waar moet het naartoe als ook u, oudere, alleen nog aan de kant van de jongeren staat? De jongeren zouden dan alles hebben, ook de steun van de ouderen.

giovanni *bijgedraaid* Ik... *aarzelt* wens u niets slechts toe. U ziet dat ik me ervoor leen u te helpen. Maar ik kan niet meer aan de kant van de ouderen staan. Ik zeg niet dat ik aan de kant van de jongeren sta. Ik mag dan jong zijn maar ik ben ook oud. Dus... Laat u opereren, dan staan we op gelijke voet.

guido Zeker is dat de maatschappij zal bestaan uit jongeren, ouderen en oude jongeren.

giovanni Precies. Ik ben een oude jongere. *lachend* Je hebt ook jonge ouderen. *tegen Guido, verwijzend naar Enrico* Die man daar... hoe heet die ook weer?

guido Biggioni.

giovanni Die is oud ondanks zijn leeftijd. Daarom heb ik een hekel aan hem. Hij is waarschijnlijk de verkeerde kant op geopereerd om zo belegen te raken. Hij loopt ons constant voor de voeten. Hij is verliefd.

boncini *was tamelijk dicht bij die twee en luisterde* Een oude man... verliefd? Maar als hij verliefd is, is hij niet meer oud.

giovanni U begrijpt er niks van. Ook verliefde mensen kunnen oud zijn. Een echte jongere houdt van vrouwen, ja, maar denkt er alleen van tijd tot tijd aan. Niet voortdurend.

guido Dat is fysiologisch juist. Het bewijs van kracht zit hem precies in haar verschijnen in tijd en ruimte.

boncini *aarzelend* Denkt u echt, dat dat zo is? *dan vastbesloten* Hoe dan ook, ik laat me niet opereren. Meneer, tot ziens.

giovanni Wat heeft hij nou ineens?

guido Als u weg wil, moet u vooral gaan.

Maar ik vind het niet erg beleefd om eerst mijn oom te storen en dan het onderhoud op deze manier af te breken.

boncini Welnu, staat u me dan toe om een paar vragen aan uw oom te stellen. Maar u moet zich er niet mee bemoeien.

Meneer Chierici, hebt u er geen spijt van zoveel geld te

hebben uitgegeven aan die operatie? Dat is de kern van de kwestie.

giovanni Ik heb er volledig maling aan of u zich laat opereren of niet. Ik word daar geen cent beter van. Maar nu u het mij zo keurig vraagt, zal ik u bekennen dat ik nog steeds van mening ben dat dokter Giannottini te veel vraagt voor zijn operatie. Hij is een enorme afzetter.

guido Wat zegt u oom?

giovanni Het is waar wat ik zeg. Maar gezien het feit dat dokter Giannottini de enige is die die operatie perfect weet uit te voeren, is het begrijpelijk dat hij ervan profiteert. In zijn plaats zou ik hetzelfde doen. Sterker nog, ik deed dat precies zo. Toen ik ooit de enige op de markt was met een bepaald product.

enrico Koffie.

giovanni Nee, iets heel anders... in kratten... ik weet niet meer...

boncini Dat u zich dat niet herinnert is wel een heel slecht teken.

giovanni *tegen Guido* Wat zegt ie?

boncini Hij hoort ook niet goed.

guido *professoraal* Het geheugen en het gehoor genezen het traagst.

giovanni Mijn leven is verjongd. Ik ben in alle opzichten jonger geworden. De kosten van de operatie? Ik ben al bezig geld apart te leggen om het over tien jaar weer te laten doen. Ik zie er naar uit. En vervolgens over twintig en over dertig jaar. Natuurlijk leef ik in de verwachting dat de kosten van de operatie zullen dalen. Overigens – en dat heb ik ook tegen dokter Giannottini gezegd – als hij de prijs zo hoog houdt dan ga ik zonder pardon naar de concurrentie.

guido Vindt u dat niet een uiting die typerend is voor een jongere?

boncini Nee, niet echt. Ook al ben ik niet geopereerd, koop ik toch mijn verpakkingsmateriaal daar in waar het het goedkoopste is.

giovanni Is hij overtuigd? *tegen Guido en daarna tegen Boncini* Ik wist zelfs niet meer wat jeugd was. Ik kreeg haar terug! Ze kwam nader tot mij in al haar warme zoetheid. Nu herinner ik me hoe het was. Hoe ik het me herinner! *nadenkend*

guido Heel mooi, oom.

boncini Neem me niet kwalijk, maar laten we het hebben over het voornaamste punt. Hoe gaat het met de vrouwen?

giovanni Waarmee?

guido Met de vrouwen.

giovanni De vrouwen? Waarom begint u met mij over vrouwen? Wat hebben vrouwen daar nou mee te maken? Ik mag dan een jongere zijn maar ik ben nog altijd respectabel.

boncini *wanhopig* Ook na de operatie?

giovanni Meer dan ooit.

guido *neemt Boncini apart* Luistert u eens, u moet er wel rekening mee houden dat mijn oom een oude man... dat wil zeggen een jonge... hoe moet ik het zeggen... hij is niet helemaal eerlijk. Hij zal het zichzelf nooit toestaan te erkennen dat hij de begeerte kent. Of hij zal het bekennen wanneer dat nodig is... aan de vrouw in kwestie die hij begeert maar verder aan niemand anders. *lacht*

giovanni Wat zeg je en waarom lach je?

guido Weet u oom, dat is een banale vent die van de operatie maar één ding verlangt, precies dat wat u afkeurt.

giovanni Wat een domkop.

boncini *neemt Guido apart* En er is geen hoop dat we de
waarheid uit hem kunnen trekken?

guido Moeilijk.

boncini Het is voor mij erg moeilijk om me met deze oude
man te verstaan. Hij mag dan geopereerd zijn maar hij heeft
alle vooroordelen en stijfkoppigheden die passen bij zijn
leeftijd. Hebt u niet een andere oude man beschikbaar die
hiertoe bereid is?

guido Beschikbaar, echt beschikbaar, dat niet.

boncini En wat nu?

giovanni Jullie hebben kennelijk veel met elkaar te
bespreken, dus ik ga. Het is fijn van nut te kunnen zijn voor
een ander. Maar men kan niet van mij verlangen dat ik ga
zitten wachten tot ik jullie fiat krijg om te mogen
beschikken over deze uren van mijn zojuist verkregen
jeugd.

guido *in oor van Giovanni* Hij wil nog minder betalen dan
u.

giovanni Ik mag hopen dat dat onrecht me bespaard blijft.
vervolgens Zal ik hem eens precies vertellen wat ik betaald
heb?

guido Zeg hem maar liever niks.

boncini *tegen Giovanni* Omdat u zo behulpzaam bent, wil ik u om een weerzien verzoeken. Maar niet hier. Zouden we samen een wandeling kunnen maken? U zult zien, dat ik heel onderhoudend ben, zo sta ik bekend. Natuurlijk ben ik nu een beetje bezorgd over deze aangelegenheid. Het is het belangrijkste waarmee ik ooit in mijn leven te maken heb gehad. Men mag niet van mij eisen dat ik daar luchthartig mee omga.

giovanni Nou, zeg op. Mij kunt u toch niet bedonderen: u wilt me zien bewegen. U wilt me zien wandelen. Dat is tenminste geen onbehoorlijke vraag. Heel wat anders dan vragen om mij te mogen zien omgaan met vrouwen.

Vandaag blijf ik binnen. Moet een dringende zaak afhandelen. Dringend: hoort u dat? Voor de operatie was er geen sprake meer van dringende zaken voor mij. Maar morgen om zeventien uur precies ga ik de deur uit zoals elke dag voor het eten. Als u hier bent, gaan we samen wandelen. Ik ben niet vermakelijk en ook al niet luchthartig, maar heb groot respect voor de ouderdom en ga graag met u uit wandelen.

boncini Dank u. *aarzelend* Ik zal u als oudere van goede raad kunnen voorzien...

giovanni Nou dat geloof ik nou weer niet.

boncini We kunnen samen overleggen, bezien hoe we als het zover is... het meest uit onze jeugd kunnen halen. Ik bedoel niet dat u rekening moet houden met mijn mening... net zo min als ik met die van u. Maar we kunnen onze persoonlijke opvattingen met elkaar uitwisselen.

giovanni *gewichtig* Maar we zullen ons op waardige en eerbiedige wijze met elkaar dienen te onderhouden. Dat mag ik eisen. Mijn onlangs verworven jeugd, zo wil ik, zij geheel gewijd aan de deugd. Dus we kunnen ons met elkaar onderhouden, maar op een zodanige manier dat zelfs het meest kuise oor geen aanstoot kan nemen aan onze woorden.

boncini *kijkt hem misprijzend aan, op gedempte toon tegen Guido* Zoveel betaald voor die operatie en er zo mee omspringen. Weggegooid geld!

guido Het zijn maar woorden. Geloof u mij. Het zijn maar woorden. Soms – heel zelden – overkomt het me dat ik ook zo spreek.

boncini Vooralsnog ga ik geen enkele verplichting aan. Zonde, dat u geen andere oude man tot uw beschikking hebt. Met deze hier zal het moeilijk zijn om vat op de zaak

te krijgen. Morgen ga ik met hem wandelen. Het barst van de blote benen op straat. We zullen zien wat voor effect die op hem hebben.

enrico U zult het zien en beleven! Ik ben maar één keer wezen wandelen met meneer Giovanni. Ik merkte dat hij met welgevallen, liever gezegd, vol begeerte naar de vrouwen keek.

boncini Toen ik u zag en dacht dat u 70 was, toen was ik tot alles bereid. Jammer dat u niet de geopereerde bent. Echt jammer.

giovanni Praat maar, praat maar door. Als jullie er geen bezwaar tegen hebben ga ik mijn 'Piccolo' lezen.

boncini Mijn verontschuldigen, meneer Chierici. U zult het wel kunnen begrijpen.

Het zijn belangrijke zaken.

giovanni Als ik zo was als u, dan was die operatie er nooit van gekomen. Ik heb er over nagedacht, ik wilde het en ik heb het gedaan. Ik ken geen angst.

boncini *bedroefd tegen Guido* Was hij er voor de operatie niet beter aan toe? *dan met een zucht* Nou ja, ik heb nog niks besloten. Wel jammer.

Morgen kom ik terug. *tegen Giovanni* Morgen om vijf uur
in de middag ben ik hier. En ik ben u heel dankbaar voor
uw betrokkenheid. Tot weerziens morgen. *tegen Guido die
met hem meeloopt* Zeg niks tegen dokter Giannottini. Hij
wil maar al te graag maar ik moet het ook nog willen.

Scène 9

Giovanni Enrico en Guido

giovanni heeft zijn bril opgezet en leest een beetje nerveus

Weer één die zijn vrouw afslacht. Het komt allemaal door de seks. Wat zou de mensheid ervan opknappen als er geen seks bestond. *gaat door met lezen*

enrico Hebt u gezien dat ik net op tijd ingreep?

guido Daar ben ik u erkentelijk voor maar het zal niet baten vrees ik. Die oudjes! Voordat je die uit hun tent hebt gelokt! Ik had liever met jongeren te maken. Maar ik wanhoop niet en u hoeft ook nergens voor te vrezen. U kunt zonder meer rekenen op de rente op uw 20.000 lire. Op het moment zijn er onderhandelingen gaande over meerdere operaties.

enrico Ik maak me geen zorgen over dat geld. Hebt u met Emma over mij gesproken?

guido Ik heb uw naam een aantal malen laten vallen en heb geobserveerd hoe zij die verwelkomde. Het lijkt me niet zo zinvol om door te gaan met praten met haar.

enrico Wat is ze hardvochtig!

guido *aarzelend* Ik zou haar niet trouwen.

enrico Wat zegt u?

guido Ik bedoel dat als ik in uw schoenen zou staan, ik haar niet zou trouwen. Lieve god!

U moest eens weten hoeveel vrouwen er op deze wereld zijn.

enrico Alsof ik dat niet wist. *vervolgens* Maar ze heeft me wel toegestaan om vandaag om vier uur met Umbertino te gaan wandelen.

guido Dat is omdat opa er niks meer mee van doen wil hebben.

enrico Ik krijg de indruk dat opa mij ook langzamerhand aardig begint te vinden.

guido Hoe zou iemand u niet aardig kunnen vinden. *gaat richting Giovanni*

U begrijpt zeker wel oom dat het me een enorm plezier heeft gedaan te horen dat u nu al zo veel voordeel van de operatie ervaart.

Ik was erg bezorgd: ik had u tenslotte tot die operatie verleid en ik voel me er verantwoordelijk voor.

Giovanni stuurt hier Enrico weg. Geeft een artikel aan hem dat hij moet lezen om daarover later met hem van gedachten te wisselen.

giovanni Soms maak ik me ook zorgen. Mijn god! Als dit allemaal tijdelijk zou blijken te zijn, hoe zou ik dan nog terug kunnen keren naar mijn oude leven. Dat, precies dat gevaar ligt op de loer. Zie jij dat risico ook?

guido Nee! Helemaal niet! Als de operatie slaagt houdt de werking vele jaren aan.

giovanni Tien jaren zei je toch?

guido Om en nabij de tien jaar.

giovanni Nou, dan moet ik mezelf maar geruststellen en geloven dat ik als ik morgen wakker word dezelfde warmte, dezelfde levenslust, hetzelfde licht weer zal vinden.

Ja, ik zou het licht willen noemen: iets dat het oog verblindt.

guido *verbaasd* Echt?

giovanni Wil je me wijsmaken dat jij dat niet wist?

guido Oh, dat weet ik wel. Alleen is het zo dat deze herwonnen levenskracht door iedereen verschillend wordt beleefd. De een ervaart dat licht net zoals u, iemand anders heeft het over warmte. En er zijn van die bofkonten, die het over elektriciteit hebben.

giovanni Wat mij betreft noem je het elektriciteit. Een tinteling die zich aan heel het organisme meedeelt. Ik

ervaar mijn lichaam van top tot teen. Ik voel dat ik voetzolen heb. Dat wist ik vroeger ook wel omdat ik er op steunde. Maar nu weet ik het omdat ik ze voel en omdat ze me met zoveel kracht ondersteunen. Die oude man daarnet... hoe heet ie?

guido Boncini.

giovanni Precies. Die Boncini wilde van me weten hoe het me verging met de vrouwen.

Ik heb tegen hem gezegd dat ik over vrouwen niks te melden heb. Het spijt me dat ik moet bekennen dat ik niet helemaal eerlijk was. Vrouwen bevolken mijn gedachten soms. Ze waren er altijd, hoe moet ik het zeggen, ze waren er altijd net als mijn voetzolen. Ik keek naar hen en dacht: zo, ze zijn er nog! Maar niet voor mij. Nu kijk ik naar hen en denk aan de praktische bezwaren, hoe moet ik het zeggen. Ze zijn niet voor mij maar lijken wel als twee druppels water op de vrouwen die ooit, als ik dat had gewild, wel voor mij zouden zijn geweest.

guido Ik begrijp u niet: ze lijken op diegenen die ooit, als u gewild had, voor u hadden kunnen zijn?

giovanni *ongeduldig* Dit zijn dingen die een jongeman zoals jij, zonder de ervaring die een lang leven mij heeft

verschafft, natuurlijk niet kan begrijpen. Maar toch zou het goed zijn als ik het je kon uitleggen. In plaats van het je uit te leggen, zal ik je wat vertellen: ik begon er meteen over te dromen. Onmiddellijk, meteen.

guido Meteen? Na de operatie? Meteen?

giovanni Ja, meteen. Tot voor kort leefde ik bij de dag.

Maar plotseling ben ik uit dat stramien ontsnapt.

guido U bent daaruit ontsnapt!

giovanni Eigenlijk leef ik nu nauwelijks bij de dag. Zoals ik mijn voetzolen bewust ervaar, zo ervaar ik nu ook mijn verleden. Ik kan niet zeggen dat het herinnering is want dat zou er geen recht aan doen. Ik beleef, ik leef mijn jeugd.

Die andere, niet deze.

guido *aarzelend* Die andere?

giovanni *dromerig* En als bij toverslag kwam ik terecht in de herbeleving van mijn huwelijk. In alle details. En gebeurtenissen van ervoor. De eerste opwelling om mijn vrouw te trouwen. Pauletta te verlaten en met Anna te trouwen.

guido Ja, zo gaan die dingen. Je wisselt de ene voor de andere in.

giovanni Ah, niet de gebruikelijke gang van zaken. Nu ik er opnieuw over nadenk, vind ik het een vreemde geschiedenis, ongelofelijk. Ik kijk er verwonderd naar, alsof het niet mijzelf is overkomen, alsof ik dat niet allemaal zelf heb gedaan, helemaal zelf. Er kan mij niets verweten worden hoor. In mijn levensloop tref je niets verwijtbaars aan. Als je het tenminste niet verwijtbaar vindt dat ik eigenlijk Pauletta zou trouwen maar uiteindelijk getrouwd ben met Anna. Maar zweer me dat je niets tegen Anna zegt. Zweer het!

guido Dat zweer ik, oom.

giovanni Wel, ik ben met Anna getrouwd omdat ik niet met Pauletta wilde trouwen. Anna was een schat van een meisje. Ik kan niet anders zeggen. We zijn nu al heel veel jaren getrouwd maar ik zou nog steeds niets slechts weten te melden over haar. Zelfs niet als ik die hele periode jaar voor jaar onder de loep zou nemen. Iedereen vond haar mooi. Ze liep uiterst gracieus, maar bescheiden. Over Pauletta werd door iedereen geroddeld. Want zij, dat arme kind, bewoog zich gracieus maar ook wel een beetje uitdagend. Ze bewoog zich zo... zo... De volksmond waarschuwt ons voor vrouwen die zo lopen. De volksmond... is heilig, daar

moeten we ontzag voor hebben. Alhoewel er soms kwade trouw en slechte bedoelingen achter steken. Wie controleert haar, wie houdt haar in het gareel? Ze doorkruist velden en wegen en is even onberekenbaar als alle dingen waarvan de vader onbekend is. Je moet haar niet klakkeloos volgen. Die oude man... hoe heet die ook weer?

guido *begrijpt hem niet*

giovanni Die oude man, die met mij uit wandelen wil.

guido Oh, die! Boncini.

giovanni Boncini zou er niks van gesnapt hebben als ik hem had bekend dat ik tegenwoordig weliswaar aan vrouwen denk, maar uitsluitend aan vrouwen die jong waren toen ik jong was. Hoe zal ik het zeggen? Mijn leven staat op zijn kop. Mijn geheugen voert me naar het begin van mijn leven. Jij die verstand hebt van die operatie, geloof jij dat dat echt zo werkt? Dat men terugkeert naar de vroegste schreden op het levenspad? Eerst slaat men het gade en herinnert men het zich en vervolgens duikt men erin?

guido *geroerd* Ja oom, zo kan het gaan. *dan* Maar ik heb nooit eerder zo vertrouwelijk gesproken met mijn geopereerden. Vanzelfsprekend. Het zijn meestal

respectabele ouderen die niet meteen de eerste de beste in vertrouwen nemen.

giovanni Maar tegen de dokter moet men alles uitspreken.

Ik spreek er voor het eerst over maar ben heel blij dat ik erover kan praten! Ik zie het als het vasthouden van de gebeurtenissen om te voorkomen dat ze in vergetelheid ten onder gaan. Ik had er vandaag bijna met Anna over gesproken. Ik heb me net op tijd weten in te houden. Ik bedacht namelijk dat zij nu echt zo oud is dat ze geen waarde meer hecht aan bepaalde dingen. Maar hoe zou ik haar moeten zeggen dat ik plotseling in mijn herinneringen bij Pauletta ben aangeland? Het was haar natuur om zo te bewegen. Hoe had ze anders kunnen zijn met dat vurige smoeltje dat zoveel weg had van een... vlam, een echte vlam die verblindt en schroeit. Daarom, alleen daarom wilde ik haar toen niet. *stopt* En juist daarom, alleen daarom wil ik haar nu wel.

guido Voorlopig oom, begeert u slechts één vrouw. Hiermee toont de operatie haar werkzaamheid aan. Wanneer men eenmaal één vrouw begeert, dan worden dat er al gauw meer.

giovanni Pas op je woorden, snotaap. Ik heb het niet over
begeerte! Ik heb het over het verlangen haar te zien, haar te
zien bewegen rondom mij, met precies die bewegingen en
met dat snoetje. Verder niks! Pas op! Alles in het nette!

guido *lacht eerst, maar bedwingt zich dan* Maar diezelfde
Pauletta heeft vandaag de dag niet meer dat snoetje en
beweegt ook niet meer als toen. Hoe lossen we dat op?

giovanni Ze is overleden. Na te zijn getrouwd. Ik herinner
me de naam van haar echtgenoot niet, anders had ik
bloemen laten leggen op haar graf. Misschien kan Anna dat
doen. Die brengt vandaag bloemen naar Valentino en nog
naar allerlei anderen. Ik zei nog tegen Anna: naarmate mijn
afstand tot de doden groter wordt, is mijn ontzag voor ze
gegroeid. Dat zei ik omdat we dat aan de doden verplicht
zijn. Ze hebben daar recht op. Maar ik moet ook zeggen dat
de doden me eerlijk gezegd een beetje afkeer inboezemen.
Heb jij lijken gezien? Hm, voor jou als dokter zijn lijken
natuurlijk dagelijkse kost. Maar voor mij!

Die stank! Emma wilde dat ik het lijk van die Valentino een
kus gaf terwijl hij me al zo tegenstond voordat hij dood
was. Die kus vergeet ik nooit meer. Maar wat ik zeggen
wou, ik denk onophoudelijk aan Pauletta maar ik kan haar

niet meer beminnen nu ze dood is. De doden kunnen het niet helpen dat ze stierven voordat dat krachtige wondermiddel werd uitgevonden. Maar het blijft een beetje knullig. Uit de tijd! Net zoals wanneer je er aan terugdenkt dat ooit mensen stierven die waren verpletterd door een koets omdat er nog geen auto's waren. *na een pauze* Wat jammer! Pauletta was zo mooi dat ik vandaag nog bloemen zou sturen voor op haar graf als ik zou weten waar het zich bevond. *probeert zich te herinneren* Puc... Pucci... Puccio... Puccio. De naam van haar man wil me maar niet te binnen schieten. En het gekke is dat ik me ook haar meisjesnaam niet kan herinneren. Maar die zou Anna nog moeten weten... als ik het haar al zou durven vragen.

guido Mettertijd komt dat allemaal terug, oom. Ook de namen. Het belangrijkste is dat u zich goed voelt. Ik heb de onderzoeksresultaten bij me.

giovanni Wil je 50 lire?

guido Ach, dat ellendige geld. U mag me bij de volgende uitslag 100 geven. Kijk nou toch!

Het is fantastisch.

giovanni *zet zijn bril op en kijkt vol spanning* Normaal...
normaal... normaal. *teleurgesteld* Maar dit is dezelfde
uitslag als vorige keer.

guido Beter dan normaal bestaat niet, oom.

giovanni Die uitslag is dus geen cent waard. Normaal! Dat
was al zo toen ik oud was. Ik ben totaal nieuw maar de
uitslag blijft krek hetzelfde. Ik hecht geen waarde meer aan
uitslagen. Er zijn nu andere zaken aan de orde. Waarom zou
ik nog onderzoeken moeten laten doen. Alsof ik oud ben!

Scène 10

Anna en vorigen

anna *klaar om te vertrekken* Nou, ik ga met de auto naar het kerkhof. Daarna moet ik een paar boodschappen doen en zal pas op zijn vroegst over een paar uur terug zijn. Vind je het niet vervelend dat ik zo lang weg blijf?

giovanni Nee! Nee! Integendeel. En met integendeel bedoel ik dat ik blij ben dat je het er eens lekker van neemt. Zoals de dichter zegt: het leven is kort.

anna Denk even na of je nog iets nodig hebt uit de stad?

giovanni De kranten. Ik wil ook de zondag-editie van 'De Lach'. Ik lach graag. Ik moet weer leren lachen.

anna En wil je in de eetkamer blijven zitten?

giovanni Ja, hier zit ik het liefste.

anna En stoort het je dan niet dat ondertussen terwijl jij er bent Rita hier de deurklinken, het glaswerk en het kristal poetst?

giovanni *probeert zijn blijdschap te verbergen* Laat maar komen die Rita, laat maar komen. Zij poetst. Ik lees. Ik zal haar niet eens opmerken.

anna Nou, tot later. *biedt Giovanni haar wang aan voor een kus en zegt vervolgens tegen Guido* Wil je misschien met me meegaan? Dat zou ik heel prettig vinden. Met zijn tweeën heeft men zich op het kerkhof toch wat beter in de hand. Alleen voelt men zich al gauw aan zijn lot overgelaten.

guido Het spijt me tante, maar ik kan niet.

Ik moet over een half uur in het ziekenhuis zijn.

giovanni Heel goed! Ik bedoel dat het me deugd doet dat je het druk hebt. Wat betreft het kerkhof, dat vind ik nu juist een plek waar je maar beter alleen kunt zijn. De doden hebben er recht op dat men voor zo'n kort bezoek alleen komt.

anna *richt zich tot Enrico* Tot ziens Enrico. Vergeet u die zijde niet?

enrico Weest u maar niet bang, mevrouw.

giovanni En kan meneer dan niet met je mee gaan?

enrico Het spijt me, maar ik kan niet. Ik moet hier op Umbertino wachten. Ik moet met hem gaan wandelen om vier uur. *kijkt op zijn horloge* Het is al bijna drie uur.

Anna gaat af.

Tot ziens.

giovanni Maar neemt u mij niet kwalijk. Ik heb er niets op tegen hoor. Uw gezelschap is me een plezier. Maar wat ik niet begrijp: u als zakenman verknoeit uw tijd toch op zo'n manier.

enrico Vandaag heb ik niet veel om handen. Dus u zult begrijpen dat het voor mij geen verloren tijd is om in uw gezelschap te verkeren. *nijdig*

giovanni *op zijn hoede* Dank u! Dank u!

U bezit de gave om allerlei vriendelijk dingen met overtuigingskracht te zeggen. *dan* Luistert u eens. Het zou ondertussen wel heel vriendelijk van u zijn als u mevrouw even naar de wagen zou willen begeleiden.

enrico Dat ga ik meteen doen. *gaat af*

Scène 11

Guido en Giovanni

giovanni Guido, luister eens. Kan jij even naar Emma gaan en haar vragen om Umbertino meteen om drie uur te laten vertrekken?

guido Waarom?

giovanni Ik denk dat hij om die tijd meer profijt heeft van de zon.

guido Ze wil vanwege hem de volle zon juist mijden.

giovanni En jij, als dokter, kan haar niet op andere gedachten brengen?

guido Ik geloof niet dat ik dat mag doen.

giovanni Ach, ga weg! Een laxermiddel werkt goed als jullie dat willen en ook de bismuth doet ons goed wanneer jullie willen. Dus waarom zou de zon hem vandaag geen goed doen. Daar komt nog bij dat de zon niet fel is. Het is een beetje bewolkt, geloof ik.

guido Ik durf het niet! Emma is nog niet van zins mij als dokter te zien. Als ik mijn mond open doe, roept ze meteen

om dokter Raulli. Het draait er altijd weer op uit dat ik de zakken van de concurrentie aan het vullen ben. Daar krijg ik een beetje genoeg van.

giovanni *wanhopig* Maar hoe kan ik dan verlost worden van die meneer Biagini?

guido Biggioni bedoelt u

giovanni Biggioni! Die vent is als een bezem die tegen de deur staat. Als je de deur openmaakt, valt ie tegen je aan. Hij is als tienduizend bezems. Ik kan geen deur openmaken of die kerel knalt tegen me op.

guido Ik zal er voor zorgen dat hij uit uw buurt blijft voor een uurtje totdat Umberto klaar is.

giovanni Heel goed! Ik ben je daar heel erkentelijk voor.

Rita kan ik verdragen... *ongerust* Waar blijft ze toch?

Luister eens, tegen jou kan ik eerlijk zijn. Ik vind Rita heel leuk.

guido Daar kan ik inkomen.

giovanni Wat zeg je? Oh, ik begrijp het. Je vindt haar leuk.

Maar dat is geen spekkie voor jouw bekkie. Dat ligt voor mij heel anders. Ik kijk helemaal niet naar haar omdat ze mooi is. Ik kijk naar haar omdat ze iets over zich heeft dat me aan Pauletta doet denken. Vind je ook niet?

guido Hoe kan ik dat nou weten. Ik heb Pauletta nooit gekend.

giovanni Wat maakt dat nou uit. Zie je niet dat zij zich net zo beweegt als Pauletta? Precies zo!

guido Behalve hun manier van lopen hebben vrouwen nog zoveel meer te bieden.

giovanni Ja, hè hè, wat ben jij een lomperik zeg. Al die andere dingen zijn lichamelijk, maar de wijze van bewegen van een vrouw is een spirituele aangelegenheid. Een bijzondere manier van bewegen zie je alleen bij vrouwen die zich bewust zijn van hun schoonheid, van hun echte innerlijke schoonheid. Het gevaarlijkst zijn die, die je niet trouwt, en waarvan je het later betreurt dat je ze niet getrouwd hebt.

guido Rita die zich als een schoonheid beweegt, moet volgens uw theorie dan echt heel mooi zijn.

giovanni Daar kijk ik niet naar, daar houd ik me niet mee bezig.

guido Ah, op die manier! *argwanend*

Scène 12

Enrico en vorigen

Rita van links op met een bakje, een spons en een doekje, van de andere kant Enrico op. Rita meteen aan het werk, poetst de deurklinken

guido Meneer, hebt u zin om met me mee te lopen naar het ziekenhuis? Ik verveel me zo als ik in mijn eentje daarheen moet lopen.

enrico Het spijt me enorm meneer.

Dat had ik heel graag gedaan maar ik kan niet. Ik moet hier precies om zes uur zijn. *op fluistertoon* Ik probeer ook mevrouw Emma te treffen die nog niet uit is gegaan.

onzeker Voor zover ik weet.

guido Nee, nee. Ze is hier. *daarna tegen Giovanni* Hij wil niet meekomen.

giovanni *gromt* Laat de duivel hem halen.

guido Oom, tot straks, ik eet vanavond mee. *gaat handenwrijvend af*

Scène 13

Rita, Giovanni en Enrico

Enrico wijdt zich opnieuw met een zucht aan zijn krant. Rita werkt. Giovanni heeft zich in een fauteuil laten zakken en bekijkt haar ontroerd en opgewonden. Lange stilte.

giovanni die nu van tijd tot tijd vertwijfeld naar Enrico kijkt, neemt uiteindelijk een beslissing Hoort u eens, om de krant te lezen kunt u veel beter naar de andere kamer aan het eind van de gang gaan, lijkt me. Umbertino komt immers daar langs wanneer hij naar buiten gaat.

enrico op nijldige toon Neemt u mij niet kwalijk dat ik niet in de gaten had dat ik u stoorde. *op haast dreigende toon* Ik doe alles wat u zegt.

giovanni deinst een beetje verschrikt terug In dat geval zou u me een groot plezier kunnen doen, beste meneer Biggioni. Mocht iemand hier naar binnen willen, waarschuwt u me dan even.

enrico zoals boven Komt in orde. *af*

Scène 14

Giovanni en Rita

giovanni keert terug naar zijn stoel Een alleraardigste man met een afschrikwekkend stemgeluid. Dat is een kwestie van aanleg. Zegt alleraardigste dingen waar je het doodsbenauwd van krijgt. Ik zou er niet mee willen trouwen.

rita terwijl ze doorwerkt Jammer genoeg denkt mevrouw Emma daar net zo over. *hard schreeuwend*

giovanni blij Oh, wat hoor ik toch goed. Ik kan je woord voor woord verstaan. Ook mijn oren gaan weer open.

stilte

Geloof jij dat het goed zou zijn als Emma met hem trouwde?

rita steeds met stentorstem Wie gelooft dat nou niet? Een gedistingeerde man, rijk en hij houdt van haar.

giovanni Gedistingeerd? God mag weten hoe hij er uit ziet wanneer hij kwaad is, want wanneer hij een goed humeur heeft, ziet hij er al zo afschrikwekkend uit.

rita Maar volgens mij is hij kwaad.

giovanni Waarom? Op wie? En waarom zegt hij dat niet?

rita Hij wil in de eerste plaats bij u in een goed blaadje komen maar dat krijgt hij niet voor elkaar.

giovanni Waarom zegt hij me dat niet? Als hij me dat zegt, dan zeg ik hem meteen dat ik hem een goed hart toedraag.

rita Ook meneer Guido draagt hem een goed hart toe en mevrouw Anna nu ook. Hij hoeft alleen nog maar u en mevrouw Emma voor zich te winnen.

giovanni Dan heeft hij nog geen meerderheid dus. Hij moet eerst maar eens iets aan die lelijke stem van hem doen. Daarna zie ik hem graag verschijnen als hij tenminste niet al te vaak op bezoek komt. *wacht, Rita werkt* Hoe heette jouw moeder? Paula, Pauletta?

rita Nee, nee! Giovanna.

giovanni Anna? *stomverbaasd*

rita Giovanna.

giovanni *rustiger* Ah, Giovanna! Toch bijna Anna! Alsof het zo moest zijn. Ik wil Paula en ik krijg Anna. Maar jij bent Rita toch, echt Rita?

rita Eh, ja.

giovanni En waarom wil je me geen kusje geven? Zo moeilijk is dat toch niet?

rita Dat is niet gepast, meneer, ik ben de verloofde van Fortunato.

giovanni Wat maakt dat nou uit. Ik ben heus niet van plan om met je te trouwen. Ik wil je alleen een kusje geven. Ik wil even kijken wat voor effect dat op me heeft. Stel je nou eens voor dat ik stervende ben en jij staat aan het bed en de dokter komt en zegt tegen jou: om hem te redden moet u hem een kus geven. Wat zou je doen? Als je een beetje geeft om mij, om Anna en om mijn dochter, wat zou je dan doen?

rita Maar dat is nu toch helemaal niet aan de hand, meneer. U ligt niet op sterven en als u al op sterven lag dan zouden de dokters hele andere dingen voorschrijven, pillen en poeiers die ook nog eens heel wat duurder zijn.

giovanni Ik heb voor een kusje veel meer over. Ik zou voor jou in dat huisje een kamer extra laten bouwen die je later hard nodig zult hebben. Fortunato blijft daar maar over doorzaniken. En bedenk hoeveel ik al aan dokter Giannottini heb betaald voor een akkefietje van niks. Goudgeld!

stilte

Rita, verlegen, poetst de deurknop nog harder dan voorheen.

giovanni Ik heb nu natuurlijk nog steeds een grootvaderlijk voorkomen maar ik verzeker je dat ik een mooie jongen was. En als datgene waarop ik hoop ook werkelijkheid wordt, dan zal ik weliswaar geen jongen meer zijn maar wel weer een krachtige, zelfverzekerde man, recht van lijf en leden. Maar om dat doel te bereiken is het noodzakelijk dat jij me nu een kus geeft.

rita Maar daarvoor moet ik Fortunato om toestemming vragen.

giovanni Een kus met toestemming? Daar schiet ik niks mee op! Dat is toch geen kus.

Ik moet hem van je stelen, veroveren moet ik die kus. Net als wanneer men verliefd is. Je moet weten dat ik lang en breed over die kus heb nagedacht. Ik wil hem roven, echt roven zoals jongelui dat doen. Jij gaat zitten in die fauteuil, je zakt er lekker in weg en slaapt of doet alsof je slaapt. Ik kom naar je toe en geef je een kus.

rita Op mijn mond?

giovanni Dat is niet nodig, dat is nu nog niet nodig. Ik zal je kussen op je wang.

rita En dat van die extra kamer in mijn huisje, is dat dan geregeld?

giovanni Ik zal vandaag nog de order doorgeven zodat het werk klaar is voor het eind van de zomer.

rita Maar meneer, kunt u dat niet doen zonder die kus? U hebt zo'n goed hart!

giovanni Alsjeblieft, laten we nu niet meer over die overeenkomst en over die kamer praten want dan wordt het een kus van lik me vestje. We gaan het alleen over de kus hebben. Ga jij in de fauteuil zitten. Toe nou, ga zitten alsjeblieft.

rita *loopt naar de fauteuil, zij het met duidelijke tegenzin en gaat met de poetsdoek in de hand zitten op de stoel, sluit haar ogen en bedekt haar mond met de poetsdoek*

giovanni *kijkt om zich heen* Dit lijkt me heel goed zo. *nadert Rita op zijn tenen, schoorvoetend en heel onzeker en ziet de poetsdoek* Weg met die lap. Die is voor deurknoppen.

rita *laat hem op de grond vallen en houdt haar hand voor haar mond*

giovanni Een beetje natuurlijker, graag. Streck je uit alsof je op een bed ligt. Zo! Hou me ten goede dat ik even tijd nodig heb om er over na te denken. Hoe kan men een kus roven als men hem eerst heeft moeten bespreken en hij al voorgekookt is. *zit op een stoel, bedekt zijn ogen en denkt*

even na, gaat richting Rita en buigt voorover om haar een kus op haar wang te geven Oh Pauletta!

rita kijkt hem stomverbaasd aan Wat zegt u nou weer?

giovanni ruw Houd je mond, jij. *denkt lang na* Dat vond ik fijn, dat vond ik heel fijn.

rita verlegen Mag ik nu weer aan het werk?

giovanni bruusk Wil je nou weleens je mond dicht houden?

nog een stilte Het is wel zo, dat als je van me had gehouden, dan was het nog beter gegaan.

rita Maar ik ben de verloofde van Fortunato.

giovanni bruusk Wat heeft dat er nou mee te maken.

rita En of dat er mee te maken heeft. *gaat weer aan het werk*

giovanni Laat dat werk nou maar zitten. De kus heb ik je al gegeven. Ik vraag verder niks meer van je. Kun je niet bij mij blijven?

rita Maar als mevrouw Anna thuis komt, wat zegt u dan.

giovanni dikdoenerig Maar je begrijpt toch wel dat ik alles zorgvuldig heb voorbereid. Anna is pas over twee uur terug.

rita Had ik dat eerder geweten. Dan had ik niet zo hard doorgewerkt.

giovanni gaat aan tafel zitten Ga toch zitten, kom hier naast me zitten.

rita Op voorwaarde dat u braaf bent.

giovanni Wat heb ik er aan om niet braaf te zijn. Ik zal braaf zijn... ik zal braaf zijn... totdat je iets anders van me verlangt.

rita Wat zegt u?

giovanni Laat mij nou maar zeggen wat ik wil. Onderbreek me niet en hou op met me terecht te wijzen.

rita Zoals u wenst, meneer.

giovanni En hou op met dat ge-meneer. Ik kan dat woord niet meer horen. Je moet dat wel zeggen en je blijft dat nog wel zeggen, maar alleen in aanwezigheid van Anna.

Vandaag moet je zeggen: mijn... zeg gewoon maar Giovanni.

rita Dat kan ik niet, meneer.

giovanni Noem me in ieder geval geen meneer meer. Daar word ik zo beroerd van... als een tweede operatie... maar dan de verkeerde kant op. Zo gaan we achteruit in plaats van vooruit, de ondergang van de ouderdom tegemoet.

Begrijp je?

rita Ik snap er niks van, men... helemaal niks. Het lijkt me juist zo fijn om meneer te zijn.

giovanni Daar doe je niks aan. Ik ben dat al zo lang, veel te lang en ik ben het zat. *aanminnig* Ik wil vandaag mogen zeggen dat jij vandaag de bazin bent. Mag ik dat zeggen? En mag ik dan heel dicht bij je zitten als een page die toenadering zoekt tot zijn gravin. Wat zou ik dat fijn vinden.

rita *in zichzelf* Hoe ouder hoe gekker.

giovanni Ja, dat weet jij niet, maar een mens kan alle gedachten van de wereld hebben. Met een kleine wilsinspanning kun je bedenken dat de noordpool van plaats verwisselt met de zuidpool. Alles blijft vervolgens zoals het was maar je hebt iets buitengewoon interessants bedacht en daardoor word je sterk en meester over jezelf en de wereld. Begrijp je?

rita Nee.

giovanni Dat geeft niks, ik spreek niet met het oogmerk begrepen te worden. Ik ben bezig mijn eigen wereld vorm te geven. Daar gaat het om. *dan, na een korte stilte* Kijk eens, daar onder het buffet staat een net aangebroken fles Marsala. Breng die eens hier, met een glas.

rita *doet wat haar gevraagd wordt* Alstublieft meneer.

giovanni *schenkt in* Het geeft niet dat je niet in staat bent me anders aan te spreken. Het bevalt me eigenlijk wel om meneer genoemd te worden door zo'n mooie vrouw als jij. Een vrouw onderwerpen is een verrukkelijke bezigheid. Omdat ik je meester ben mogen we veronderstellen dat ik alles met je kan uitspoken wat ik maar wil.

rita *bang* Oh, oh!

giovanni *ongeduldig* Ik zei, veronderstellen! Waarom onderbreek je me. Laat me begaan. Wat kan het je schelen?
dan Drink maar eens even.

rita Ik, drinken?

giovanni Doe me dat genoeg. Wat kan het je schelen. In vroeger tijden begon het altijd met de vrouwen te laten drinken.

rita Maar zo, alleen ik? En u dan.

giovanni Ik mag geen wijn van de dokter.

rita Maar ik... op deze manier... waar u bij bent, drink ik niet.

giovanni Nou goed, geef mij dan ook maar een glas. Dokter Raulli weet niet eens dat ik zijn patiënt niet meer ben.

rita Kijkt u eens. *brengt het glas, Giovanni schenkt in*

giovanni Laten we samen drinken. Een, twee, drie. Hopla.
drinken hun glas leeg Lekker. Ik vind het heel plezierig om samen met jou te drinken. Iets echt met zijn tweetjes doen, daar gaat het om. En verder hecht ik eraan dat mijn personeel ook de tijd krijgt om zich te ontspannen.

rita Zo is het maar net, dat hebt u goed gezegd. Ja, zo is het toch?

giovanni Oh, wat voel ik me lekker. Uit het feit dat ik me zo goed voel kunnen we concluderen dat de operatie volledig geslaagd is. Hiermee is het sluitend bewijs geleverd. Dat ouwe varken dat morgen met me wandelen wil... hoe heet ie ook alweer?

rita Ik zou het niet weten.

giovanni Zijn naam doet er niet toe. Dat ouwe varken zei dat het belangrijk is om na de operatie te kijken hoe men dan met vrouwen omgaat. Die ouwe varkens hebben maar al te vaak gelijk. Dat heb ik gedurende mijn lange leven wel geleerd. Maar de oude, kuise ridder is ouder dan het ouwe varken. Met jou voel ik me zo heerlijk op mijn gemak. *rekt zich uit* De joden gaven een vrouw aan koning David. Hij wilde haar niet en daardoor ging hij ellendig ten onder. Zo ben ik niet. Drink.

Hij schenkt haar in.

rita Als u meedrinkt.

giovanni *schenkt ook zichzelf in* Waarom niet? Die dokter Raulli kan wat mij betreft de boom in. *ze drinken en daarna* Weet je, ik zou je zo graag blij en gelukkig maken. Je bent op mijn voorstel ingegaan dat je mijn grote vriendin bent als ik een boel kamers voor je laat bouwen. Als je nog andere behoeften hebt, dan zeg het me toch alsjeblieft. Ik zou mijn leven kunnen geven als ik op dat snoetje van jou vreugde weerspiegeld zie, de ware uitdrukking van jeugd. Van jeugd krijg ik nooit genoeg.

rita Maar zolang mevrouw Anna de baas is in huis kan ik niks doen. Zij wil de leiding in handen houden.

giovanni *bezorgd om zich heen kijkend* Maar waarom zeg je dat nou? Anna is een voortreffelijke vrouw. Goed voor mensen en zelfs goed voor dieren.

rita Vooral voor dieren.

giovanni *lacht van ganser harte* Die is goed: vooral voor dieren... voor onschuldige dieren. Maar ze is ook bijzonder goed voor mij.

rita Da's niet zo moeilijk. Je man is je man.

Ze houdt ook van mij zegt ze. Honderd keer per dag zegt

ze: lieve Rita doe dit of lieve Rita doe dat... en uiteindelijk draait het er op uit dat die o zo lieve Rita 's avonds zo bekaf is dat ze niet meer op haar poten kan staan.

giovanni Maar een beetje orde moet er nu een maal zijn in huis. Wat zou ik moeten beginnen als ik mijn spullen niet op hun vaste plek vind wanneer ik 's avonds naar bed ga en 's morgens wakker word.

rita Dat soort dingen, uw beker melk, uw kleren en zo, die vragen niet veel tijd.

giovanni Onthoud maar dat ik geen melk meer hoef. Dat heb ik zojuist besloten. Dit spul is veel beter voor me.

drinkt Die dokter Raulli kan de pot op. Er zit wat in wat Guido zegt, dat als men te veel van iets weet men er uiteindelijk helemaal niks van weet. Kijk maar wat dat studentje in de kinderschoenen, dat neefje van mij, voor elkaar heeft gekregen met mij. Hoewel ik echt niet geloof dat hij veel kennis van zaken heeft.

rita *geroerd* Die meneer Guido is heel knap.

giovanni Heel erg knap. En vertel me nu eens, als ik jou een plezier wil doen en tevens het huis op orde wil houden, wat moet er dan gebeuren?

rita De bediening bestaat uit drie mensen en omdat we de helft zouden willen werken van wat we nou doen, hebben we nog drie mensen nodig. En nog iemand die onze kamers onderhoudt want omdat wij voor anderen moeten werken, kunnen we niet werken voor onszelf. Het is een zwijnenstal in die kamers.

giovanni *in grote verlegenheid neemt een slok, vervolgens*

En al die dames zouden we dus in de kost moeten nemen.

rita Eh, ja inderdaad. In de keuken kan dan wel wat verschil gemaakt worden tussen ons en de anderen.

giovanni Maar ik geloof echt niet dat we ons dat kunnen veroorloven. Bedenk wel, dat dat nog duurder uitvalt per uur dan de operatie... per uur bedoel ik. Ik zal het je voorrekenen. Momentje. *haalt uit zijn zak het opschrijfboekje, een potlood en zet zijn bril op, twijfelt en stopt alles weer weg* Laat ook maar. Ik heb nu geen tijd om berekeningen te maken. En trouwens, waarom zouden we ons nu bezig moeten houden met de kok en de meid? Het is nu niet het moment om een algehele staking af te kondigen. We willen het over jou hebben. Zouden we de zaken, tegen de tijd dat ik werkelijk jong zal worden en weer in de rondte kan springen en krachtinspanningen kan leveren,

niet zo kunnen organiseren dat ik je help met je werk?
Zonder dat Anna het merkt? Het zou niks kosten en voor
mij een groot plezier zijn.

rita *lachend* Dat zou een mooie boel worden.

giovanni Je lacht uit onwetendheid. Maar de geleerden
weten meer dan jij. Ik ga regelen dat je eens met dokter
Giannottini kunt praten. Bij deze operatie is succes
verzekerd. Alleen dat ouwe varken... hoe heet ie ook
alweer, zei dat het succes moet blijken uit hoe men met
vrouwen omgaat. Daarvoor zijn vrouwen onmisbaar!
Begrijp me goed, het gaat hier niet over onzedelijkheid,
over afkeurenswaardig en door mij verafschuwd gedrag.
Maar over een welverdiende, gerechtvaardigde... vrome
verdediging van de persoonlijke gezondheid en de mens-
eigen, onvervreembare jeugd. Ik zou me er anders niet
voor hebben geleend want ik ben altijd een kuise man
geweest. Wat jou betreft, als je je medewerking verleent...
schenkt beider glazen nog eens vol en drinkt Waar had ik het
over? Ah, ja! Als je mee wilt werken aan dit medisch
experiment, dan zal je daar zeker ruimhartig voor worden
beloond. Die beloning zal je uit mijn handen ontvangen en
zal bestaan uit het aantal kamers dat je zo graag wilt

hebben en nog meer. Zeker nog meer. Ik meen te weten dat alle religies het gebod heiligen om oude mensen te eren, te helpen en te beschermen. En men is ook oud als men verjongd is... ik bedoel dat men ook dan recht heeft op ontzag en bescherming... ja, omdat men onverminderd aanspraak kan maken op de rechten die horen bij het aantal jaren dat men heeft geleefd. Die veeg je niet zomaar van tafel.

rita Helpen? En wat zal Fortunato daar wel niet van denken.
giovanni *onzeker en geïrriteerd* Fortunato?

Het is zo moeilijk hem iets aan zijn verstand te brengen. Zelfs als hij het zou begrijpen... dan laat hij zich nog niet overtuigen. Ik herinner me dat maar al te goed. Mannen denken aan hun eer. Het zijn egoïsten. Zelfs om me te helpen met deze voor mij zo belangrijke zaak, met deze zo eenvoudige gezondheidskuur zou hij niet instemmen. *op bevelende toon* Ik zou zeggen, mond dicht tegen Fortunato. Welk recht heeft hij om er van op de hoogte te zijn. Ben ik soms niet zijn baas en jouw baas.

rita *smalend* Ik vind dat iedereen moet worden ingelicht.
Ook mijn bazin mevrouw Anna.

giovanni *nadenkend* Anna? Eh, ja! *daarna* Maar ik denk dat als ze een goede echtgenote is, ze er reuze blij mee zal zijn. *vervolgens* Maar ik denk toch dat het beter is om haar niets te vertellen. Geef me even tijd om er over na te denken. *drinkt* Ik merk dat de Marsala helderheid verschaft aan de gedachten. Momentje. *vervolgens* Hij, zij! Wat een gedoe vanwege een gezondheidskuur. *vervolgens* Weet je wat, we houden op met er over na te denken. Ik zeg niks tegen Anna en jij zegt niks tegen Fortunato. Gelijk oversteken.

rita *lachend uit de grond van haar hart; zij ook een beetje tipsy* Heel slim voor zo'n oud baasje. U weet het allemaal goed te organiseren.

giovanni *geïrriteerd* Oud baasje. Nou ja, oud baasje klinkt frisser dan ouwe kerel. Maar zoiets moet je niet tegen mij zeggen. Het bevalt me niet, het verontrust me, het hindert me. *vervolgens* Iedereen begrijpt dat twintig dagen na de operatie het effect ervan nog niet volledige zichtbaar is. Ik wil alleen zien dat het op gang gekomen is. Luister eens! Wil je even op mijn knie komen zitten?

rita Nee, nee! *gepikeerd*

giovanni Het doet me plezier dat je er niet meteen mee in hebt gestemd. Ik smeed je, kom even op mijn knie zitten.

Let maar op!

Ik zal je niet aanraken, ik zal je niet kussen. Maar kom alsjeblieft even op mijn knie zitten. Merk je hoe ik je erom smeed. Je baas smeedt het je.

rita Nou goed dan! Als u dat zo graag wilt. En omdat die operatie nog niks heeft opgeleverd doe ik dat dan maar.

giovanni Zeg dat nou toch niet zo, alsjeblieft. Dat hindert me. Ga zitten, maak het je gemakkelijk. En nu mag ik dan het leven in al zijn schoonheid, grootsheid en glans beleven. *na enige aarzeling* Au! Au! Je doet me pijn. Sta op, alsjeblieft. Mijn been slaapt.

rita *staat lachend op* Maar ik heb er niet om gevraagd. U vroeg erom. *en terwijl Giovanni over zijn been wrijft* Gaat het weer een beetje?

giovanni Ja, ja! Je hebt waarschijnlijk een ader dichtgedrukt. *staat op en strompelt* Het gaat beter, het gaat beter. Mijn been sliep. Het tintelt nu als een gek.

Merkwaardig.

rita *giet de glazen vol, allervrolijkst* Meneer, een glaasje zal u goed doen. Liefde en wijn.

giovanni *drinkend en nadenkend* De wijn is er. Maar de
liefde? Momentje, laten we op de sofa gaan zitten. Kom
eens hier. Ik zal mijn arm om je middel slaan. Net als een
slang, een echte slang. De slang van Eva. Zo'n mooi
verhaal dat van die slang. Zo! De liefde moet gerieflijk zijn.
beetje bij beetje laat hij zijn hoofd op de schouder van Rita
zakken Kan je zingen?

rita Waarom?

giovanni Om te zingen.

rita Moet ik hier gaan zingen in de eetkamer van mevrouw?

giovanni Als ik jou dat toesta. Heb ik soms niks meer te
zeggen, ben ik soms niet meneer?

rita Ik vind het best, wilt u dat ik Valencia zing? *zingt*
zachtjes 'Valencia'

giovanni Wacht, wacht eventjes. Ken je geen ander liedje
waarin wat meer gevoelens tot uitdrukking komen? Wat
kan mij die stad Valencia nou bommen?

rita Wat voor liedje wilt u dan horen? Ik ken ze allemaal.
Een Charleston?

giovanni Wacht, wacht, laat me even nadenken. *drinkt en*
vervolgt Ken jij dat liedje *zingt*

Sempre sol Morettina tu mi lasci,
sempre sol, senz'amor.

Ik kan jammer genoeg niet zingen, hoe graag ik ook zou willen. Maar ik herinner me dat ik een keer met Pauletta,... een zekere Pauletta... die zich net zo bewoog als jij... maar voor de rest niet op jou leek... ze was veel gedweeër dan jij... opmerkelijk... toen ik jong was waren de vrouwen veel gedweeër... en mooier ook. Je moet weten dat iedereen dat liedje zong. Ik zong niet en Pauletta zong niet. Maar toen we samen waren schalde het je op straat uit de huizen tegemoet, van de onderste tot de bovenste verdieping. Ken jij dat liedje? Dat is nog eens een liefdeslied.

rita Nooit van gehoord.

giovanni *al een poosje vechtend tegen de slaap* Ook hierin verschil je van Pauletta die het niet zong maar wel kende. Anna fluit het soms, maar zonder tederheid en dan is er niks aan. Dan kun je het maar beter niet kennen. Veel beter.

rita En ik ken het niet.

giovanni Heel goed, heel goed. Om dat liedje te zingen moet je het helemaal aanvoelen. Luister, dat liedje gaat zo.

Als Morettina me verlaat ben ik,
ook al zijn er miljoenen mensen om me heen,

helemaal alleen.

Dringt de diepere betekenis van die grandioze woorden tot je door? En ik moet het zonder liefde stellen... totdat ik een andere vind.

Ik ben zo moe! Ben nog nooit zo moe geweest. Dat komt vast van het denken over de liefde... door het...

Vermoeidheid loutert... Net als de vermoeidheid na de strijd en ook voor de strijd... niet gedurende de strijd. Zo saampjes met jou. Slaap... wat ben je zacht. *valt in slaap*
rita merkt het, maakt zich zachtjes los uit zijn omarming en laat zijn hoofd rusten op de rugleuning van de sofa
giovanni murmelt Pauletta, kom hier. *snurkt vervolgens*
rita staat op en rekt zich uit Wat een ouwe kettingzaag. *gaat rusten op de fauteuil en fluit 'Valencia'. Het liedje gaat in slaap ten onder*

Scène 15

Emma, Enrico en vorigen

emma Wat is er hier aan de hand.

rita *meteen wakker* Ik was hier de deurklinken aan het poetsen.

emma Ik wil je niet horen. Ga jij maar door met poetsen.
loopt op haar vader af Die slaapt! *met een snik* Slaapt!
Alsof hij een rustig geweten heeft.

rita Maar u weet best dat hij een rustig geweten mag hebben. *in een vergeefse poging om zich een houding te geven*

emma Houd jij je mond dicht.

enrico Ik geloof in waarheid...

emma En doet u er ook maar liever het zwijgen toe. Het wekt geen fraaie indruk dat u daar buiten op wacht hebt gestaan. Men moet wel... volstrekt buiten zinnen zijn om zoiets te doen.

enrico Maar ik stond daarbuiten op verzoek van meneer Giovanni.

rita *valt neer in een fauteuil* Ik was erbij. Ik kan het bevestigen.

emma *buiten zichzelf van woede* Ze is dronken, ze is dronken. *rent weg*

enrico Maar mevrouw! Daar kan ik toch niks aan doen, dat ze dronken is?

Hij gaat achter haar aan. Lange stilte waarin Rita zich uitrekt en haar ogen uitwrijft in een poging om bij haar positieven te komen. Giovanni snurkt.

Scène 16

Anna, Guido en vorigen

giovanni murmelt Ja, Pauletta. Alles wat je maar wil.

onduidelijk

anna Wat zegt hij? Slaapt hij? En wat doen die fles en die twee glazen daar?

rita Ik poets de deurklinken... Meneer Giovanni bood meneer Guido een glaasje aan. *met smekende blik naar Guido*

guido Ja, ja. Dat was heel vriendelijk. *aarzelend*

anna We moeten hem maar laten slapen. Ik geloof dat zijn slaapmuts in de zak van zijn jasje zit. *haalt hem voorzichtig uit zijn zak en zet hem op zijn hoofd* We hebben ook een dekentje nodig om hem toe te dekken. Ga er even een van de sofa halen in de kamer hiernaast. *Rita gehoorzaamt* Het begint er nu toch werkelijk op te lijken dat die operatie een geweldig resultaat heeft opgeleverd. Hij had zo'n last van slapeloosheid.

guido Ik begin het ook te geloven. *wrevelig*

anna Begin jij er nu pas in te geloven. Terwijl jij hem die operatie hebt aangeraden.

guido Ik verwachtte veel later pas resultaat. Na twee weken! Het is wonderbaarlijk, zelfs voor mij.

Rita brengt een deken die Anna zachtjes over de slapende legt.

anna Doe de blinden nu maar dicht. Dat kan nou geen kwaad meer. *gaan gedrieën in het donker links af* Rita, jij blijft in de zijkamer zodat je hem hoort als hij roept. Ik zal tegen iedereen zeggen dat ze zachtjes moeten doen.

gaan af

giovanni *stopt even met snurken en murmelt* Voor altijd één, Pauletta.

Een doorzichtig scherm komt langzaam naar beneden en wordt geleidelijk aan steeds minder doorzichtig.

intermezzo

op voortoneel; gesnurk van Giovanni

giovanni in kleding en gestalte als in tweede bedrijf, maar met jeugdige trefzekere bewegingen Rita, Pauletta! Kom naar me toe, kom. Schiet op, de tijd vliegt.

rita komt aangerend en is precies zo gekleed als in tweede bedrijf Daar ben ik al.

giovanni rent op haar af Daar heb ik je te pakken. *neemt haar bij de hand* Zei jij nou meneer tegen mij? Dan ben jij Pauletta niet.

Jij bent Rita.

rita Ik ben Pauletta, meneer.

giovanni Maar als je mij meneer noemt dan ben je niet Pauletta, die gek genoeg – het heeft maar een haartje gescheeld – op het punt stond mijn meesteres te worden, mijn Anna als het ware.

rita Jij bent meneer voor ons allemaal want je bent oud en jong tegelijk.

giovanni Oh, eindelijk wordt het leven mooi en helder. Dat moest er van komen. Ik ben de meester van de vrouwen. Pauletta, jij weet dat! Ik verdien dat want ik ben altijd aan je blijven denken. Wanneer in mijn bijzijn het woord Morettina viel, werd het mij koud om het hart. Weet je nog wel, ons liedje, dat we nooit zongen, maar dat iedereen zong terwijl wij elkaar de liefde verklaarden.

rita Ik ben het vergeten.

giovanni *streng* Dat is heel erg. Daar had je meer aandacht aan moeten besteden. Toch ben je jong. Laat me eens even naar je kijken. Ja, het is duidelijk. De dood behoedt ons voor veroudering. Van Valentino mag men dan misschien zeggen dat hij weerzinwekkend is, maar je kunt hem nooit meer oud noemen. Maar wat heb je al die jaren zonder mij gedaan?

rita Ik heb op jou gewacht!

giovanni Uitstekend, uitstekend. Daar ben ik heel blij om. De afwachtende, wachtende vrouw. Wachtend tot Siegfried aan haar verschijnt. Maar waarom kwam jij niet eerder naar mij toe? Ik wachtte op je.

rita Ik wachtte de operatie af.

giovanni En die heb ik alleen maar voor jou ondergaan.

Hoor je hoe welbespraakt ik ben als ik van liefde spreek? Van die kunst heb ik me opnieuw meester gemaakt, volledig meester gemaakt. Is het geen groot geschenk dat ik je zeg dat ik die operatie alleen om jouwentwille heb ondergaan. Alleen al mijn woorden tonen aan hoe goed de operatie is geslaagd. Laat me alsjeblieft nog verder spreken terwijl ik ondertussen je hand vasthoud en het brandend verlangen om je lippen onverbiddelijk in bezit te nemen weersta. Je moet weten, Pauletta, dat ik je indertijd had willen trouwen als niet iedereen zich daar zo tegen had verzet. Je bewoog koket zeiden ze en dus werd gezegd dat je van luxe hield en je mij naar de afgrond zou hebben geleid.

rita Het is waar, ik was dol op luxe.

giovanni En gelijk had je. Ik ben er ook gek op. En ik weet waar ik het over heb. Eenmaal uitgekleet zijn vrouwen mooier die voordien goed gekleed waren. En nu, nu je bij mij hoort moet je altijd naakt zijn of goed gekleed. Altijd. Ik heb veel geld uitgegeven aan de operatie maar deze nieuwe kostenpost is onvermijdelijk. Want anders had die operatie geen zin. Ik ben geen gierigaard en moet betalen voor de dingen die noodzakelijk zijn. Zoveel als nodig is,

niet meer dan nodig is. Dus wat hadden die anderen daarmee te maken. Waarom brulden ze tegen me dat je me in het verderf zou storten. En waarom hinderden ze me te doen wat ik jou zo gunde en wat zo goed was voor mijn gezondheid.

rita Mooie vrouwen worden maar door weinigen bemind en door verder iedereen gehaat.

giovanni Ja, dat moet de reden wel zijn. En ik, domkop, ik heb naar ze geluisterd. Maar vanaf nu, nu alles opnieuw begint, doe ik wat ik wil. Ik wil jou, en niemand anders.

rita En ga je me dan alles geven? Je fortuin, je tijd en je gezondheid?

giovanni Mijn gezondheid? Waar heb je die nou voor nodig? Die heb ik nodig. Dat is wat ik van de operatie verwachtte en van jou.

rita Maar weet je, een vrouw geeft gezondheid maar neemt ze ook.

giovanni Waarom? Waarom neemt ze die, waar ze die geeft.

rita Ze neemt ze zonder het te willen, arm schepsel. Daarna huilt ze. Maar dat is de aard van het beestje. Ze heeft alles nodig wat je hebt en nog veel meer.

giovanni Dan heb ik het dus goed aangepakt met Anna
door haar niet te zeggen hoeveel ik bezit?

rita Als ze dat voor lief nam, is ze geen echte vrouw.

giovanni *overtuigd* Je hebt gelijk. Dat is geen vrouw. En
dus om mij gelukkig te maken heb je ook mijn gezondheid
nodig?

rita *glimlachend* Niet meteen.

giovanni Maar ik zal ook gezondheid schenken om
gezondheid te ontvangen. Laten we gaan. Wees de mijne.

rita Ik zal de jouwe zijn, maar ik wil dat je Anna vermoordt.

giovanni Niets makkelijker dan dat. Ik voel me sterk en zij
is heel zwak.

rita Beloof je me dat?

giovanni Met alle liefde. Schenk me je lippen.

doek

derde bedrijf

Scène 1

Emma en Guido

emma Ik wilde eerst met jou praten voordat ik een beslissing neem. Jij bent dus van mening dat na deze verschrikkelijke operatie geen redding meer mogelijk is.

guido Geen redding meer mogelijk? Hoezo, het is de volledige redding. De redding is eerder te ver doorgesloten. *op een beetje droeve toon* Die ouwe bofkont heeft me werkelijk verrast. Zo jong! Zo ondernemend!

emma Maar wees eerlijk. Dat effect zal tien, vijftien, twintig dagen duren. Ik vergeef je dat jij papa zoveel geld hebt laten uitgeven maar wees eerlijk. Ik overweeg dokter

Raulli te consulteren voor ik een beslissing neem.

guido Wat kan dokter Raulli je nou vertellen dat ik je niet beter kan vertellen. Als die operatie eenmaal zijn eerste resultaten heeft opgeleverd, zal het proces zeker doorgaan tot aan het hoogst bereikbare resultaat. Het zou mij niets verbazen als hij zijn haar weer terugkrijgt. Ik geloof dat ik op zijn hoofd al wat dons zag terugkomen.

emma Nou, dan heb ik dus ook mijn vader verloren. Mijn man is me al ontvallen

omdat hij vroegtijdig verouderde... *snikt*

guido Maar het is helemaal niet gezegd dat hij, omdat hij verjongd is, minder liefdevol en minder vaderlijk zal zijn. Integendeel! Wat wil je dan? Een oude man die aan hem toevertrouwde kinderen onder auto's laat komen?

emma Het jongetje was volledig veilig bij hem. Er is hem nooit iets naars overkomen. *daarna* Ik wil niet langer wonen in dit huis. Aan de zijde van een oude man die amoureuze betrekkingen aanknoopt met dienstbodes. Ik wil daar heel ver van blijven, al was het maar om Umberto niet bloot te stellen aan een dergelijk slecht voorbeeld.

guido En met wie wil je dan dat hij amoureuze betrekkingen aanknoopt? We hebben echt geen koninginnen in huis.

emma Geen grappen alsjeblieft. En die Biggioni! Die hield de wacht bij de deur.

guido En dat is dus niet waar. Meneer Biggioni wachtte op Umberto om met hem te gaan wandelen.

emma Ach wat! Ik betrapte hem op heterdaad toen hij zich van zijn mooie taak kweet. Hij had me in het donker op de gang niet herkend en sprong vanuit de vestibule op me af en zei dat papa alleen wilde worden gelaten. Vervolgens bleef hij staan en putte zich uit in excuses. Hij is zakelijk betrokken bij die operatie. Ontken het nou maar niet want dat heeft hij me zelf verteld. Hij deed het voorkomen alsof hij er in was gestapt om jou een plezier te doen. Maar deze gewiekste zakenman stapte alleen maar in uit winstbejag. Hij maalt er niet om dat levens van ouden van dagen daarbij gewetenloos worden verwoest. En nu inspecteert hij de afloop ervan, slaat alles nauwlettend gade en heeft er lol in. Die man heeft het geweten van een slavendrijver.

guido Maar waarom zou zo'n rijke man daar interesse in hebben? Hij is aandeelhouder geworden voor een bedrag van 20.000 lire.

20.000 armzalige lires. Ze zitten nog in mijn broekzak.

Maar het is raar dat hij zegt dat hij er in is gestapt om mij

een plezier te doen.

Je vindt het zeker wel goed dat ik hem daar even over aanspreek.

emma Oh, ga gerust je gang. Ik wist wel dat het niet waar was. Wat maakt het jou nou uit of hij zaken wil doen.

guido Nee, dat laat me volledig koud. Maar ik geloof dat hij mij een plezier dacht te doen omdat ik familie van jou ben. Zoals hij ook tante een plezier dacht te doen. En daarom ontfermt hij zich ook over je kind.

emma Mijn kind zal hij niet meer te zien krijgen. Aan zo iemand vertrouw ik mijn kind niet toe. Ik vond al langer dat mijn jongetje rare dingen zei sinds hij zo vaak in gezelschap is van meneer Biggioni. Het schiet me zo wel weer te binnen. Oh ja! Tegen ons buurjongetje die vriendjes met hem wilde worden zei hij: wij, vrienden? Maar dan moet ik je opeten.

En toen de ander daar stomverbaasd tegen protesteerde vervolgde hij met: vrienden vreten mekaar op, anders zijn het geen echte vrienden. Zoiets kan hij toch alleen van meneer Biggioni hebben opgepikt.

guido Maar het is toch onmogelijk dat een zachtzinnig iemand als meneer Biggioni zoiets zou hebben gezegd?

emma Dat soort dingen zegt hij, die zegt hij echt. Voor hem is niets heilig. Zolang Valentino leefde heeft hij me nimmer opdringerig aangestaard. Maar Valentino lag, nog nauwelijks afgekoeld op de baar of hij stapte al op mij af met opdringerige verklaringen en voorstellen.

guido Je zou er beter aan doen die eens een keer serieus te nemen. Vooral nu je afstand wil nemen van je vader. Je leeft zo alleen, zo alleen met je kind dat je gewoonweg oplost in eenzaamheid.

emma Dat is mijn lot, dat is mijn plicht.

Scène 2

Giovanni en vorigen

giovanni Ik heb de slaap der onschuldigen geslapen, een onschuldige met een beetje hoofdpijn.

emma Die hoofdpijn... je zult zelf wel weten waar je die aan te danken hebt. Je hebt teveel gedronken. Toen ik binnenkwam sliep je en de fles was zo goed als leeg.

giovanni Ik, gedronken? Ik heb een klein glaasje gehad en verder niks. Twee glaasjes, misschien drie.

emma Veel te veel.

guido Echt oom, u zou niet moeten drinken. Mag ik even uw pols voelen? *neemt zijn horloge uit zijn tas en voelt de pols van Giovanni* Een uitstekende pols. Beetje aan de vlotte kant.

giovanni *heel vrolijk* Aan de vlotte kant, eh? Da's een hele tijd geleden dat ie zo vlot was.

guido Het is niet goed voor u om uzelf zo uit te putten.

giovanni Wil je me zeggen dat het niet goed is om gebruik te maken van mijn herwonnen kracht? Maar wat heeft het

dan voor zin om die te hebben. Wat moet ik dan doen met mijn kracht als ik die niet mag gebruiken.

guido Ervan genieten.

giovanni Ervan genieten? *maakt kleine bewegingen die op gymnastiek lijken* Zo?

guido Zo ongeveer.

emma Vader, ik moet met u praten.

giovanni Ik luister, zeg het maar lieverd.

emma Ik heb het heel erg goed gehad bij u en mama, maar nu wil ik graag weer alleen zijn met mijn zoontje Umberto. Ik heb al een plek gevonden. Ik zal de spullen die we opgeslagen hebben daarheen laten transporteren. En over acht dagen wil ik dan weer op mezelf gaan wonen.

giovanni *stotterend* Wil je... wil je ons verlaten... mij en mama? En waarom?

emma Dat zeg ik liever niet.

giovanni Eh, ja! Je bent getrouwd, je bent weduwe en jij bent de baas over je eigen lot.

Je hoeft geen uitleg te geven. Je wilt op jezelf gaan wonen.

Dat is dan zo. Daartoe heb je het volste recht. Het is wel duidelijk dat ik er heel goed aan heb gedaan om niet zo oud te willen blijven. Ouderen worden door iedereen verlaten.

emma Vader! Ik wilde er niet over spreken maar u dwingt me ertoe. Ik moet u juist verlaten omdat u niet meer oud bent.

giovanni Hoezo dan, hoezo? Ik ben er toch beter aan toe dan eerst, veel levendiger en veel scherper. Jullie hebben me zo op mijn zenuwen gewerkt met dat stomme avontuur met die auto. Moeten jullie niet blij zijn dat je de zorg voor de jongen prima aan mij kunt toevertrouwen?

emma *snikkend* Ik geloof dat mijn zoontje het voorbeeld van een oudere nodig heeft en niet van een jongeling.

giovanni Dat begrijp ik niet. Wat heeft dat kind nou voor weet van wat ik ben. Mijn haar en mijn tanden groeien geen van beide aan.

emma Oh, maar kinderen ontdekken alles en voelen alles aan.

giovanni *onzeker* Nee toch? Denk je dat Umberto ervan weet?

emma Kinderen weten niet. Ze voelen dingen aan. Doen dingen na. Als ik hier blijf, wie zullen er dan het vaakste bij hem zijn? Jij en Rita. Je ziet toch wel in dat dat niet gaat.

giovanni *verbaasd* Ik en Rita! Ik en Rita? Maar wanneer kon dat kind mij en Rita samen zien?

emma Zoals ik op je gestuit ben, zo zou dat ook hem hebben kunnen gebeuren.

giovanni Onmogelijk! Buiten stond meneer... Biggioni die oplette.

emma Deze keer. Maar als ik in dit huis zou blijven, komt meneer Biggioni als het aan mij ligt hier onder geen beding meer over de vloer.

giovanni Ik vind hem ook vervelend. Ik voel niks voor die vent. Ik heb hem verdragen om jou een plezier te doen. Ik heb hem gisteren de kamer uit gestuurd want ik had geen zin om hem om me heen te hebben terwijl hij duidelijk van plan was om hier te blijven plakken. Ik heb heus niet constant behoefte aan Pauletta. Hoe doen jonge mannen dat? Moeten die zo nodig aanstoot geven?

emma *van haar stuk gebracht* Pauletta?

giovanni *verward* Pauletta? *vervolgens* Ja, Pauletta, Rita... Ik weet niet meer precies.

emma *kijk hem angstig aan* En wat vindt mama daar dan van?

giovanni *verbaasd* Mama? Anna? Oh, ja. Ik moet je vragen om er met haar niet over te praten. Het spreekt vanzelf dat geen enkele jonge man het daar over heeft met zijn vrouw.

emma Vader, ik blijf bij je, ik moet bij je blijven om over jou, om over mama te waken.

giovanni Goed zo mijn dochter. Blijf bij me en ik zal altijd over jou en over je kind waken, als jij er voor zorgt dat mama niks te weten komt. Ik begrijp heel goed wat je zegt. Je bent bezorgd over mijn onzedelijkheid. Maar weet je, daar is nauwelijks sprake van. Ik hecht aan goede zeden. Ik heb daar altijd veel waarde aan gehecht. Maar nu ik die operatie ondergaan heb, kan ik niet vierentwintig uur van de godganselijke dag zedelijk blijven.

emma Maar waarom heb je het laten doen?

giovanni Maar ik kan... spijtig genoeg, zedelijk zijn voor het grootste deel ervan. Want dat is gemakkelijk. Moeilijker is het dat ik graag wil dat Pauletta... dat wil zeggen dat Rita een heel andere functie krijgt in ons huis. Ze beklagde zich meermaals bij mij over het werk hier in huis. Kun je haar niet aanstellen als oppas voor het jongetje? Het jongetje is al groot. Hij kan al op zichzelf passen en voorkomen dat hij onder auto's komt. Dus er hoeft niet veel werk verzet te worden voor hem. Ik zou zo blij zijn als je dat voor me zou kunnen doen.

emma Hoe wil je dat ik dat voor elkaar krijg? Dat heeft
mama toch meteen in de gaten...

giovanni Maar Anna is doof en blind voor dat soort zaken.
Dat staat allemaal zover af van haar. Lieve god! Hoelang
houdt ze zich daar al niet meer mee bezig. Ze heeft mij
liefde beloofd, maar de liefde heeft maar een heel korte tijd
geduurd. Zij wil alleen maar rust en kalmte en op de
beesten passen. Ze houdt van me, dat wel. Maar als van een
vader, of van een zoon of een broer. Zo houd ik ook van
haar. Ik heb vannacht raar gedroomd. Iemand deed mij het
voorstel om Anna te doden. Nou, je kunt je wel voorstellen
hoeveel pijn ik heb geleden en hoe ik me er tegen heb
verzet. Alsof iemand me voorstelde om mijn moeder, mijn
zuster of mijn dochter te vermoorden. *een beetje in hoger
sferen* Als je eens wist hoe ik me ook in de droom ertegen
heb verzet en hoeveel pijn ik heb geleden onder dat
voorstel. Dat was niet zomaar een droom, maar dat was er
een die een boodschap inhield. Je begrijpt me toch wel?

emma *droef* Het is me heel duidelijk, vader.

giovanni Wij twee, wij hebben een goede verstandhouding.
Waarom zouden we uit elkaar moeten gaan. Ik houd van
jou en bovenal van je kind. Ook al houd ik me nu minder

met hem bezig. Maar als ik nog een poosje leef, word ik op een goeie dag weer oud en zal ik hem nodig hebben. Wij tweeën, jij en ik, hebben zoveel gemeen. Neem nou de afkeer van die meneer... Biggioni. Dat is geen geschikte man voor je. De stumper! Het is net een kind. Je kunt van hem alles gedaan krijgen. Je moest eens weten! Ik durf te wedden dat als ik hem zou opdragen om de vloer van mijn kamer te vegen zou hij dat doen. Morrend, maar hij doet het. Vloekend en tierend, maar hij doet het.

emma Arme ziel!

giovanni Precies, een arme ziel en... hoe moet ik het zeggen... een beetje een onderkruipsel. Dat is geen echte vent. Hoe het zij, wij zijn het eens, meisje van me. Jij blijft bij me. Je hebt steun nodig want je bent nog zo jong.

emma *beslist* Ja, ik blijf bij je. Ik heb steun nodig en ik ben je dankbaar dat je me die wil verlenen. *kust zijn voorhoofd*

Scène 3

Fortunato en Emma

fortunato Is de baas er niet?

emma Hij komt er zo aan. Hij is zich daar aan het aankleden.

fortunato *verlegen en aarzelend* Ik wil met hem praten.

emma Hij is zo terug. Hij is zich aan het aankleden.

fortunato Ik wacht op hem.

lange stilte

emma Ligt Rita nog steeds in bed?

fortunato Ja! Ze heeft nog steeds hoofdpijn. Ze kan vandaag niet opstaan. Mevrouw Anna heeft de dokter laten roepen.

stilte

Nou, u zal wel weten wat ik wil aankaarten bij de baas. Ik blijf hier niet in huis en ik ga niet met Rita trouwen. Dat is geen vrouw om mee te trouwen. Hoe zou ik nog achter het stuur kunnen zitten. Mijn hoorns zouden de voorruit verbrijzelen.

emma Ik begrijp niet waar u het over heeft.

fortunato Ach, dat weet u best. Ik kan me niet voorstellen dat Rita alles uit haar duim gezogen heeft. Want ze begon erover te praten toen ze nog dronken was. Doodmoe en al half in slaap. Ze vertelde me: we werden gewekt door mevrouw Emma die ineens in de kamer stond. Het gelieg begint met haar verklaring dat ze zich hier samen met de oude heer bevond, met mijn baas dus. Alsof de oude heer zijn tijd zou willen verdoen met zo'n wicht. Dat slaat toch nergens op! Die heeft op zijn leeftijd wel andere besognes. Ik had al een poos lucht gekregen van een paar dingen. Allereerst, dat Rita achterna wordt gezeten door die meneer Guido die daarmee duidelijk blijk geeft uw familie niet waardig te zijn. Neemt u me niet kwalijk dat ik zo vrijpostig over hem praat maar voor terughoudendheid is het wat mij betreft nu te laat. Verder lag het voor de hand dat Rita zich al had voorbereid om zich te kunnen verdedigen tegen mijn verdenkingen ten aanzien van meneer Guido door te doen alsof ze achterna werd gezeten door de oude heer. Ze had het eindeloos over operaties en weet ik veel wat allemaal. En daar zouden ook oude mannen weer gevaarlijk van worden.

emma Die operaties bestaan.

fortunato Maar laten we het daar nu maar niet over hebben. Niemand met een beetje gezond verstand gelooft daarin. En gisteren heeft die meneer Guido, dat mispunt, ik neem geen blad voor de mond, Rita dronken gevoerd. Ze was stomdronken. En dan weet ik precies waar ik het over heb. Kom er nou niet mee aanzetten dat dat niet een misselijke streek is. Dat kind kon niet meer op haar poten staan. Het is duidelijk dat ze in die toestand makkelijk misbruikt kon worden.

Ik trouw haar niet meer. Ik begon woedend over meneer Guido te praten en haar antwoord was een lachbui. Ze kreeg totaal de slappe lach. Daarna, toen ze toegaf aan haar slaap, hield ze langzamerhand op met haar brutale gelach en toen ze in slaap gevallen was op de keukenstoel zag je op haar gezicht nog steeds de sporen van een lach die overging in een glimlach die niet meer verdween.

Waarschijnlijk glimlacht ze vanochtend nog steeds als ze nog slaapt. Ik trouw haar niet en ik vertrek uit dit huis.

emma Luistert u eens. Ik kan naar mijn vader toegaan. Zal ik hem alles vertellen? Zou dat niet beter zijn?

Waarschijnlijk zal hij, als hij dit soort dingen hoort over

Guido, kunnen besluiten om hem de toegang tot dit huis te ontzeggen.

fortunato Dat heeft nu weinig zin meer.

De staldeuren sluiten als de koe al ontsnapt is.

emma Laat u mij in ieder geval maar met hem praten. Gaat u de tuin maar wieden en wacht u daar maar af totdat ik u roep.

Scène 4

Enrico en vorigen

enrico Mevrouw, neemt u me niet kwalijk dat ik u nog onder ogen durf te komen. Voordat ik afscheid van u neem, zou ik u nog graag het een en ander willen uitleggen...

emma *op milde toon* Gaat u zitten meneer. Zet u. Ik ben zo bij u. *tegen Fortunato* Dus we zijn het eens. Ik spreek met papa en daarna roep ik u meteen. Papa moet weliswaar de deur uit maar ik zal hem dringend vragen om eerst met u te spreken.

fortunato Dat is goed mevrouw. *gaat af*

enrico Mevrouw, ik zou graag iets willen ophelderen.

Gisteren hebt u, toen u mij in een tamelijk onbehaaglijke positie bij die deur aantrof, woorden gebezigd tegen mij die me diep hebben gegriefd.

emma *beteuterd* Het spijt me dat ik die woorden heb uitgesproken. Later vernam ik dat u zich daar ophield om op Umberto te wachten.

enrico *haar verlegen en verbaasd aankijkend* Dank u, mevrouw. De milde toon die u nu tegen mij bezigt, verzacht de pijn die ik voel nu ik beseft dat we elkaar niet meer terug zullen zien. Maar ik wil graag pas afscheid van u nemen als er volledige helderheid en eerlijkheid tussen ons bestaat. Uw milde woorden, de eerste milde woorden die ik uit uw mond heb mogen vernemen na de dood van arme Valentino, ben ik niet waardig. Want het is waar dat ik op Umbertino wachtte maar het is ook waar dat ik de taak had om die deur in de gaten te houden en er op toe te zien dat niemand de oude heer zou storen terwijl hij de resultaten van de operatie wenste te toetsen.

emma *terneergeslagen* Oh, oh!

enrico Hebt u gezien dat zelfs uw chauffeur me niet meer groet? Hij heeft gelijk. Op een dag heb ik hem om Guido een plezier te doen uit de keuken weggelokt onder het voorwendsel dat ik graag meer wilde weten over zijn auto. Guido had ondertussen zijn handen vrij in de keuken.

emma Schande!

enrico Dat weet ik niet want ik kon niet èn de auto èn de keuken in de gaten houden. Verder had ik maar één doel voor ogen en dat was meneer Guido voor me winnen. Het

was de bedoeling dat die uitleg een kwartier in beslag zou nemen en inderdaad duurde het een vol kwartier. Stelt u zich mijn verveling even voor bij het luisteren naar een ellenlange, breedsprakige uitleg over dingen waar ik veel meer vanaf weet dan hij. Toen het kwartier eindelijk voorbij was wilde Fortunato zijn betoog nog verder voortzetten maar ik heb hem ruw onderbroken. Misschien deed ik dat te grof en voelde hij aan dat er iets niet pluis was... hij had het allemaal in de smiezen. Sindsdien kan ik niet meer in dat gedeelte van de tuin komen, want dan krijg ik steevast allerhande projectielen naar mijn kop. Enorme braad- en bakpannen, net van het vuur. En Fortunato biedt keihard lachend zijn verontschuldigen aan.

emma En u? U laat dat allemaal over uw kant gaan?

enrico Ik kan niet anders dan het over mijn kant laten gaan. Ik kan geen kant op want ik heb de opdracht om vriendelijk te zijn tegen iedereen. Hoe kan ik iedereen voor me innemen als ik reageer op dergelijke brutaliteiten. Om rustig te worden, denk ik aan iets anders.

emma Waaraan denkt u?

enrico Inmiddels kan ik u wel vertellen waaraan ik dan denk. Ik denk dan: wacht maar jij die mij vervolgt.

Wanneer ik eenmaal met Emma ben getrouwd zorg ik ervoor dat jij je verdiende loon krijgt. Dat zal u allemaal een zorg zijn en zodoende laat u toe dat ik hier wordt behandeld als een slaaf, als een persoon die er weinig of niets toe doet. Sterker nog, het komt me voor dat u degene bent die de toon heeft gezet voor de manier waarop ik hier door iedereen behandeld wordt. Maar als ik er in geslaagd was om de plaats van arme Valentino in te nemen, had ook u gewild dat ik anders zou worden behandeld. Waar of niet?

emma Dat weet ik niet. Ik heb er tot nog toe niet over nagedacht dat u mijn echtgenoot zou kunnen worden...

enrico Dat weet ik.

emma Maar ook van degenen met wie ik geen trouwplannen heb, vind ik het onaangenaam dat ze zich gedragen als onderkruipsels, als minderwaardigen, als bedienden. Ik zie liever personen die zeker zijn van zichzelf en zich bewust zijn van hun klasse. Arme Valentino was lief tegen iedereen maar wee degene die hem had gekrenkt.

enrico Ik heb hem anders tegen zijn verpleegster horen schreeuwen om hulp.

emma U daarentegen, u kruipt voor iedereen maar betoont geen enkele achting voor Valentino die u niets te verwijten hebt.

enrico Dat is waar! Dat was fout. Ik maak aan een stuk door fouten sinds... Ach, u weet sinds wanneer.

emma Ik weet het. En dat kan ik u niet vergeven. U begaat de ene stommitieit na de andere sinds de dood van arme Valentino. Zou het niet beter zijn als hij nog leefde?

enrico *aarzelt even* Zeker, zeker. En ik kan u een ding verzekeren. Geen haar op mijn hoofd dacht aan de dood van arme Valentino voordat hij daadwerkelijk was gestorven. Dat zweer ik u! Daarna...

emma Zegt u maar niet wat er daarna gebeurde. Houdt u maar liever op met uw onhandigheden. Ik zal me altijd uw verklaring blijven herinneren dat u nooit met die gedachte aan de dood van arme Valentino had gespeeld voordat hij daadwerkelijk dood was.

enrico En dat bevestig ik u. Daarna was het moeilijk om er niet aan te denken.

emma Ook dat had ongezegd kunnen blijven. En nu luistert u nog een keer goed naar me: ik verwacht van personen die om mij geven dat ze zich waardig gedragen, geen diensten

leveren die beneden hun stand zijn. Ik zie graag meer echtheid en ook meer waardigheid. Al het andere is verkeerd. Als men tegen u heeft gezegd dat u zich om mij in te palmen anders moest gedragen dan hadden ze het bij het verkeerde eind en hebben ze tegen u gelogen. Hebt u me begrepen?

enrico Ik begrijp één ding: dat u zich voor het eerst met mij bezig houdt. Nu wordt me ten minste de les gelezen door degene die mij die les het beste kan lezen. *probeert haar hand te grijpen* En die les zou nog helderder kunnen zijn.

emma Handen af van datgene wat u niet wordt aangereikt.

enrico *warm* Ik begrijp het, ik begrijp het en ik zal me schikken naar wat u van mij vraagt. Vergeeft u mij dat ik om uw raad beter op te kunnen volgen haar nog een keer herhaal. Samengevat: aan arme Valentino wordt geen woord meer vuil gemaakt.

emma *verontwaardigd* Ja, u hebt er nu al teveel over gezegd.

enrico Maar nu dan voor de laatste keer: vaarwel arme Valentino, voor mij besta je niet meer. In de tweede plaats: ik hoef voor niemand meer bediende te spelen. *slaakt zucht van verlichting* Eindelijk. Het was een ondragelijke last.

Mag ik tegen meneer Guido zeggen, dat ik hem een schurk vind?

emma Dat lijkt me overdreven.

enrico Het is waar. Het lijkt wel of overdrijven mijn lot is geworden sinds de dood van arme Valentino.

emma Leert u het dan nooit...

enrico Ach, het duurt even voordat het tweede natuur is geworden. Ik zal tegen meneer Guido zeggen dat ik als zijn toekomstige neef het recht heb hem een lesje te leren en dat ik de vrijheid neem om dat ook meteen maar te doen.

emma Maar ik verbied u om met wie dan ook te spreken over deze toekomstige verwantschap.

enrico Ook dat is belangrijk om te weten. Maar privé met u toch wel...

emma Nee, nee, ook dat niet. *is diep ontroerd en snikt* Ik ben door uw onbehouden gedrag helemaal van slag.

enrico *ontroerd* Huilt u niet. Ik kan het niet aanzien dat u huilt. Ik zal in waardigheid de verjaardag van het overlijden van... afwachten. Met meneer Giovanni zal het me niet moeilijk vallen om me correct te gedragen. Hemelse goedheid! Hij vergaloppeert zich door zijn overmaat aan jeugdigheid en daar zal hij gauw achter komen. Hij zal er

aan moeten wennen dat men op vrijersvoeten maar beter kan sluipen. Ik zal hem zeggen: ga uw gang, lieve vader. Maar een beetje discreet alstublieft.

emma Inderdaad, ze hebben een liederlijk monster van hem gemaakt. Hij, die het boegbeeld van onze familie was.

enrico U zult zien. Ik zal mijn bijdrage leveren om hem weer op het rechte pad te krijgen.

U zult het zien en beleven.

Scène 5

Giovanni en vorigen

giovanni Laat maar binnenkomen, die vervelende vent...

emma Wacht, papa. Ik moet u wat zeggen.

Het gaat over Fortunato. Die was hier. Wil je meneer

Biggioni niet begroeten?

giovanni *op luchtige toon* Goiedag.

enrico *heel vriendelijk maar eenvoudig* Goedendag. Ik hoop

dat u goed geslapen hebt na die formidabele dronkenschap.

giovanni *verbaasd, neemt Emma even apart* Wat zei die?

Zei hij 'dronkenschap'.

emma Ja, papa.

giovanni Hoe haalt ie het in zijn hoofd? En hij ziet er

vandaag zo vriendelijk uit en zegt tegelijkertijd zulke

akelige dingen. Zal ik hem de deur uit gooien?

emma Nee, papa.

giovanni *verbaasd* Nee? *tegen Enrico* Dronkenschap? Ik?

Ik ben nog nooit dronken geweest. Knoopt u dat maar goed

in uw oren.

enrico Maar wij jongeren noemen de staat waarin u gisteren werd aangetroffen zo.

giovanni *verbaasd en vervolgens lachend* Jullie jongeren?

Overkomt dat jongeren dikwijls?

enrico De jongsten vooral.

giovanni *aarzelt en besteed er geen aandacht meer aan* En wat wil Fortunato van me? Waarom komt hij niet naar me toe?

emma Omdat ik hem tegengehouden heb. Stel u voor, hij wil niet meer met Rita trouwen en wil per direct dit huis verlaten.

giovanni *sprakeloos* Maar waarom, waarom?

enrico *verbaasd* Kunt u dat zelf niet raden?

Of herinnert u zich niet wat er gisterenavond hier is voorgevallen tussen u en Rita? Ach! Kom nou toch!

giovanni Ik was het vergeten. Wie kan nou voorzien dat er van het één het ander komt. Zeker als het om iets gaat waar ik niet veel ervaring mee heb. Maar welke schooier heeft het aan Fortunato verteld. *dreigend* Dat moet u wel geweest zijn.

enrico Ik verzeker u dat ik er met niemand over gepraat heb, maar Rita was dronken en u lag zo hard te snurken dat het hele huis ervan trilde.

giovanni Echt, snurk ik zo hard? *tegen Emma*

emma Soms als je erg... moe bent. *daarna* Maar meneer Biggioni was er niet bij toen Fortunato met mij sprak. Hij weet dat Rita dronken was maar hij heeft u niet horen slapen.

giovanni Ziet u nou wel? Men hoort mij niet snurken.

emma Fortunato moest van mama boodschappen doen in de stad en nu kan niemand hem meer uit zijn hoofd praten dat Guido haar dronken heeft gevoerd.

giovanni En denk je dat hij daarover heel kwaad zal zijn op Guido.

emma Er klonk naar mijn smaak een heel dreigende toon door in zijn stem. Ik had hem bijna verteld dat Guido niets met die hele geschiedenis van doen had en dat jij het was die... ja, die wijn aan Rita had gevoerd. Maar later leek het me beter om eerst jou om opheldering te vragen.

giovanni Daar heb je goed aan gedaan. Ik houd er helemaal niet van als dat soort verhalen de ronde doen.

enrico Ik vind dat Emma er verkeerd aan heeft gedaan om niet meteen te zeggen dat u het was geweest.

giovanni Maar wat zegt u daar nou weer. Waar bemoeit u zich mee?

enrico Ik moet er eigenlijk nog niet over praten, maar tegen haar vader, mag ik het toch wel zeggen? Iedereen hier in huis weet dat ik van Emma houd en dat ik de hoop koester dat als de herdenkingsdag, ik weet niet precies wanneer, eh maar dat moment komt er vroeger of later aan, dat ik dan uw zoon mag worden, meneer.

giovanni Maar hoe laten we Fortunato geloven dat u het was die Rita dronken heeft gevoerd?

enrico Dat lijkt me onmogelijk. Ik werd het huis uitgegooid en ging naar buiten toen ook Fortunato zich naar buiten haastte. Dus hij heeft me gezien.

giovanni Wat jammer.

enrico Ik wilde u nog wat anders zeggen, meneer. Als ons jongeren zoiets gebeurt dan nemen wij daarvoor meteen de verantwoordelijkheid op ons. Ik ben ervan overtuigd dat wanneer u er even over nadenkt, u zult vinden dat er niets anders op zit dan gewoon alles te bekennen aan Fortunato.

Eerlijk gezegd geloof ik dat de hele zaak kan worden teruggebracht tot een kwestie van geld.

giovanni Een kwestie van geld? Van veel geld?

enrico Voor Fortunato zal het waarschijnlijk slechts een kwestie van geld zijn. Voor u ligt dat aanmerkelijk anders.

giovanni Dat begrijp ik! Hij incasseert en ik betaal.

enrico Dat wilde ik daar niet mee gezegd hebben. Hebt u met haar gevreeën?

giovanni *dromerig* Ik?

enrico U hoeft me geen antwoord te geven. Sterker nog, ik zal u zeggen dat als jongeren met iemand hebben gevreeën, ze geen antwoord geven. Het is uw plicht om te ontkennen of tenminste te zwijgen.

giovanni *dromerig* En ik wil mijn plicht doen.

enrico Maar één ding is zeker, dat wie vrijt de volledige verantwoordelijkheid moet nemen die voortvloeit uit zo'n gelukzalig moment. Van belang is dat Fortunato nu woedend is op meneer Guido. Dat kunt u niet over uw kant laten gaan.

giovanni Vanzelfsprekend.

enrico Het zou beslist beter zijn om te doen alsof er niks
gebeurd is. Maar dat gaat niet.

U bent lichtzinnig geweest...

giovanni *is verrast en maakt een protesterend gebaar*

enrico Ik beschouw het als vergefelijk door uw gebrek aan
ervaring, ondanks uw leeftijd... hoe verjongd u dan ook
mag zijn. Maar nu is iedereen in huis er wel min of meer
van op de hoogte. Daarom bent u het aan uw waardigheid
verplicht...

giovanni Mijn waardigheid? *komt overeind*

U moet weten meneer dat u te jong bent om mij de les te
lezen over mijn waardigheid. Ik weet maar al te goed
waartoe mijn waardigheid mij verplicht en ik heb altijd
overeenkomstig gehandeld.

enrico Dat erken ik.

giovanni Dus we zijn het eens. Zand er over. Ik ga nu
wandelen met die ezel van een hoe heet ie...

enrico Boncini.

emma Papa, Fortunato zou graag nu meteen met u praten.

giovanni Maar ik kan nu niet.

emma Meneer Boncini kan best even wachten.

giovanni En als hij niet wil wachten?

enrico Wat kan die man u schelen? Stuur hem weg.

giovanni Precies, die sturen we weg.

emma Ik roep Fortunato.

Scène 6

Rita, meteen daarna Fortunato en vorigen

rita Die meneer Boncini staat voor de deur.

Hij wil u spreken.

enrico Stuur hem maar weg.

rita Begrijp ik dat goed?

giovanni Ach Rita, hoe gaat het met jou? Anna vertelde me dat je niet lekker was.

rita Ik voel me prima.

fortunato Pardon meneer, ik wou kijken of ik eindelijk even met u kan praten.

giovanni *bevreemd* Ben je kwaad op mij?

fortunato Ik, meneer, ik boos op u? Ik ben kwaad op een familielid van u en daarom moet ik bij u weg. Het spijt me ontzettend maar ik kan niet langer in dit huis blijven.

giovanni Op een lid van mijn familie? Op Guido als ik het wel heb? Ik ben het natuurlijk ook niet eens met zijn manier van doen.

enrico Maar er is iets anders dat meneer Giovanni tegen je wil zeggen...

giovanni Laat u mij praten. Waar bemoeit u zich mee. Ik kan mijn waardigheid in mijn eentje behartigen. Mijn waardigheid? Dat niet alleen, maar ook mijn levensgeluk. Ook Anna is onder ons. Ik wil dat ze volledig onkundig blijft van hetgeen hier speelt. Beloof u mij allen dat u hier verder geen ruchtbaarheid aan geeft?

emma Maar natuurlijk papa.

enrico Daar kunt u op rekenen.

giovanni En jij Rita, waarom zeg je niks?

rita Ik heb geen idee waar u het over heeft.

giovanni Je moet me beloven je mond te houden en niks tegen Anna te zeggen over wat hier besproken wordt.

rita Ik kan uitstekend mijn mond houden.

Dat is voor mij het makkelijkste wat er bestaat. Het is eigenlijk zo, dat ik praten moeilijker vind.

emma Ah, daarom klets je ons de oren van de kop.

giovanni En u meneer gaat weer op uw post staan, net als gisteren en zodra u Anna ziet, komt u onmiddellijk hierheen.

emma Papa, dat is niet nodig. Mama is niet eerder terug dan over een half uur. Dat weet ik zeker.

giovanni Nou, dan moeten we het er nu maar meteen over hebben. Luister, Fortunato, jij gelooft dat Rita haar vrije tijd hier heeft doorgebracht en...

fortunato Dronken werd gevoerd.

rita Ik was helemaal niet dronken, dat is een leugen.

giovanni Dat doet er niet toe. Het gaat er nu niet om te weten of je dronken was of niet.

We moeten vaststellen wie je dronken heeft gevoerd.

fortunato En zo is het. *dreigend* Zij wil me wijs maken dat zij die twee uur met u heeft doorgebracht, meneer. Dat is toch niet te geloven. U meneer, die uw tijd verdoet met een meisje, een kind dat geen stom woord weet uit te brengen.

giovanni En wat zou je ervan zeggen als dat toch zo was?

bang

fortunato *dreigend* Ik zou beginnen met te zeggen dat jullie hier met zijn allen een bondje hebben gesmeed om mij te besodemieteren.

enrico Beste vriend, zoiets mag je van mij niet denken. Ik werd gisteren bij de huisdeur op wacht gezet door meneer

Giovanni. Ik stond daar twee uur lang en ik verzeker je dat meneer Guido hier niet voorbij is gekomen.

emma En wat maakt het nou uit of Rita bij Guido of bij papa was? Ik kan je zeggen dat toen ik hier binnen kwam, Rita lag te slapen op de sofa en papa in de fauteuil.

fortunato Hm, en dat moet ik geloven?

rita Van mij wilde je dat niet geloven. Ik heb je gezegd dat ik bij meneer was en verder niemand.

fortunato *rent op Giovanni af, die angstig terugdeinst*

Vergeeft u me, heer. Ik blijf hier in huis. Ik zal u nooit verlaten. Neemt u me niet kwalijk dat ik onrust heb gezaaid.

giovanni *gaat zitten om op adem te komen*

Ik vergeef, ik verontschuldigd, ik vergeef en verontschuldigd graag. *vervolgens* Maar echt snappen doe ik het niet.

Scène 7

Anna en vorigen

anna De naaister was niet thuis. Wat doen jullie hier allemaal? Rita, heb je brood aan de vogels gegeven?

rita Nog niet, mevrouw.

anna Maar het is al tien uur. Doe dat dan nu onmiddellijk.

Heb je het tenminste al verkruimeld?

rita Alleen een beetje, mevrouw. Maar het is niet mijn schuld. Fortunato heeft me van streek gemaakt met zijn jaloezie. Hij dacht dat ik gisteravond in gezelschap had verkeerd van meneer Guido terwijl ik de hele avond met meneer Giovanni had doorgebracht.

anna Want je hebt de deurklinken gepoetst.

giovanni Ik heb haar toegestaan daarmee op te houden en me een beetje gezelschap te houden.

anna En wat is daarop tegen?

fortunato Toen ik eenmaal wist dat ze bij Meneer Giovanni was geweest, had ik er ook geen probleem meer mee.

anna En vind je het prettig, het gezelschap van Rita?

giovanni *spreekt nogal moeizaam* Soms... zelden... ja.

anna Je moet gewoon zeggen wanneer je haar gezelschap wenst, dan stel ik haar helemaal vrij van haar werk. En nu aan de slag, Rita.

Ik kom je helpen met het verkrumelen van het brood. *gaat af met Rita onmiddellijk gevolgd door Fortunato*

giovanni En dan moet ik nu gaan wandelen met die meneer...

enrico Boncini.

emma *hem omhelzend* Dag papa. Ik houd meer van je dan ooit. Ik zal je nooit verlaten.

giovanni *nadenkend* Oh, denken jullie maar niet dat ik dom ben. Wacht maar. Het laatste woord is hierover nog niet gesproken. Ik wil er over nadenken... begrijpen. *gaat op weg naar buiten en keert dan om* Ik geloof dat ik nu door heb wat jullie denken. Alleen... ik weet niet goed wat ikzelf denk. *gaat weer op weg en komt weer terug* Hier mag absoluut geen twijfel over bestaan. Of die operatie bestaat ècht, of die operatie bestaat niet. Als hij bestaat dan moet ik nu een ander iemand zijn dan ik was en dan mogen jullie me niet uitlachen. En ik voelde me echt een ander. In mijn dromen maar ook in de levende werkelijkheid met open

ogen. Waarom moet daarover gelachen worden, waarom moet dat allemaal kapot.

enrico Maar wie lacht u uit?

emma Wij, u uitlachen?

giovanni Zwijg. Jij en hij! Ik zeg jullie te zwijgen. Het is niet zomaar voor niks dat ik zo lang geleefd heb. Ik heb alles in de gaten. Je kan op zoveel manieren om iemand lachen. Een man wordt bedrogen door zijn vrouw. En ja hoor, men lacht hem uit. Maar men lacht hem ook uit als hij denkt haar te bedriegen terwijl het haar koud laat.

vervolgens Dit is niet echt wat ik wilde zeggen maar een goede verstaander begrijpt wat ik bedoel. Ik zeg niet dat Anna niet om mij geeft. Zij lacht niet. Maar jullie willen lachen. En daarmee beledigen jullie me. Wat heb ik gedaan? Dat wat me gezegd werd te doen. Ik deed dat op doktersvoorschrift. En daar moet je niet om lachen. Dat voorschrift zal ik tot mijn laatste ademtocht als bindend beschouwen. *ontroerd*

emma Maar papa, als u ontroerd bent, als u moet huilen dan moet ik ook huilen.

giovanni *streelt haar* Ja, meisje van me. Jij kunt nog huilen om mij. Daar ben ik je dankbaar voor. *vervolgens* Maar

ook jouw tranen kunnen een bespotting zijn. Ik ben oud omdat ik niet jong gestorven ben. En zo zal het ook jou vergaan. *vervolgens tegen Enrico met harde ruwe stem* En ook u.

enrico Laten we het hopen! Dan laat ik me opereren.

giovanni *na enig nadenken* Dat is heel mooi gezegd. Zoiets zeggen is beter dan lachen, veel beter, maar ook veel beter dan huilen. Het is voor het eerst dat u iets zinnigs zegt en u zei het ook nog eens precies op het daarvoor geëigende moment. Erg goed. Die woorden van u verschaffen ons volledige helderheid. Dat vind ik zo belangrijk dat ik er mee instem dat u mijn dochter trouwt. *tegen Emma* Ach, trouw hem nou maar. Beter een man die een keer iets slims op het goede moment zegt, dan een die dagelijks het huis overspoelt met scherpzinnigheden waar je niks mee kunt beginnen. Trouw met hem. Trouw met hem. Het is een man waar je veel gemak van kunt hebben in huis. Op het beslissende moment springt hij op en zegt precies wat er gezegd moet worden. Ik zou het hem niet nagedaan hebben. Trouw hem maar.

emma Het moment is nog niet daar, papa.

giovanni Weet ik, weet ik. Wachten we tot 22 maart
aanstaande.

enrico *opgewonden* 22 februari. Arme Valentino is al op 22
februari gestorven.

emma *bazig* Spreekt u niet zo.

giovanni U heeft een belangrijk woord gesproken. Ik
herinnerde me het niet meer precies. Maar voordat ik me
liet behandelen heb ik een medisch college geraadpleegd.
Lange zwarte gewaden, witte kragen. En ze waren het er
allemaal mee eens. Ook dokter Raulli.

emma Nee papa, dokter Raulli was het er nooit mee eens.

giovanni *in de war* Ik dacht... Maar nu, de hemel zij dank,
hoef ik daar niet meer over na te denken want die operatie
heb ik niet meer voor de boeg, die heb ik achter de rug.

Daar moet ik van genieten. De liefde ja, ook die behoort de
verjongden... al gelooft niemand dat. Maar er is meer. De
vrijgevigheid, de goedheid. Bejaarden zijn

beklagenswaardige schraalhanzen. Kijk. *haalt uit zijn zak
een handje munten* Elke dag geef ik 10 lire aan bedelaars.

Vandaag nog meer, omdat ik me in gezelschap bevind van
die meneer...

enrico Boncini.

giovanni Boncini. Vandaag geef ik meer omdat Boncini ervan moet worden doordrongen dat ik jong ben en dat hij zich ook moet laten opereren. Als we met velen zijn zullen we elkaar met raad en daad kunnen bijstaan en we zullen elkaar beter begrijpen. En wanneer we dan in alle openheid vertrouwen kunnen stellen in elkaar zullen we sneller inzicht verwerven in wat droom is en wat werkelijkheid. We zullen eensgezind samen optrekken als broeders, wij geopereerden.

Ik ga nu heen, het ga u goed. *zet zijn hoed op en gaat er met veerkrachtige tred vandoor*

Scène 8

Emma en Enrico

emma *blij* Oh wat vind ik hem toch lief, zo kwetsbaar,
onzeker, oud, echt oud. Arme lieverd. Ik wil hem helpen
om al die opwinding gauw achter zich te kunnen laten

enrico Ach, dat zou ik ook zo graag willen.

Ik kan hem heel goed begrijpen. Want voor ons jongeren is
de liefde al bepaald geen pretje, dus het laat zich raden hoe
dat moet zijn voor een man die zich daar al zo lang niet
meer mee bezig heeft gehouden.

emma Oh, ik weet niet of hier echt sprake is van liefde.

Scène 9

Anna en vorigen

anna Die Rita toch! Als ik er niet bovenop zit vergeet zij allerlei belangrijke dingen. Op sommige momenten van de dag kan ik gewoon de deur niet meer uit.

Scène 10

Boncini en vorigen

boncini opgewonden Ik ben op verzoek van Dokter Raulli hier naartoe gerend om jullie te zeggen dat er niks ernstigs aan de hand is en dat meneer Giovanni binnenkort hier zal zijn in betrekkelijk goede gezondheid.

allen geschrokken Wat is er gebeurd?

Scène 11

Guido en vorigen

guido Niks, helemaal niks. Ik was onderweg en ben even gestopt bij de apotheek toen ik daar een oploopje zag. Het ging inderdaad om oom Giovanni. Er is hem niks overkomen, helemaal niks. Gelukkig maar dat ik nu hier ben, want anders zou meneer Boncini jullie aan het schrikken hebben gemaakt.

boncini *kwaad* Heb ik jullie aan het schrikken gemaakt?
emma Helemaal niet. Maar we zouden nu eindelijk wel eens willen weten wat er gebeurd is.

boncini Wel, nu ik jullie heb gekalmeerd, kan ik jullie vertellen wat er is gebeurd. Het is verschrikkelijk en het is bewonderenswaardig! Mijn hemel! Die operatie is wonderbaarlijk en ik wens haar zo spoedig mogelijk te ondergaan. Wij wandelden dus samen en ik zag tot mijn onuitsprekelijk genoeg de lichte en veerkrachtige tred van meneer Chierici. Ik zei hem dat en hij leek er heel tevreden mee. Hij versnelde daarop zijn pas zo rigoureuus

dat ik hem niet meer bij kon houden. Het was geweldig.
Vervolgens stopte hij om een bedelaar een paar munten te
geven. Toen kwam er met een behoorlijke snelheid een auto
aan.

emma, anna, en enrico Een auto!

boncini Een kind van ongeveer acht jaar rende met hem
mee. Waarschijnlijk kon men vanaf het punt waar meneer
Chierici stond niet precies de afstand schatten. Maar voor
mij was het overduidelijk dat het kind geen moment in
gevaar was want de auto reed er op veilige afstand langs.
Maar meneer Chierici zette het op een schreeuwen: ik red
hem, ik red hem. Hij sprong van de stoep af en begon te
rennen richting de auto. Ik heb goede hoop dat die hem niet
aangereden heeft, maar hij viel ruggelings op de grond met
de benen in de lucht alsof hij erdoor geraakt was.

enrico Bij de konijnen af.

emma Oh mijn god.

anna Waar is ie? Waar is ie?

boncini Er is een auto besteld. Dokter Raulli zal met hem
meekomen naar huis. Maar ik heb nog niet alles verteld.
Toen hij daar nog op straat lag, op zijn rug, kwam er een
andere auto aan en als die niet op tijd was gestopt zou die

hem verpletterd hebben. Ik hield die tegen door enorm te gaan schreeuwen en toen stopte die. Ik heb hem gered... door te schreeuwen. Hard lopen dat kan ik nog niet zolang ik niet ben geopereerd.

guido Dan was u waarschijnlijk ook onder die auto terecht gekomen.

boncini Hoezo? Dan had ik nog veel harder kunnen schreeuwen. *tegen Guido* Dus we zijn het eens. Ik kom vanmiddag naar jullie toe. *groet iedereen en gaat er vandoor*

Scène 12

*Giovanni met omzwachteld hoofd ondersteund door dokter
Raulli, Fortunato en vorigen*

anna Oh Giovanni, wat heb je nou toch gedaan.

giovanni Is het kind dat ik gered heb mee gekomen? Ik wil graag dat mijn vrouw het ziet.

anna Oh Giovanni, dat is echt niet nodig. Je bent moedig geweest maar tegelijkertijd heel onverstandig.

giovanni *die zachtjes op de fauteuil werd gelegd vleit zich uitgeput tegen de rugleuning* Dat is een mens verplicht om te doen. Waar is het kind? *sluit zijn ogen en is vertrokken*

raulli Laat hem maar een poosje rusten. We leggen hem later op de sofa zodat hij kan slapen. Maakt u zijn kraag los, dan ademt hij makkelijker.

anna *doet dat, zegt tegen Guido* Dat krijg je nou van die operatie.

guido Maar er is toch geen gevaar?

raulli Daar sta ik voor in. Hij heeft alleen een schaafwond aan de nek.

guido Ziet u nou dat die operatie helemaal niet zo gevaarlijk is.

raulli Omdat ie niet effectief genoeg is. Als hij wat harder had kunnen lopen was hij onder die auto terecht gekomen.

guido Laten we hopen dat hij nog verder vervolmaakt wordt.

giovanni Ik zou graag even iets zeggen tegen mijn vrouw. Maar ik wil dat verder niemand meeluistert. *nemen allemaal afstand en hij praat met zijn vrouw die dichtbij hem is en over hem heen buigt* Mocht iemand tegen je zeggen dat ik je heb willen vermoorden, dan moet je dat niet geloven.

anna *tegen Raulli* IJlt hij?

raulli *komt dichterbij, kijkt naar hem en voelt zijn pols* Nee, hij is volledig bij kennis. Alleen een beetje ondersteboven. U moet slapen, meneer. Gaat u maar op de sofa liggen.

giovanni Dat ga ik zo doen maar eerst wil ik iets tegen mijn vrouw zeggen. *vervolgens* Als iemand jou mocht vertellen dat ik je niet uit liefde heb getrouwd dan moet je dat niet geloven. Ik heb altijd van je gehouden.

anna *kijkend naar dokter Raulli* Dat heb ik altijd geloofd.

giovanni En daar heb je goed aan gedaan.

Het zit namelijk zo: je moet erin geloven om gelukkig met elkaar te kunnen leven. En voordien, toen ik ging wandelen met die meneer...

enrico Boncini.

giovanni Stuur die vent weg...

enrico Biggioni.

giovanni Dank u. Toen ik ging wandelen met Biggioni...

enrico Boncini.

giovanni U hebt gelijk, Boncini, ik dacht altijd: ik ben een oude moralist die houdt van degene die zijn liefde verdient, dus van jou. Een oude moralist, al is hij verjongd. En ik heb veel van je gehouden.

anna Ja, als altijd.

giovanni Ja, als altijd en nog een beetje meer.

anna Dank daarvoor.

Ze wil hem kussen ; hij richt zich op en zij kust hem op de zwachtel.

giovanni Je hebt me op de zwachtel gekust waarmee mijn hoofd gelauwerd is. En nu zou ik graag wat makkelijker willen liggen op een bed om beter te kunnen nadenken en alles tot me door te laten dringen

raulli Nou, laten we hem dan nu maar naar bed dragen.

*Enrico, Fortunato, Guido, Dokter Raulli, dragen Giovanni
links af gevolgd door de vrouwen*

doek

droom

Rita, Giovanni en Anna

rita Kijk eens om u heen, meneer. Dit is de akker die u moet bewerken.

giovanni *omzwachteld en een schop op zijn schouder* Deze? De grond lijkt me nogal hard. Kunnen we niet wachten tot de regen haar wat zachter heeft gemaakt.

rita U bent uitverkoren voor dit werk omdat u sterk bent en beschikt over een onlangs verworven kersverse jeugd.

giovanni Ga dan nu maar weg en laat mij mijn werk doen. De mensen zijn zo laaghartig dat ze god weet wat denken als ze ons samen zien. Ga maar een eind verderop staan en zing terwijl ik werk.

rita *verwijdert zich zingend*

M'hanno detto che Beppe va soldato.

E che v'han visto pianger di nascosto...

anna Heb je gemerkt dat ik Rita vrij heb gegeven om jou gezelschap te houden?

giovanni Stuur haar weg. Ik ben een degelijke man en ik heb een hoop te doen. Ik zie geen grond voor vrijheid voor vrouwen. Opzij! *werkt door* Al in mijn jonge jaren stelde ik vast dat alle vrouwen onwezenlijke schepsels zijn.

anna Onwezenlijk.

giovanni Ik weet niet hoe ik het zeggen moet. Misschien waren de mannen wel onwezenlijk. Maar vast staat dat je een vrouw nam en dan was ze dat niet.

anna Bedoel je dat je nooit van me hebt gehouden?

giovanni Het gaat nu niet over jou. Laat me uitspreken. Jullie vrouwen moeten altijd zo nodig iemand in de rede vallen. Jullie vragen meteen: en ik? Wat hebben jij en ik hier nou mee te maken? Ik zeg je, meestal is het zo, je gaat naar bed met een vrouw en voor je het weet wil je alweer wisselen van... bed. Die houding moet op de schop.

anna Maar hield je dan niet van me?

giovanni *geïrriteerd* Houdt het nou nooit op? Hoe krijg ik haar stil zodat ik in vrijheid kan nadenken? *werkt* Ik heb altijd van je gehouden. Ik werkte en ik werk voor jou. Maar het kan zijn dat één vrouw niet genoeg is voor een man. *werkt* Of misschien is het teveel. *werkt* Ik zeg dat alles onwezenlijk is. Maar mettertijd wen je aan al die

onwezenlijkheid en leef je alsof alles wezenlijk is. Daarom, daarom heeft dokter Raulli gelijk als hij tegen die operatie is. Want na die operatie gooit men zijn hele leven overhoop en alles komt naar boven. Vooral alles wat onwezenlijk is, heel het leven. En men moet onder ogen zien dat alles waarvan men dacht dat het leven was, in werkelijkheid eerder een soort dood was. *met harde stem* En nu heb ik het over ons. Jij! Herinner jij je het moment waarop we elkaar voor het laatst gezien hebben, net voor ik me liet opereren. Waarom keek jij mij niet aan toen ik net geopereerd was – zo waar ik hier sta – en ik jou aankeek? Omdat je veel te bezig was met je vogeltjes, je honden, je katten. Ik keek jou aan en dat is me slecht gekomen.

anna *beschaamd* Ik ben erg oud.

giovanni Daar heb ik het nu niet over! Toen ik je aankeek besepte ik dat het heel wat jaren geleden is dat we getrouwd zijn. Het was een reuze klungelig gedoe. Ik in rok en jij in een witte bruidsjaпон en we hebben zo veel gegeten en gedronken dat het wel leek alsof we oefenden om dat verder voor altijd zo te blijven doen. Totdat later het moment aanbrak waarop die onbenul van een Raulli mij de wijn verbood en ik inderdaad niet meer heb gedronken tot

gisteren toen ik Rita een verzetje wilde bezorgen. *werkt,*
daarna Een klungelig gedoe, dat hele huwelijk, want we
bleven niet echt samen. Waar was dat rokkostuum, die witte
jurk, al die wijn en al dat eten goed voor?

anna Maar Emma is geboren...

giovanni Ja, en kort daarna groeiden we uit elkaar.

anna Ik geloof niet dat het zo gegaan is.

giovanni Mij best, laat het nog een aantal jaartjes geduurd
hebben maar daarna waren we definitief uit elkaar gegroeid
totdat ik me liet opereren. Mijn hele wereld stond op zijn
kop. Men hechtte geen waarde meer aan een kus. Ik kuste
Rita.

anna Ja, zoals een vader zijn dochter kust.

giovanni *ongeduldig* Mij best, zoals een vader iemand
anders' zijn dochter kust. Heel belangrijk. Ik deed het
uitsluitend om het effect van de operatie uit te proberen.
Maar een kus in mijn tijd was iets heel gewichtigs. Maar
behalve ik, die er heel veel gedachten aan wijdde en nog
steeds wijdt, was het alleen mijn dochter die belang hechtte
aan die kus. Mijn dochter... De hemel mag weten waarom.
Waarschijnlijk omdat ze haar man verloren heeft voordat ze
uit elkaar waren gegroeid. Maar Rita sprak er met

Fortunato over alsof het een niemendalletje was. Die op zijn beurt haar de huid heeft vol gescholden op de Piazza Unità. Vervolgens kuste Fortunato, die mij had moeten vermoorden, me de hand. En jij, jij... jij stelde me voor om Rita vrijaf te geven wanneer ik maar behoefte voelde aan haar.

anna Ik meende je ter wille te zijn.

giovanni Dank daarvoor, maar je gaf teveel. Veel meer dan ik vroeg. Je hebt geen maat weten te houden.

anna Maar je moet je nu niet gaan beklagen.

Ik hoopte dat het je leven zou veraangenamen.

giovanni Mijn leven werd een hel vanaf het moment dat je mij zo bejegende of liever gezegd door hoe je over de operatie oordeelde.

anna De operatie? Wie denkt daar nou nog aan? Na drie weken? Wie drinkt er nou nog die laxeerthee van Pagliano?

giovanni Je hebt er niet in geloofd. En daarom wil ik er ook niet meer aan denken. Ik wil niets meer te maken hebben met vrouwen.

anna Ook niet met mij? Mag ik een kus?

giovanni Gezoen? Nee, in geen geval. Ik houd van je. Ik wil je nooit vermoorden. Ik houd van je. Ik zal uit liefde

voor jou van al je beesten houden, de mussen, de katten, de honden. En ik werk voor jou. Ik werk graag voor je. Door jou te eren red ik de mensheid en voed ik haar. Dat is de heilige plicht van ons, ons oude jongeren.

doek

Nawoord

Begin jaren tachtig ontdek ik, samen met Krijn ter Braak, dat Italo Svevo (pseudoniem van Ettore Schmitz; Triëst, 1861 - Motta di Livenza, 1928), niet alleen de schrijver is van de grootse modernistische roman *De Bekentenissen van Zeno* (*La Coscienza di Zeno*) maar ook van talrijke toneelstukken.

Als altijd op zoek naar inspirerende projecten komen we erachter dat geen van deze stukken ooit in het Nederlands taalgebied is opgevoerd. Er bestaan dus ook geen vertalingen van.

We besluiten daarin verandering te brengen en vinden in Jaap Dieleman een mede-enthousiast en geestdriftige vertaler. Het resultaat: de vertaling van zijn toneelstukken, te beginnen met *Eeuwige Jeugd* (*La Rigenerazione*), zijn laatste en volgens Italiaanse critici beste ‘dramma senza teatro’ – dat in Italië tot het klassieke repertoire behoort. Met de publicatie in De Nieuwe Toneelbibliotheek hopen we dat Svevo’s komedies alsnog hun weg zullen vinden naar het Nederlandse theater, dat er een regisseur opstaat met gevoel voor ironie die deze moderne zedenschetsen nieuw leven

weet in te blazen. Maar ze bieden sowieso heel veel leesplezier voor wie zijn romans en verhalen waardeert.

We waren dertigers toen we het werk ontdekten, een leeftijd waarop Svevo zich al oud voelde, en zijn nu alle drie ouder dan hij is geworden. Hij overleed op 66-jarige leeftijd aan de gevolgen van een auto-ongeluk, niet aan de verwondingen maar aan hartfalen na een leven lang zestig sigaretten per dag. Uit zijn dagboekantekeningen: ‘Ik vind dat een sigaret beter smaakt als het de laatste is.’

Na de lauwe ontvangst van zijn eerste romans *Una Vita* (*Een Leven*, 1892) en *Senilità* (*Een man wordt ouder*, 1898), berustte Svevo er lang in dat zijn kwaliteit als schrijver onopgemerkt zou blijven. Hij werkte in de fabriek van zijn schoonouders die onderwaterscheepsverf fabriceerde, maar bleef intussen wel schrijven. Voor zichzelf. De pen om na te denken, de sigaret om te dromen.

Maar dan leert hij vanaf 1905 James Joyce kennen, die in zijn stad Triëst is neergestreken en bij wie hij Engelse les neemt en het werk van Freud, met name de *Traumdeutung*

die hij vertaalt. Hij vat in 1919 opnieuw de moed om aan een roman te beginnen. Dat wordt zijn meesterwerk, de psychoanalytische roman *De Bekentenissen van Zeno* (1923), en het is een enthousiaste Joyce die het werk in Parijs bij literaire critici aanbeveelt. Met hun lovende recensies begint de late erkenning van Svevo's schrijverschap.

Zonder twijfel hoort hij tot de grote schrijvers van het begin van de vorige eeuw. Net als Robert Musil en Arthur Schnitzler sluit hij *Die Welt von Gestern* (Stefan Zweig) af, waaraan met de Eerste Wereldoorlog voorgoed een einde komt, en tekent een nieuwe wereld op. Een wereld waarin we, in weerwil van alle postmodernismen, nog altijd leven. Weifelmoedig en met de nodige zelfironie.

In de jaren '23 tot '26, schrijft een opgetogen, zichzelf uit de inertie weer tot leven gewekte Svevo aan *'Eeuwige Jeugd'*. Giovanni Chierici, de 75-jarige protagonist, ondergaat een operatie die hem zijn jeugd belooft terug te geven. Preciezer: die hem 20% verjongt. Hij overweegt nog wel om ermee te wachten tot hij honderd is – als gepensioneerd ondernemer heeft hij namelijk exact uitgerekend dat hij dan het

maximale resultaat boekt. Hij wenst ook de garantie dat hij, eenmaal verjongd, zich tegenover de vrouwen zo zedelijk blijft gedragen als hij naar beste (ge)weten altijd heeft gedaan. Svevo laat in het midden of de kostbare maar kleine ingreep, ‘niet meer dan het knippen van je nagels’, werkelijk plaatsvindt of dat Chierici het allemaal slechts droomt. Het resultaat is er niet minder om! ‘De realiteit is completer dan de droom. Alleen is de bodem gelegen in de droom.’

We zijn in de afgelopen eeuwen bijna godgelijk geworden. We kunnen vliegen en reizen door de tijd. En nu werkt de medische wetenschap serieus aan het laatste dat ons van de goden onderscheidt: onze onsterfelijkheid, onze eeuwige jeugd. En de biologische term daarvoor luidt: regeneratie! Svevo was zijn tijd ook in dit opzicht ver vooruit: hij behandelt deze oudste onder de menselijke ambities als ondernemer in ruste en vanuit moreel oogpunt. Dat leidt niet alleen tot hilarische scènes, maar verschaft ons ook inzicht in onze diepste drijfveren om de dood op afstand te houden. ‘Het probleem is niet dat we oud zijn, het probleem is dat we jong zijn geweest.’

Eeuwige Jeugd staat te boek als een zogenaamd ‘leesdrama’. Maar is het dat wel? Ik heb voor deze literaire toneelvorm overigens altijd een grote fascinatie gehad. Het gaat om toneelstukken die meer tot de literatuur behoren dan tot het theater. In de loop van de vorige eeuw is de literatuur uit het theater verbannen, dat was althans de dominante ontwikkeling. Grote schrijvers mijden daarom het theater of komen van de kouwe kermis thuis als ze zich toch eens aan het medium wagen. Jammer voor beide, heb ik altijd gevonden.

Eeuwige Jeugd van Svevo leest als een roman-in-dialogen, waarin alle thema’s uit zijn oeuvre doorklinken. Zijn personages keren zich schaamteloos binnenstebuiten –
in zijn taal. Wat is er spannender dan als toeschouwer die rijke innerlijke wereld door acteurs voor het voetlicht te zien brengen?
In de antihelden van Svevo met hun volle bewustzijn van eigen falen en ijdelheid herkennen we zonder moeite onszelf.

Ben Hurkmans

september 2017

De vertaler vertaler vertaalde ook de volgende teksten van
Italo Svevo: *Un Marito; L'Aventura di Maria; Inferiorità;*
Terzetto Spezzato; La Verità.

Svevo, Italo Alle Verhalen (meer info) Uitgeverij Bert Bakker
1989 vertaald door Jenny Tuin

Svevo, Italo Autobiografisch profiel. Amsterdam, Arbeiderspers,
1988 1e dr., paperback, 403 p. Vert. en bezorgd door Yolanda Bloemen.
Privé-domein 147

Svevo, Italo Bekenntnissen van Zeno Athenaeum-Polak & Van
Gennep 1974, 2e herz. druk, 440p. vert. Jenny Tuin,

Svevo, Italo Dagboek voor mijn verloofde. Ingeleid door Mia Meijer
(meer info) RevisorBoeken, Amsterdam 1979,

Italo Svevo De goede oude man en het mooie jonge meisje (meer info)
Goossens 1989,

Italo Svevo voorwoord: Maarten 't Hart De geslaagde grap
Amsterdam: Hema, 1989

Svevo, Italo De moord in de via Belpoggio Goossens 1990

svevo, italo de laatste sigaret uitgeverij tjò, amsterdam
(nachttegaalreeks nr. 10) geb 1993,

Svevo, Italo. Een Leven. Bert Bakker., 2003 (3e druk nl), 349
blz. Pracht exemplaar, dik formaat, hardcover, zo goed als nieuw.
Vertaling door Frits Altevater.

Italo Svevo Een man wordt ouder Atenaeum Polak & van Gennep
1980 gebonden met stofomslag vertaald door : Jenny Tuin.

Svevo, Italo Een strijd Serena Libri 2013,

Svevo, Italo. Het pad van de spinnenesten. Bert Bakker,
Amsterdam 1993.

Svevo, Italo   Korte romaneske reis   Utrecht, Veen
Paperback met omslag, 124 pag., 1983 (eerste druk NL)
stempel op schutblad, verder in prima staat. Vertaling door
Jenny Tuin.

Verhalenbundel van de Italiaanse schrijver Svevo. Op enkele verhalen na ('Een geslaagde grap' en 'De moord in de via Belpoggio') betreft het hier materiaal dat voor het eerst in het Nederlands gepubliceerd wordt. Bekende thema's uit het werk van Svevo, zoals ouderdom, ziekte en dood komen ook hier weer ter sprake. Maar ook nieuwe thema's als dieren, wetenschap en bijgeloof zijn onderwerp van verschillende verhalen. Omdat het hier om een volledige uitgave van de verhalen van Svevo gaat, zijn ook onvolledige verhalen in deze bundel opgenomen, hetgeen bij lezing storend kan werken. Met deze uitgave is het grootste deel van Svevo's oeuvre nu in het Nederlands verkrijgbaar.

Italo Svevo (Triëst 1861-1928), de schrijver van onder andere het meesterwerk *De Bekentenissen van Zeno* (*La Coscienza di Zeno*, 1923), heeft ook talrijke toneelstukken op zijn naam staan. Die zijn nooit vertaald in het Nederlands, noch opgevoerd. Al Svevo's toneelwerk is pas postuum gepubliceerd. *Un Marito* werd gepubliceerd in het maandblad *Il convegno*, in 1931. (eerste akte op 25 april, tweede akte op 25 Mei) Eenzelfde lot was *L'avventura di Maria* beschoren: gepubliceerd in *Il convegno* in 1937. *Inferiorità* werd voor het eerst gepubliceerd in het tijdschrift *La Panerie* in 1932. En *Terzetto spezzato* pas in 1953 (in het tijdschrift *Giovedì*) en *La Verità* pas in 1959 (in het tijdschrift *Le Maschere*)!

Toneelwerk

Un Marito – Een echtgenoot

L'Aventura di Maria

Inferiorità

Terzetto Spezzato

La Verità

La Rigenerazione – Eeuwige Jeugd

Jaap Dieleman studeerde zang aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag.

Aan de Universiteit van Amsterdam studeerde hij musicologie. Gedurende tien jaar zong hij als bariton in het Nederlands Kamerkoor. Sinds die tijd werkt hij als begeleider en stemcoach. Als repetitor werkt hij aan de operagezelschappen van Nederland, België en Duitsland.

Van 1993 tot 2012 was hij muzikaal leider bij Toneelgroep Amsterdam. Daarna is hij begonnen met het vertalen van het toneelwerk van Italo Svevo.